

**T.C.
Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü**

**SANAT AKIMLARI VE PEYZAJ MİMARLIĞINA
YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Zeynep EYÜPOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

**SANAT AKIMLARI VE PEYZAJ MİMARLIĞINA
YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Zeynep EYÜPOĞLU

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SANAT AKIMLARI VE PEYZAJ MİMARLIĞINA
YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Zeynep EYÜPOĞLU
0000-0001-5162-2676

Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY
(Danışman)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

BURSA – 2023
Her Hakkı Saklıdır.

TEZ ONAYI

Zeynep EYÜPOĞLU tarafından hazırlanan “SANAT AKIMLARI VE PEYZAJ MİMARLIĞINA YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY

Başkan	:	Prof.Dr. Murat ZENCİRKIRAN 0000-0003-0051-8937 Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı	İmza
Üye	:	Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY 0000-0001-5933-1611 Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı	İmza
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Nurgül ARISOY 0000-0001-8811-2215 Selçuk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı	İmza

Prof. Dr. Hüseyin Aksel EREN
Enstitü Müdürü
../../2023(Tarih)
Yukarıdaki sonucu onaylarım

B.U.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

28/02/2023

Zeynep EYÜPOĞLU

TEZ YAYINLANMA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma izni Bursa Uludağ Üniversitesi'ne aittir. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet hakları ile tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları tarafımıza ait olacaktır. Tezde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığını ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederiz.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında, yönerge tarafından belirtilen kısıtlamalar olmadığı takdirde tezin YÖK Ulusal Tez Merkezi / B.U.Ü. Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi ve üye olunan diğer veri tabanlarının (Proquest veri tabanı gibi) erişimine açılması uygundur.

Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY
28.02.2023

Zeynep EYÜPOĞLU
28.02.2023

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

SANAT AKIMLARI VE PEYZAJ MİMARLIĞINA YANSIMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Zeynep EYÜPOĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY

Peyzaj Mimarlığı, bahçe tasarımı anlayışından yola çıkarak, sanat akımlarının değişimi, gelişimi ve etkisiyle günümüzdeki halini almıştır. Günümüze kadar değişen kentsel yaklaşımlar ile sanat akımları sonucunda kentsel alan kullanımları da gelişerek değişim göstermiştir. Günümüzde kentsel açık alanların sanat akımlarından nasıl etkilendiğinin anlaşılabilmesi için bu alanları tarih öncesi dönemden itibaren düşünmek gerekmektedir. Sanat akımları peyzaj mimarlığını biçimlendirme ve mekânlara kimlik kazandırma kapsamında önemli bir role sahiptir. Bu çalışmada, sanat akımlarını tarihsel süreç içerisinde incelemek ve bu akımların peyzaj mimarlığını nasıl etkilediğini irdelemek amacıyla çeşitli kaynaklar incelenmiş, ilişkili kavramlar açıklanmıştır.

Tez kapsamında, problemin konusu ve kapsamına dair bilgiler verilmiş, sanat akımları ve etkileri tanımlanmaya çalışılmıştır. Sanat akımlarının tarih öncesi çağlardan itibaren ortaya çıkışı ve özellikleri açıklanmış, sanat akımları örneklerle ele alınmıştır.

Peyzaj mimarlığı disiplininde geçmişten günümüze sanat akımlarının etkisiyle yapılan çalışmalar ve fikirler incelenmiştir. Sonuç olarak çalışma kapsamında, sanat akımlarının peyzaj mimarlığı ile ilişkisi ve peyzaj mimarlığının bu süreçteki gelişimi değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: peyzaj mimarlığı, sanat akımları, kentsel açık alanlar, sanat kavramı

2023, xviii + 194 sayfa

ABSTRACT

MSc Thesis

A RESEARCH ON ART MOVEMENTS AND THEIR REFLECTIONS ON LANDSCAPE ARCHITECTURE

Zeynep EYÜPOĞLU

Bursa Uludağ University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Landscape Architecture

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Elvan ENDER ALTAY

Landscape Architecture, starting from the understanding of garden design, has taken its current form with the change, development and effect of art movements. As a result of urban approaches and art movements that have changed until today, the use of urban areas has also developed and changed. In order to understand how urban open spaces are affected by art movements today, it is necessary to consider these spaces from the prehistoric period. Art movements have an important role in shaping landscape architecture and giving identity to spaces. In this study, various sources were examined and related concepts were explained in order to examine the art movements in the historical process and to examine how these movements affected landscape architecture.

Within the scope of the thesis, information about the subject and scope of the problem has been given, and the art movements and effects have been tried to be defined. The emergence and characteristics of art movements from prehistoric times are explained, and art movements are discussed with examples.

Studies and ideas made under the influence of art movements from past to present in the discipline of landscape architecture have been examined. As a result, within the scope of the study, the relationship between art movements and landscape architecture and the development of landscape architecture in this process were tried to be evaluated.

Key words: landscape architecture, art movements, urban open space, art concept
2023, xviii + 194 pages.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans ve tez çalışma sürecimde gösterdiği ilgiden dolayı, bilgilerini ve desteğini benimle paylaşan tez danışmanım Doç. Dr. Elvan ENDER ALTAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Hayat boyu her sıkıntıda maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen ve bu süreçte bana moral motivasyon veren, anlayış gösterip yardımcı olan, annem Nuran Eyüpoğlu, babam Eyüp Eyüpoğlu, Melike Kaplan ve Bilal Eyüpoğlu'na teşekkürlerimi sunarım.

Nusret Koçaslan, Kübra Nur Kılınç ve Eda Açarçiçek'e ayrıca teşekkür ederim.

Zeynep EYÜPOĞLU
28/02/2023

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiv
1.GİRİŞ	1
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	3
2.1.Kent Kavramı	4
2.2.Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı.....	6
2.3.Sanat Kavramı.....	8
2.4.Kentsel Tasarım ve Kentsel Sanat	9
2.5.Önemli Kavramlar.....	10
3.MATERYAL ve YÖNTEM.....	13
4.BULGULAR.....	14
4.1.Sanat Akımları	14
4.1.1.Arkaik Üslup (M.Ö. 500-320).....	14
4.1.2.Roman Sanat (~300-1204)	16
4.1.3.Gotik (1140-1500).....	17
4.1.4.Rönesans (1300-1557)	19
4.1.5.Maniyerizm (1520-1600)	20
4.1.6.Barok (1600-1750)	21
4.1.7.Neoklasizm (1750-1850).....	23
4.1.8.Romantizm (1780-1980)	24
4.1.9.Natüralizm (1850-1900).....	25
4.1.10.Realizm (1830-1850)	26
4.1.11.Empresyonizm/ İzlenimcilik (1870-1890)	27
4.1.12.Sembolizm (1850-1900).....	28
4.1.13.Post-Empresyonizm/ Yeni İzlenimcilik (1880-1905)	29
4.1.14.Art Nouveau (1890-1905).....	31
4.1.15.Fovizm (1900-1920).....	33
4.1.16.Puantilizm (1880-1920)	34
4.1.17.Ekspresyonizm/ Dışavurumculuk (1900-1950)	35
4.1.18.Kübizm (1907-1914).....	37
4.1.19.Orfizm (1912-1916)	38
4.1.20.Pürizm (1918-1960)	39
4.1.21.Fütürizm (1909-1916)	40
4.1.22.Dadaizm (1916-1922)	41
4.1.23.Süprematizm (1915-1935)	44
4.1.24.Konstrüktivizm (1917-1934).....	45
4.1.25.Neo-Plastisizm (1917-1931)	47
4.1.26.Bauhaus (1919-1933)	48
4.1.27.Metafizik (1914-1925)	50
4.1.28.Sürrealizm (1924-1950)	51
4.1.29.Soyut Dışavurumculuk/ Soyut Ekspresyonizm (1943-1970).....	52

4.1.30.Action Painting (1940- 1960)	54
4.1.31.Kinetik Sanat (1920-1960)	54
4.1.32.Pop Art (1956-1960)	56
4.1.33.Op Art/ Optik Sanat (1960-2000)	57
4.1.34.Minimalizm (1960-1980)	59
4.1.35.Kavramsal Sanat (1960-1980)	60
4.1.36.Land Art/ Arazi Sanatı (1960-2000)	62
4.1.37.Fotorealizm/ Hiperrealizm (1990-2000)	64
4.1.38.Yeni Medya Sanatı (1970-).....	65
4.2.Peyzaj Mimarlığına Yön Veren Sanat Akımları ve Peyzaj Mimarları	66
4.2.1.Mısır Bahçe Sanatı (M.Ö. 3200- M.S. 375).....	68
4.2.2.Roma Bahçe Sanatı (M.Ö.27- M.S. 14)	69
4.2.3.İslam Bahçe Sanatı (600-1900).....	70
4.2.3.1. İslam Bahçeleri Örnekleri	70
4.2.3.2. Türk Bahçesi	73
4.2.4.Uzak Doğu Bahçe Sanatı (M.Ö.1600-)	75
4.2.5.İtalya Rönesans Bahçeleri (1400-1800)	76
4.2.5.1.İtalya’da Rönesans’ın Etsisiyle Gelişen Park ve Bahçeleri Örnekleri	76
4.2.6.Fransız Barok Bahçeleri (1500-1800).....	81
4.2.7.André Le Notre ve Bahçeleri (1613-1700)	82
4.2.8.Daniel Marot (1661-1752)	85
4.2.9.Natüralizm ve İngiliz Bahçeleri	87
4.2.10.Lancelot Brown (1716-1783).....	87
4.2.11.Peter Joseph Lenné (1789-1866).....	92
4.2.12.Jean-Charles Alphand (1817-1891)	95
4.2.13.Frederick Law Olmsted (1822-1903).....	96
4.2.14.William Robinson (1838-1935)	100
4.2.15.Gertrude Jekyll (1843-1932).....	101
4.2.16.Patrick Geddes (1854-1932)	102
4.2.17.Jens Jensen (1860-1951)	103
4.2.18.John Nolen (1869-1937)	104
4.2.19.Edwin Lutyens (1869-1944)	105
4.2.20.Patrick Aberciombie (1879-1957).....	106
4.2.21.Henry Wright (1878-1936)	106
4.2.22.Claense Stein (1882- 1975).....	107
4.2.23.Stanley White (1891-1979).....	109
4.2.24.Geoffrey Jellicoe (1900-1996)	110
4.2.25.Russel Page (1906–1985).....	112
4.2.26.Ian L. McHarg (1920-2001).....	114
4.2.27.Gabriel Guevrekian (1892-1970)	115
4.2.28.Pierre Legrain (1889-1929).....	116
4.2.29.Andre ve Paul Vera (1881-1971)	118
4.2.30.Fletcher Steele (1885-1971).....	120
4.2.31.Christopher Tunnard (1910-1979)	123
4.2.32.Garret Eckbo (1910-2000)	124
4.2.33.James Rose (1910–1991)	128
4.2.34.Daniel Urban Kiley (1912-2004)	130
4.2.35.Thomas Church (1902-1978)	134

4.2.36.Burle Marx (1909-1994)	136
4.2.37.Luis Barragan (1902-1988)	139
4.2.38.Isamu Noguchi (1904-1988)	140
4.2.39.Lawrence Halprin (1916-2009).....	144
4.2.40. Edward James Las Pozas (1907-1984)	146
4.2.41. Robert Smithson Spiral Jetty (1938-1973).....	147
4.2.42.Martha Schwartz (1950-)	148
4.2.43.Peter Walker (1932-).....	152
4.2.44.Hideo Sasaki (1919-2000)	154
4.2.45.Charles Jencks (1939-2019).....	155
4.2.46.Peter Latz (1939-)	156
4.2.47.Tadao Ando Awaji Yumebutai Uluslararası Konferans Merkezi (1941-).....	158
4.2.47.Bernard Tschumi Parc de la Vilette (1944-)	160
4.2.48.Mary Mis (1944-).....	162
4.2.49.James Corner (1961-).....	164
4.2.50.Sunay Erdem (1971-)	167
4.2.51.Mary Reynolds (1974-).....	168
4.2.52.Maya Lin (1959-)	169
5.TARTIŞMA ve SONUÇ	173
KAYNAKLAR	178
ÖZGEÇMİŞ	195

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar	Açıklama
M.Ö.	Milattan Önce
M.S.	Milattan Sonra
TDK	Türk Dil Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 4.1. Tapınak kabartması, parthenon heykelleri (Url-1).....	16
Şekil 4.2. Galata kulesi gravürü, 1840, François Lemaitre (Url-2).....	17
Şekil 4.3. Fransız Gotik mimarisi Notre Dame Katedrali (Url-3).	18
Şekil 4.4. School of Athens, Raffaello Santi, fresk, Apostolik Sarayı, Vatikan (Url-4)..	20
Şekil 4.5. Villa Farnese (Url-5).....	21
Şekil 4.6. Gece Devriyesi, Rembrandt van Rijn 1642 (Url-6).	22
Şekil 4.7. Antik Roma'nın Pantheon ve diğer anıtlarının hayali görünüşü; Gioanni Paola Pannini (Url-7).	23
Şekil 4.8. Bulutların Üzerinde Yolculuk, Caspar David Freidrich (Url-7).....	24
Şekil 4.9. Patates Yiyenler, Vincent van Gogh, 1885 (Url-8).....	25
Şekil 4.10. Jean-François Millet, Akşam Duası 1859 (Url-9).....	26
Şekil 4.11. Monet'nin İzlenim, Gün Doğumu (Url-10).....	28
Şekil 4.12. Vaazdan Sonra Vizyon Paul Gauguin, 1888 (Url-11).	29
Şekil 4.13. Vincent van Gogh, Yıldızlı Gece, 1889 (Url-12).	30
Şekil 4.14. The Kiss Gustav Klimt 1909 (Url-13).	32
Şekil 4.15. Paris metro istasyonu (Url-14).....	32
Şekil 4.16. Açık Pencere, Collioure, Henri Matisse 1905 (Url-15).	33
Şekil 4.17. Grande Jatte Adası'nda Bir Pazar Öğleden Sonrası, Georges Seurat, 1886 (Url-16).	34
Şekil 4.18. Edvard Munch, Çılgılık, 1893 (Url-17).	35
Şekil 4.19. Wassily Kandinsky, Mavi Süvari (Url-19).	36
Şekil 4.20. Kompozisyon 08, 1923 (Url-19).....	36
Şekil 4.21. Portekizliler (Göçmen) Georges Braque (Url-20).	37
Şekil 4.22. Büyük Portekizli Kadın 1916 (Url-21).	38
Şekil 4.23. Gitar ve Şişeler, Fernand Leger (Url-22).....	39
Şekil 4.24. Vazo Taşayan Kadın (Url-22).	39
Şekil 4.25. Uzun Sürekliliğin Eşsiz Formu Umberto Boccioni (Url-24).	40
Şekil 4.26. Undbild, Kurt Schwitters, 1919 (Url-25).....	41
Şekil 4.27. L.H.O.O.Q. Marcel Duchamp, 1919 (Url-26).	42
Şekil 4.28. Dada Movement Francis Picabia, 1919 (Url-27).....	43
Şekil 4.29. Loplop Introduces Loplop, Max Ernst, 1930 (Url-28).	43
Şekil 4.30. Collage Sur Fond Blanc, Jean Hans, Arp (Url-29).	43
Şekil 4.31. Beyaz Üzerine Beyaz (White on White), Kazimir Malevich, 1918 (Url-30).....	44
Şekil 4.32. Üçüncü Enternasyonal Anıtı 1919 (Url-31).....	46
Şekil 4.33. Gerrit Rietveld Kırmızı Mavi Sandalye 1918–1923 (Url-32).....	47
Şekil 4.34. Yellow-Red-Blue, Wassily Kandinsky, 1925 (Url-33).....	49
Şekil 4.35. Paul Klee'nin not defterinden renk denemeleri (Url-34).....	49
Şekil 4.36. Universal Typeface, Herber Bayer (Url-35).	50
Şekil 4.37. Giorgio de Chirico Aşk Şarkısı Paris, 1914 (Url-36).	51
Şekil 4.38. Belleğin Azmi, Salvador Dali 1931 (Url-37).....	51
Şekil 4.39. Willem De Kooning, Kadın I, 1950-52 (Url-38).	52
Şekil 4.40. Helen Frankenthaler, Dağlar ve Deniz, 1952 (Url-39).	53
Şekil 4.41. Franz Kline New York, 1953 (Url-40).	53
Şekil 4.42. Sonbahar Ritmi, 1950, Jackson Pollock (Url-41).	54
Şekil 4.43. Marcel Duchamp, Bisiklet Tekerliği (Url-42).	55
Şekil 4.44. Naum Gabo, Linear Construction, 1959 (Url-43).....	55

Şekil 4.45. Campbell'in çorba kutuları (Url-44).....	57
Şekil 4.46. Macar sanatçı Victor Vasarely'nin bir op art eseri (Url-45).	58
Şekil 4.47. Dan Flavin, İsimsiz, 1968 (Url-46).....	60
Şekil 4.48. Çeşme Marcel Duchamp (Url-47).	62
Şekil 4.49. Joseph Kosuth, Bir ve üç sandalye, 1965 (Url-48).	62
Şekil 4.50. Altı Taş Çember, Richard Long, Londra 1981 (Url-49).	63
Şekil 4.51. Richard Estes, Water Taxi, Mount Desert, 1999 (Url-50).	65
Şekil 4.52. Eski Mısır Bahçesi Tasviri (Url-51).	68
Şekil 4.53. Roma'daki Hardian Villası (Url-52).	69
Şekil 4.54. Alcazar Sarayı Bahçesi, İspanya (Eyüp Eyüpoğlu, 2017)	71
Şekil 4.55. Kaşan –Bağ-ı Fin (Url-55).	72
Şekil 4.56. Tac Mahal (Url-53)	73
Şekil 4.57. Topkapı Sarayı Türk İslam Bahçesi Örneği (Url-52).	74
Şekil 4.58. Ryoan-ji tapınak bahçesi, Japonya (Url-53).	75
Şekil 4.59. Villa Medici, Floransa (Url-54).	76
Şekil 4.60. Villa Petraia, Floransa (Url-54).	77
Şekil 4.61. Villa Castello, Floransa (Url-54).	77
Şekil 4.62. Villa Gamberaia, Floransa (Url-54).	78
Şekil 4.63. Villa Capra Rola, Roma (Url-54).	78
Şekil 4.64. Villa Aldobrandini, Roma (Url-55).	79
Şekil 4.65. Villa D'este, Roma Tivoli Kasabası (Url-54).	79
Şekil 4.66. Villa Lante, Roma Bognaia Kasabası (Url-54).	80
Şekil 4.67. Boboli Bahçesi, Pitti Sarayı-Floransa (Url-54).	80
Şekil 4.68. Chateau de Vaux-le-Vicomte (Url-56).	82
Şekil 4.69. Versailles Bahçeleri (Url-56).	83
Şekil 4.70. Versailles, Parterre d'Eau (Url-56).	83
Şekil 4.71. Versailles Bassin d'Apollon (Url-56).	84
Şekil 4.72. Versailles Planı, 1746 (Url-56).	85
Şekil 4.73. Palais Het Loo (Url-85).	85
Şekil 4.74. Kasteel Rosendaal, Rozendaal (Url-85).	86
Şekil 4.75. Twickel A moated castle garden (Url-85).	86
Şekil 4.76. Stowe Bahçeleri ve Palladian Köprü (Url-56).	88
Şekil 4.77. Stowe Bahçeleri gravürü (Url-56).	88
Şekil 4.78. Hampton. Court Bahçeleri (Url-56).	89
Şekil 4.79. Youngsbury Bahçeleri Planı (Url-56).	89
Şekil 4.80. Burghley Evi Bahçeleri (Url-56).	90
Şekil 4.81. Blenheim Bahçeleri planı (Url-56).	90
Şekil 4.82. Blenheim Sarayı Bahçeleri (Url-56).	91
Şekil 4.83. Chatsworth Evi Bahçeleri (Url-56).	91
Şekil 4.84. Klein Gleinicke-Pleasureground 1816 (Lenné'e ait plan ve günümüzdeki görünümü) (Url-57).	92
Şekil 4.85. Sanssouci Park (Url-57).	92
Şekil 4.86. Tiergarten'in Lenné tarafından 1835 yılında hazırlanan planı (Url-57).	93
Şekil 4.87. Tiergarten, 1879 (Url-57).	93
Şekil 4.88. Tiergarten Parkı (Url-57).	94
Şekil 4.89. 19. yüzyıl Königliche Gärtnerlehranstalt okulu gravürü (Url-57).	94
Şekil 4.90. Parc des Buttes Chaumont (Url-57).	95
Şekil 4.91. Belle Isle Park, Detroit (Url-57).	96

Şekil 4.92. Central Park, New York Şehri (Url-57).....	96
Şekil 4.93. Central Park, New York City (Url-57).	97
Şekil 4.94. Prospect Park, Brooklyn (Url-57).	97
Şekil 4.95. Riverside, Illinois (Url-57).	98
Şekil 4.96. Buffalo, Kentsel Yeşil Alan Sistemi Planı (Url-57).	99
Şekil 4.97. The White City, 1893 Şikago Fuarı (Url-57).....	99
Şekil 4.98. Shrubland Parkı (Url-58).	100
Şekil 4.99. Gravetye Malikânesi (Url-58).....	100
Şekil 4.100. Hestercombe House Gardens (Url-59).....	101
Şekil 4.101. Hestercombe House Gardens (Url-60).....	101
Şekil 4.102. Dekanlık Bahçesi/ Deanery Garden (Url-62).	102
Şekil 4.103. Humboldt Park Prairie River - Chicago Parks (Url-62).....	103
Şekil 4.104. Garfield Park Conservatory (Url-63).	104
Şekil 4.105. Florida'nın ilk kapsamlı planı (Url-64).	104
Şekil 4.106. Hestercombe Gardens, Gertrude Jekyll 1904–1906 (Url-65).	105
Şekil 4.107. Heywood Gardens (Url-66).	105
Şekil 4.108. Kale Drogo Bahçesi (Url-67).....	106
Şekil 4.109. The Abercrombie Planları (Url-69).	106
Şekil 4.110. 1929 Radburn, by Clarence Stein and Henry Wright (Url-68).	107
Şekil 4.111. Sunnyside Gardens (Emilio Guerra, 2012).....	108
Şekil 4.112. Village Green (Charles A. Birnbaum, 2011, Url-70).....	108
Şekil 4.113. Stanley Hart White, Bitki Örtüsü Taşıyan Mimari Yapı ve Sistem, 1938 (Url-71).	109
Şekil 4.114. Sutton Place (Url-72).	110
Şekil 4.115. Çatı üstü su bahçesi (Url-73).	111
Şekil 4.116. Cliveden Bahçesi (Url-74).	111
Şekil 4.117. Turin Castle, Russell Page Bahçeleri (Url-75).	112
Şekil 4.118. PepsiCo'da Donald M Kendall Heykel Bahçeleri (Url-75).	113
Şekil 4.119. Frick Müze Bahçesi (Url-75).	113
Şekil 4.120. McHarg'ın En uygun Alan Kullanım haritası (Url-76).	114
Şekil 4.121. Gabriel Guevrekian'ın Su ve Işık Bahçesi (Url-77).	115
Şekil 4.122. Pierre Legrain Tachard bahçesi (Url-78).	116
Şekil 4.123. Pierre Legrain Tachard bahçesi (Url-78).	117
Şekil 4.124. Otel Noailles Bahçesi (Url-79).	118
Şekil 4.125. Otel Noailles Bahçesi Planı (Url-79).	119
Şekil 4.126. Naumkeag, Stockbridge (Url-80).	120
Şekil 4.127. Chinese temple at Naumkeag, Stockbridge (K. McMahon, Url-80).	121
Şekil 4.128. Naumkeag Bahçesi (Url-80).....	122
Şekil 4.129. St. Ann's Court (Url-81).	123
Şekil 4.130. Bentley Wood (Url-82).	124
Şekil 4.131. Garrett Eckbo'nun ilham aldığı bazı eserler (Sol: Wassily Kandinsky. Composition 1, 1921, Sağ: Pablo Picasso. Figure, 1910) (Url-83).....	125
Şekil 4.132. Garrett Eckbo'nun Mülteci Çiftçiler İçin Tasarladığı Kamplar (Sol: Tulare Camp, Sağ: Shafter Camp) (Url-83).	126
Şekil 4.133. Brody Evi, 1949 (Url-83).....	126
Şekil 4.134. Wohlstetter Evi (Url-83).	126
Şekil 4.135. Goldstone garden bath house, 1948 (Url-83).....	127
Şekil 4.136. ALCOA Forecast Garden, 1959 (Url-83).	127

Şekil 4.137. Yarbrough Residence (Url-84).	128
Şekil 4.138. James C. Rose Residence, Ridgewood, NJ (Phillip Merritt, 2009).	129
Şekil 4.139. James C. Rose Residence, Ridgewood, NJ (Charles A. Birnbaum, 2017).	129
Şekil 4.140. Miller Garden, Columbus (Charles Birnbaum, 2006).	130
Şekil 4.141. Currier Farm, Danby (Peter Vanderwarker, 2013).	131
Şekil 4.142. Ford Foundation Atrium, New York (David Leventi, 2013).	131
Şekil 4.143. Hamilton Garden, Columbus (Millicent Harvey, 2013).	132
Şekil 4.144. Dallas Museum of Art, Dallas (Alan Ward, 2013).	132
Şekil 4.145. Kiley Garden, New York (Frederick Pirone, 2013).	133
Şekil 4.146. Agnes R. Katz Plaza, Pittsburgh (Richard A. Stoner, 2013).	133
Şekil 4.147. Patterns, Wilmington (Roger Foley, 2013, Url-86).	133
Şekil 4.148. Konstrüktivizm El Novillero Bahçesi - Donnell Bahçesi (Url-87).	134
Şekil 4.149. Konstrüktivizm El Novillero bahçesi - Donnell bahçesi (Url-87).	135
Şekil 4.150. Donnell bahçe planı (Url-87).	135
Şekil 4.151. Mineral Roof Garden, 1983 (Url-88).	136
Şekil 4.152. Copacabana kordonu, Rio de Janeiro (Url-88).	137
Şekil 4.153. Parque Ibirapuera, 1953 (Url-88).	138
Şekil 4.154. Luis Barragan Evi (Url-89).	140
Şekil 4.155. Isamu Noguchi, Unesco Bahçesi, 1957 (Url-104).	141
Şekil 4.156. Isamu Noguchi, Hawaii Ala Maona Parkı Oyun Elemanları Tasarımı, 1939 (Url-104).	142
Şekil 4.157. Isamu Noguchi, Birleşmiş Milletler Oyun Alanı Maketi, 1951 (Url-104)	142
Şekil 4.158. Isamu Noguchi, Chase Bahçesi 1961-1964 (Url-104).	143
Şekil 4.159. Isamu Noguchi Pietmont Park Atlanta, 1976 (Url-104).	143
Şekil 4.160. Isamu Noguchi, Moerenoma Park, Japonya, 1988 (Url-104).	143
Şekil 4.161. Freeway Park, Seattle (Url-105).	144
Şekil 4.162. Ira Keller Fountain, Portland (Url-105).	145
Şekil 4.163. Edward James, Las Pozas, sürrealist heykel bahçesi (Url-106).	146
Şekil 4.164. Robert Smithson, Spiral Dalgakıran (Url-107).	147
Şekil 4.165. Jacob Javits Plaza, New York, 1996 (Url-108).	148
Şekil 4.166. Hud Plaza, Washington, 1998 (Url-108).	149
Şekil 4.167. Splice Garden, Whitehead Institute, Cambridge, 1986 (Url-108).	150
Şekil 4.168. Exchange Square, Manchester, 2000 (Url-108).	150
Şekil 4.169. Grand Canal Square, Dublin, 2007 (Url-108).	151
Şekil 4.170. Davis Garden, El Paso, Texas, 1994 (Url-108).	151
Şekil 4.171. Littman Wedding, Deal, New Jersey 1995 (Url-108).	151
Şekil 4.172. Sony Center, Berlin, Peter Walker Çatı Bahçeleri (Url-90).	152
Şekil 4.173. 11 Eylül Anıtı (Url-90).	153
Şekil 4.174. Baltimore Sanat Müzesi, Ryda ve Robert H. Levi Heykel Bahçesi (Url-92)	154
Şekil 4.175. Anayasa Meydanı (Jason Hellendrung, 2013).	154
Şekil 4.176. Greenacre Park, New York, NY	155
Şekil 4.177. Kozmik Spekülasyon Bahçesi İskoçya (Url-93).	156
Şekil 4.178. Kozmik Kurgu Bahçesinin bölümleri (Url-93).	156
Şekil 4.179. Duisburg Nord (Url-94).	157
Şekil 4.180. Duisburg Nord (Url-94).	157
Şekil 4.181. Parco Dora (Url-94).	158

Şekil 4.182. Awaji Yumebutai Uluslararası Konferans Merkezi (Url-96).	159
Şekil 4.183. Izgaralarda Düzenlenmiş Çiçek Yatağı (Url-96).	159
Şekil 4.184. Parc de la Villette (Url-97).	160
Şekil 4.185. Parc de la Villette Görünüş ve Plan (Url-97).	161
Şekil 4.186. Battery Park, South Cove, New York, 1988 (Url-98).	162
Şekil 4.187. Laumeier Heykel Parkı (Url-98).	162
Şekil 4.188. Greenwood Pond (Url-98).	163
Şekil 4.189. Philadelphia Navy Yards Central Green (Url-99).	164
Şekil 4.190. James Corner High Line Parkı (Url-99).	165
Şekil 4.191. High Line Parkı (Url-99).	165
Şekil 4.192. High Line Parkı (Url-99).	166
Şekil 4.193. Wimbledon Town Centre Yarışması, Orlando 2040 Vision, Orlando, 2013 Barack Obama Başkanlık Merkezi, Abd, Chicago, 2016 (Url-100).	167
Şekil 4.194. Brigit's Garden (Url-101).	168
Şekil 4.195. Brigit's Garden (Url-101).	168
Şekil 4.196. Cornish Sahilinde Taştan Spiraller (Url-101).	169
Şekil 4.197. Diseart (Url-101).	169
Şekil 4.198. Storm King Dalga Tarlaları, Maya Lin, 2007 (Url-102).	170
Şekil 4.199. Maya Lin, Kadın Masası (Url-102).	170
Şekil 4.200. Laurentide altında , 2015 Hunter Labs, Brown Üniversitesi (Url-102).	171
Şekil 4.201. Bir Bahçe Okumak, 1998 (Url-102).	171
Şekil 4.202. The Princeton Line, 2018 (Url-102).	171
Şekil 4.203. Einstein'ın Masası , 2019 Princeton Üniversitesi (Url-102).	172
Şekil 4.204. Input (Girdi), Ohio Üniversitesi, Atina (Url-102).	172

1.GİRİŞ

Peyzaj mimarlığı sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel bakış açılarını birleştirerek mekânları sürdürülebilir ve görsel açıdan tatmin edici bir şekilde inceleyen, planlayan, tasarlayan ve yöneten bilim ve sanat dalıdır. Peyzaj mimarlığı, peyzajı fiziksel açıdan değiştirirken, düzen ve anlam katarak biçimlendirilmiş peyzajlar oluşturmaya yönelik, bilinçli bir süreçte yeryüzünü şekillendirerek geleceğe yön vermektedir. Peyzaj, açık alanın olduğu her yerdedir ve peyzaj mimarları kentler, kasabalar ve kırsallarda yeryüzünü şekillendirmektedir (Öztan, 1992; Özer, 1993; Birik, 1996; Motloch, 2001; Aydoğdu Ünlü, 2007; Waterman, 2012).

Peyzaj Mimarlığı, İlkçağlarda bahçe düzenlemeleriyle bahçe sanatı olarak doğmuş, Rönesans döneminde bahçe mimarlığı anlayışından yola çıkarak, 18. yüzyılda peyzaj mimarlığı adını almış, çalışma alanının ve sanat akımlarının değişimi ve gelişmelere paralel olarak etki alanını arttırmıştır. Peyzaj mimarlığı içinde bulunduğumuz mekânları ve yaşadığımız doğal sistemleri şekillendirip kontrol etmektedir (Lourie, 1986; Waterman, 2012).

Peyzaj mimarlığı disiplininde mekân yaratma durumu estetik, ekonomik ve ekolojik bütünlükle birlikte sanat ve bilimin de bir araya getirilmesini kapsamaktadır. Sanat çizimler, maketler, fotoğraflar, yazılar ve dijital veriler vasıtasıyla peyzaj mimarlığının bu kapsamdaki temsilini sağlamaktadır. Çizgi, biçim, form, doku ve renk gibi tasarım öğeleri farklı süreçlerde peyzaj mimarlığı disiplininde fikir aktarımını sağlayan ve anlatımı güçlendiren araçlardır. Süreç, hem tasarımcının izleyen ve kullananlarla iletişim kurmasını, hem de kendi çalışmalarını geliştirebilmek için görselleştirmeyi sağlamaktadır. Bu durum eski çağlardan beri aynı şekilde gelişerek ilerlemiştir (Waterman, 2012).

Eski çağlardan beri her medeniyet arkasında belirgin izler bırakmıştır. Günümüzde uygulanan peyzaj mimarlığı çalışmaları, tarihi köklerinin bulunduğu bahçe sanatından etkilenmekte ve hâlâ gelişmektedir. Geçtiğimiz ve içinde bulunduğumuz yüzyıl boyunca bilgi ve teknoloji alanındaki büyük gelişmeler, peyzaj mimarlığı disiplinine de farklı bakış açıları ve etkileşimler kazandırmıştır. Bu kapsamda insanların bulunduğu çağda sahip oldukları sanat anlayışı, o zamanki ekonomik, politik ve tarihsel koşulların

etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır. Değişen koşullarla birlikte, kentsel açık alanlara ve mekânlara ilk çağlardan beri sanat akımlarının etkisi de bulunmaktadır (Aydoğdu Ünlü, 2007; Waterman, 2012).

Kentsel açık alanların tasarımı, toplumlaşmanın ilk kez görüldüğü Paleolitik dönemden başlamıştır. Günümüze kadar değişen kentsel yaklaşımlar ile sanat akımları sonucunda kentsel alan kullanımları da gelişerek değişim göstermiştir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

İnsan yaşadığı ve bulunduğu mekânı, mekân da insanı etkilemektedir. Bu doğrultuda, kullanıcılar kendi ihtiyaçlarına yönelik fonksiyonlar ve tasarımlar geliştirmektedir. Farklı kültürlerdeki insanların ihtiyaçları ve ortaya çıkan işlevlerin birbiriyle etkileşimi de yeni akımların ortaya çıkmasına destek olmaktadır. İnsanların zamanla artan ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları karşılamak için getirdikleri çözüm önerileri tarihte değişerek gelişmiştir. İnsanların değişimi, ihtiyaçlarının farklılaşması, yaşadıkları ortamın değişmesi, işlevlerin gelişmesi, kültürel zenginliklerin birleşimiyle birbirinden farklı fakat birbirini takip eden içinde de izler barındıran sanat anlayışlarını oluşturmuştur.

Günümüzde kentsel açık alanların sanat akımlarından ve sanatsal yaklaşımlardan nasıl etkilendiğini görebilmek için tarih öncesine dönmek gerekmektedir. Sanat akımları, peyzaj mimarlığını ve öğelerini biçimlendirme ve mekânlara kimlik kazandırma kapsamında önemli rollere sahiptir (Birik, 1996; Aydoğdu Ünlü, 2007).

Birbirinden farklı sanat akımlarının birbiriyle etkileşimi kentsel alanlarda kendini göstermektedir. Kültürlerin zenginliğiyle hayata bakışın farklılaşması, aslında her toplumun ve toplumlardaki farklı düşüncelerin biçimlendirdiği sanat anlayışlarını üretebileceğini göstermektedir.

Bu çalışmanın amacı, sanat akımlarını tarihsel süreç içerisinde incelemek ve aynı zamanda bu akımların kentsel alanları nasıl etkilediğini araştırmaktır. Bu kapsamda sanat akımlarının peyzaj mimarlığı ile ilişkisi de irdelenecektir. Çalışma kapsamında kentsel alanların sanat akımlarıyla etkileşimi sonucu ortaya çıkışları ve geçmişten günümüze gelişim gösteren sanat akımlarının bu alanlara etkisi ele alınmıştır. Geçmiş çağlardan günümüze kadar her aşamada olan sanatın ve kültürlerle beraber değişen sanat akımlarının peyzaj mimarlığına yansımaları araştırılmıştır.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Bu çalışmada geçmiş dönemlerden günümüze kadar gelişen ve değişen sanat akımlarının kentlere olan etkisi ile peyzaj mimarlığına yansımaları araştırılmıştır.

Kaynak araştırması sonucu konu ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalara ulaşılmıştır.

- Taş (1998) Rönesans Devri Bahçe Sanatını Beylerbeyi Sarayında incelemiştir.
- Ariaslan (2003) Kentsel Açık Alanlarda Peyzaj Sanat İlişkilerini inceleyerek sanat peyzaj ve kentsel açık alan kavramlarını İstanbul'daki peyzaj öğeleri ile açıklamıştır.
- Demiröz (2003) Tarihsel Süreç İçinde Peyzaj sanatını İslamiyet'e etkilerini incelemiştir.
- Topal (2004) araştırmasında yalnızca kavramsal olarak kenti ele almıştır.
- Yayım (2004) Gertrude Jekyll'in yaşadığı dönem 19. ve 20. yüzyıl bahçe sanatının peyzaj mimarlığına katkısını incelemiştir.
- Aydoğdu Ünlü (2007) Sanat akımlarının Cumhuriyet dönemi kentsel açık alanlarına yansımalarını araştırmış ve sanat akımlarının peyzaj mimarlığındaki yerini tanımlamıştır.
- Kızıldere (2009) 19. ve 21. yüzyılda parkların tasarımlarını incelemiş parklardaki sanat akımlarını ortaya koymuştur.
- Çağlın (2010) Kamusal sanat ve kent ilişkisini araştırmış, Kamusal alan ve sanat kavramlarını açıklamış, kentlerde görülen örnekler üzerinden uygulama çeşitlerini ortaya çıkaran bir çalışma yapmıştır.
- Taşdemir (2011) Dünyadaki peyzaj mimarlarının yaklaşımlarını ve yaptığı çalışmaları incelemiş akımların peyzaj mimarlığı üzerindeki etkisini araştırmış ve Peyzaj Mimarlığı gelişim sürecini ortaya koymuştur.
- Erbaş Gürler (2012) Tarih öncesi çağlardan günümüze kadar ortaya çıkan terim, kavram ve içerdikleri peyzaj mimarlığı süresinde incelemiştir.
- Karagüler ve Korgavuş (2014) Kent kimliğinin kent peyzajı üzerinde oluşturduğu etkiler, silüetler, görünüm ve dengeleri açısından araştırmıştır. Kent ve peyzaj kavramlarını ele almıştır.

- Sivaslıoğlu Özeltin, G. (2015) Kamusal alanda sanatı incelemiştir. Kamusal sanatı tasarım süreci yönünden Dünya’da ön plana çıkan parklar ile İstanbul’da bulunan park örnekleri üzerinden araştırmıştır.
- Hayta Y. (2016) Çalışmasında kent kültürü ve değişen kent kavramını araştırmış sanat akımlarından modernizm, postmodernizm ve değişen kent üzerinden ele almıştır.
- Çelikel A. ve Özer S. (2019) Fütürizm Sanat akımı açıklamış Peyzaj mimarlığı üzerindeki örnekleri incelemiştir.
- Irmak M. ve Bilge C. (2019) Minimalizm sanat akımını peyzaj mimarlığı ve bu konuda yapılan çalışmalar üzerinden incelemiştir.
- Yenidoğan (2019) Kentsel açık alanlarda peyzaj sanat ilişkisini ele almış ve kentsel alanlarda sanat üretimini araştırmıştır.
- Parlakkalay H. (2020) Çalışmasında kamusal alanda sanat ve sanat eserlerini araştırmış, sanat, kent, kamusal sanat gibi kavramları açıklamıştır.
- Kökdoğan B. ve Dönmez Ş. (2021) Land Art sanat akımının Isparta ilinde inceleyerek peyzaj özelliklerini araştırmıştır.
- Yılmaz S. Düzenli T. ve Alpak M. (2021) Land art sanatı ve peyzaj mimarlığı ilişkisini ortaya koyan bir çalışma yapmıştır.

Bu araştırma doğrultusunda: ilgili kavramlar olan **Kent Kavramı, Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı, Sanat Kavramı, Kentsel Tasarım ve Kentsel Sanat** başlıklar altında açıklanmıştır.

2.1.Kent Kavramı

Kent, insanların kendilerini gerçekleştirme potansiyelinin olduğu ve bu alanlardan teknik anlamda faydalandığı yerlerdir.

Kent, topluma mensup kişilerin ortak paylaşımının mekânsal bir şekilde oluşturulduğu bir alandır. Kent, toplumsal yapının olduğu fiziksel alanlardır. Kentler, geçmişteki hadiselerin cereyan ettiği, farklı deneyimlerin farklı şekillerle ortaya koyulduğu yerlerdir (Ringas ve ark., 2011).

Tarihin ilk devirlerinden başlayarak kent ve özgürlük kavramı paralel gitmiştir. Tarih öncesinde kent barınılacak bir yer iken Eski Yunan’da ise, siyasi yaşamın merkezi

olmuştur. İnsanların hayali düşünceler içinde maceralara koştuğu zamanlarda kent kutsal şehir, cennet kavramı, gökler diyarı düşüncelerine yaklaşmıştır. Ortaçağda zayıflayan kölelik özgürlüğün gelişmesine katkısı olmuştur. Avrupa kentlerinde sanayileşmeyle birlikte hürriyet fikirleri daha çok doğup gelişmiştir. Kent şuan tüm değişim ve zorluklara rağmen hürriyetin gerekliliğini içermektedir. Düşünceler ve mallar için halen pazaryeridir. Kent yeniliklerin barındığı bir kültür merkezidir (Abrams, 1970).

Kent yaşayan, büyüyen, ilerleyen ve sonunda kaybolan canlı bir yapıya benzetildiğinde bu canlılığı oluşturan birçok farklı fonksiyon ve kullanım alanlarını barındırmaktadır. Toplumun çeşitli ihtiyaçlarına cevap verebilecek farklı alan kullanımlarının ve rezervlerinin meydana getirdiği sistem, kentin fiziksel yapısını oluşturmaktadır. Kent birçok kişi tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Lynch (1960) kenti mimarlığa benzeterek içinde uzun sürede algılanan büyük çaplı yapıtlar olarak belirtmektedir (Pamay, 1978).

Simonds (1961) karakter, zaman ve mekân bakımına göre uyumlu işlevleriyle, ideal bir çevre veya politik, ekonomik, sosyal aktivitelerden oluşan bir kültür merkezi şeklinde tanımlamaktadır. Gibberd (1959) ise kenti; dış mekân ihtiyaç kalıplarının tümünü barındıran, estetik, maddi ve teknik işlevlerin hepsinin başarıldığı yer olarak tanımlamaktadır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Kentin dış mekân ihtiyaçlarının tüm kaidelerini barındırması, iklimatik zorluklarla başa çıkması, sağlıklı bir çevre oluşturmaya, insanların kentlerde güvenli hareketi için gerekli olduğu önerilmektedir (Pamay, 1978).

Winston (1959) kenti; sosyal yaşam sanatının uygulandığı pek çok tesisin, demir-çelik, beton-tuğla ve taştan oluşan, medeniyet aracısı yerler olarak tanımlamaktadır.

Mumford (1946) kenti; toplumun kültürünün yoğunlaştığı yerler veya medeniyetin insanlara sunduğu yerleşim merkezleri olarak açıklamaktadır (Pamay, 1978).

Kentler farklı, yaş, cinsiyet, sosyal ekonomik, kültürel ve değişen yapılardan oluşan yerlerdir (Bulut ve Atabeyoğlu, 2010).

2.2.Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı

Açık alan kavramı tarih öncesi dönemde sınırları olmayan alanı ifade etmiştir (Stelter, 2000). Peyzaj Mimarlığı gelişmeden veya açık alan kavramı tanımlanmadan önce peyzaj ile açık alan kavramı iç içe geçmiş ve kentlerde bir kimlik oluşturmuştur.

Geçmiş uygarlıklar tarafından açık alan kavramını farklı şekillerde ifade edilmiştir. Eski Yunan Şehirlerinde, politika merkezi olarak kullanılan Agora toplumun buluşup, sorunlarını tartışıldığı önemli bir açık alan olmuştur. Halkın eğlenme ihtiyacı, doğal alan çevresinde, tiyatro ve stadyumla sağlanmıştır.

Eski Roma Şehirlerinde, arenalarda gladyatör gösterileri sunulmuş ve bu alanlar buluşma ve görüşme meydanları olarak da kullanılmıştır. Forumlar toplumun faaliyetler için yeterli ve doğaya yakın alanlar olmuştur (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Şehir içi avlulu ev bahçeleri ve şehir dışında gelişen geniş bahçeli villalar, doğa ile ilişkinin devam ettirilmesini sağlayan mekânlar olmuşlardır. Ortaçağ Şehirlerinde en önemli açık alanları şehrin aksını oluşturan meydanlar ve ibadet yerlerini kapsamakta olup bahçeler o dönem halka kapalı bir şekilde oluşturulmuştur. Evlerin sokağa, şehirlerin çevrelerindeki kırlara kapalı tutulmaları yerleşmelerin genel özelliğini oluşturmuştur. Rönesans şehirlerinde ise, saraylar ve saray bahçeleri, şehrin aksını belirleyen yerler olup şehrin açık alanları sarayların yanında oluşmuştur. Saray bahçeleri harici gelişen asillerin bahçeli villaları şehir içinden şehir dışına yönelmiştir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

19. yüzyıldan sonra kentlerde nüfus yoğunluğunun artması kentsel açık alan ihtiyacını da arttırmıştır. Bununla beraber gelişen olumsuz sağlık koşulları ve kentteki peyzaj öğelerinin homojen olmaması rekreasyonel açıdan bir eksiklik ortaya çıkarmıştır (Pamay, 1978).

İnsanların kent algısını artırmak Halprin'e göre kentsel açık mekânların düzenlenmesiyle mümkündür. Kentlerde açık alanlar insanların dinlenmek, oturmak,

birbiriyle tanışmak ve olayları gözlemlemek amacıyla toplandıkları yerlerdir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Açık alan ihtiyacı tüm tarih devirlerinde olmuştur ancak zamanın ihtiyaçlarına göre farklılık göstermiştir. 19. yüzyılda sorun halini alan kentlerde açık alan ihtiyacı günümüze kadar artarak gelmiştir.

Kent dokusunun önemli bileşenlerinden açık alanlar dış mekân üzerinde yapının bulunmadığı ve rekreasyonel kullanım potansiyeli olan alanlardır (Öztan, 1968; Özbilen, 1991). Su yüzeyleri, meydanlar ve ulaşım alanları da açık alan olarak tanımlanmaktadır (Gül ve Küçük, 2001).

Kentlerdeki açık ve yeşil alanlar ise bir bütünlük içinde yer alan ve birbirini tamamlayan, kentin fiziksel yapısını ortaya çıkaran, bu alanları biçimlendirip, bütünleştiren alanlardır (Gül ve Küçük, 2001).

Kentsel açık ve yeşil alanlar, Tunnerd ve Pushkarev (1967) tarafından, üzerinde yapı olmayan veya rekreasyonel faaliyet potansiyeli barındıran alanlar olarak tanımlanmıştır (Uzun, 1990).

Öztan (1980)'a göre ise; kitle ve boşluklardan oluşan kent yapısında boşluklar ulaşım akslarını ve açık alanlarını, kitleler ise kent yapılarını meydana getirmektedir (Uzun, 1990).

Çubuk (1978) ise; Kentsel olayların tamamını kapsayan ve kentlilerce algılanan yapılardan oluşan, iletişimi sağlayan caddeler, sokaklar, meydanlar ile tüm açık alanların önemi vurgulanmaktadır. Bu mekânlarda insan çevre etkileşimi sonucu yaratıcı üretkenlik gelişmektedir (Bakan ve Konuk, 1987).

Açık alanlar, meydanlar, yaya aksları, yaya bölgeleri, bisiklet yolları gibi ulaşım alanlarından, yeşil alanlar ise kent parkları, semt parkları, mahalle parkları, çocuk oyun alanları, spor alanları, piknik alanları, botanik bahçeleri gibi alanlardan oluşan kültürel alanlardır (Ender, 2015).

2.3.Sanat Kavramı

Eski çağlardan beri sanat; insan ve doğa ilişkisinden dolayı tartışma konusu olmuştur. Sanat bir şeyi taklit etmemize, resmetmemize ya da onu temsil etmeye yarayan bir teknik eylemdir. Sanat, belli bir dönemde veya ülkede sanat alanındaki üretim bütünüdür; bir idealin insanın oluşturduğu yapıtlarla anlatımıdır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Sanat, onu resmetmemizi, taklit etmemizi veya temsil etmemizi sağlayan teknik bir harekettir. Sanat belirli bir dönemde ortaya çıkan ve tüm sanat üretimini kapsayan düşüncelerin yapıtlarla aktarılmasıdır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

İnsanlık tarihinin her döneminde olan sanat; insanlığın geçirdiği evrimler sonucu yaşama ve sanata bakışlarındaki değişim ile biçimlenmiştir. Her dönemde farklı şekilde algılanıp ortaya çıkmıştır. Yaşamın bir parçası olarak sanat doğuda ve batıda çeşitlik ve değişim göstererek tarihi süreçte hep olmuştur (Altun, 2000).

Farklı uygarlıklar tarafından farklı şekillerde anlaşılan sanat 18. yüzyıla kadar kabiliyet ustalık anlamına gelirken daha sonra doğanın taklidi olduğu vurgulanmıştır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

19. yüzyılda oluşan modern sanat kavramının oluşmasıyla sanatta ölçüt, güzelden çok gerçekçi olmuştur (Aydoğdu Ünlü, 2007).

20. yüzyılda ise artık sanatın temeli doğa değil, idea olarak kabul edilmiştir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Sanat farklı çağlarda çeşitli şekillerde algılanıp uygulanmış ve günümüze kadar kavramsal çeşitliliğin birikimiyle olgunlaşarak ulaşmıştır.

Sanat estetik ve güzellik kavramları ile de ilişkilidir. Bu üç kavram da birbirini tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Estetik, duyu ile algılanan bilgi anlamında sanat felsefesi olarak da bilinmektedir. Estetik, sanatın doğasını, değerini ve amacını kapsarken, güzellik ise estetik beğeni, hoşlanma anlamında kullanılmaktadır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Sanatçı ya da düşünürlerin kavramlar ve sanat üzerine farklı düşünceleri modern sanatı oluşturmuştur.

Sanat eserini betimlemek için estetik, güzellik gibi kavramlar kullanılmaktadır. Geçmişten günümüze her bir sanat akımı bir öncekine tepki olarak doğmuş sanat eserleri ile ifade edilmiştir.

Sanat kavramı, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım ile ilişkilidir. Sanat akımlarının incelenmesi geçmişten günümüze peyzaj mimarlığının gelişimini ve bu alana sanatın katkısını anlamamız açısından önem taşımaktadır.

2.4.Kentsel Tasarım ve Kentsel Sanat

Kentsel tasarım kente ait bir proje olarak tanımlanabilmektedir. Kentsel tasarım, mekânı oluşturan fiziki nesne ve insani olayların düzeni, yapısal biçim ve üç boyutla ilgili tasarımıdır. Bunun ötesinde kentsel tasarım çevrenin görsel olmayan ya da göz önünde bulunmayan yönlerini de barındırmaktadır. Kentsel tasarım, kentsel planlama ölçeği ya da süreciyle başlayan bir yaklaşım içermelidir (Çubuk, 1996).

Kentsel sanat, yıllar boyunca ölçek ve sınır değişikliği göstermiş, dış mekânı kentsel alana dâhil etmek için önemlidir (Çubuk, 1996; Aydoğdu Ünlü, 2007).

Kentsel çevrenin oluşum kuralları geçmiş çağlardan Rönesans'a kadar yavaş yavaş gelişmiştir ve Rönesans'ta geometrinin hâkimiyetini barındıran bir üsluba dönüşmüştür (Birik, 1996).

Kentsel çevrede artan görsel değerler sayesinde zamanla oluşan bilgi birikimi de kentsel sanat ürünü olarak tanımlanmıştır. Yalnızca kenti oluşturan yapılar değil kentin kendisi de bir sanat ürünü olarak kabul edilmiştir (Birik, 1996).

Şehircilik biliminin ortaya çıkmasıyla kentsel sanat, sanayi devriminin engeliyle karşılaşmış, ekonomik ve politik süreç kentsel mekânlara yansımıştır. Bunun sonucunda modernizm etkisiyle geçmişten kopan kentler daha sade ve işlevsel yapıların çoğalmasını sağlamıştır. Modernizmin önceliği yaşanan sorunları yeni toplumsal ve sosyal alanlar oluşturarak çözüme kavuşturmak olmuştur (Birik, 1996).

Kentsel sanat, çağımızda mekânlarda uygulanan plastik öğeler olarak yanlış anlamda kullanılmıştır. Mekân ile ilişkisi bulunmayan sanat ürününün kentsel alanda olması ürünü kentin sanat eseri yapmamaktadır. Kentsel sanat, konusuna göre geniş ya da küçük ölçekte olabilmektedir. Kentin mekânsal kurgusu, kentsel sanat ürünü ya da plastik öğeler olarak küçük mekân tasarımının bir elemanı olarak da görülebilmektedir. Ancak mekân ile iletişimde olan ve orayı tanımlayan yapıt, kentin sanat ürünü olarak kabul edilebilmektedir (Birik, 1996).

Kentsel sanat, sadece güzeli yakalamayı değil görsel sanatın kavramsal yönünü de incelemelidir. Aynı zamanda mekân kimliğinin tanımlanması için form ve anlam boyutunu da kapsamaktadır. Kentsel sanat, kentsel çevrede görsel değerlerin oluşturulması ihtiyacının karşılanmasını amaçlamaktadır (Birik, 1996; Aydoğdu Ünlü, 2007).

Geçmişten günümüze hayatımızın pek çok alanında sanat var olmuştur. İnsanların değişmesi, hayata ve çağa ayak uydurmasıyla sanat da gelişip değişmiştir. Değişen dünyada her zaman geçmişten izler bulunmaktadır.

Bu kapsamda, sanat, insanın doğada, kamusal alanda ve sosyal çevrede oluşmasından itibaren günümüze kadar farklılaşarak ve birbirini etkileyerek gelişmiştir.

2.5.Önemli Kavramlar

Araştırma kapsamında aktarılan ve bilinmesi gereken bazı kavramların açıklamaları alfabetik sıraya göre aşağıda verilmiştir.

- Agora: Yunan klasik çağında, bir sitenin yönetim, siyasa ve ticaret işlerini görüşmek üzere toplanılan kent alanıdır.
- Aks: Bir mekânın veya yapı tasarımının etrafında düzene oturduğu merkezi omurgadır.
- Altın Oran: Denge ve güzellik için kullanılan bir kompozisyon kuralıdır, Antik çağlarda altın oran mutlak güzel oranı temsil etmiştir. Bir çizginin yaklaşık 8:13 oranında bölünmesi, uzun bölümün kısa bölüme olan oranının, uzun bölümün tamamına olan oranıyla aynı olması anlamına gelmektedir (Güler, 2017).

- Arazi kullanımı: Verilen bir alanda gerçekleşen etkinliktir (Waterman, 2012).
- Arts and Crafts Movement (Sanat ve Zanaat Hareketi): 19. yüzyılda John Ruskin önderliğinde, insanların sanata olan düşkünlüklerini tekrardan uyandırmak için başlatılan ve daha sonra oldukça etkili olan bir harekettir (Yayım, 2004).
- Avangart: Belirli bir geleneğin dışında duran sanatçılar Fransızca ‘öncü birlik’ anlamından türetilmiş olan bu terim deneysel ve zamanının önünde giden bir hareketi veya yapıtı tanımlamak için kullanılmaktadır (Hodge, 2011).
- Barok: Rönesans’taki kökeninin çok daha ilerisine gitmeyi başarmış bir kent ve park tasarımı tarzıdır. Merkezi noktalar veya manzaralar etrafından yayılan sokaklar ve yürüyüş yolları karakteristik özelliklerindendir (Waterman, 2012).
- Empresyonizm: Claude Monet’nin İzlenim: Gün Doğumu tablosunun sergi açılışında ortaya çıkan bir akımdır.
- Ekoloji: Organizmalar, çevre ve doğal sistemler arasındaki ilişkilerin bilimi olarak tanımlanmaktadır (Waterman, 2012).
- Fresk: Kireç suyunda eritilmiş madeni boylarla, yeni sıvanmış ıslak duvar yüzeyine yapılan resim tekniğidir (Hodge, 2011).
- Fotorealizm: 1960’lı yıllarda Amerika’da soyut sanat ve minimalizme bir tepki olarak gelişen resimlerin fotoğraf karelerinin birer kopyası gibi yapıldığı tarzıdır (Hodge, 2011).
- Gotik: Temel özelliği sivrilik olan ve 12. yüzyıldan sonra Avrupa’da gelişen sanatı ifade eden terimdir (Hasol, 1993).
- Gravür: Resmin veya dokunun bir metal, genelde bakır levhaya işlendiği oyma (girintili) baskı resmi tekniğidir.
- Ha-ha duvarları: Bahçenin uzağındaki hayvanları dışarıda tutup içerideymiş gibi algılanmasını sağlayan hendeklerdir (Pevsner, 1974).
- İnformal: geometrik kalıplar içermeyen ve şekilleri düzensiz yapılardır.
- Kamusal alan: Her zaman tüm insanların kullanımına açık olan peyzaj alanı veya iç mekân, genellikle kentsel bağlamda kullanılmaktadır (Waterman, 2012).
- Kentsel tasarım: İnsan yerleşim alanlarını şekillendirmenin çok disiplinli ve disiplinler arası sürecidir (Waterman, 2012).

- Kesit: Bir plandan dikey bir dilim alındığında karşılaşılan nesnelerin boylarını, genişliklerini ve aralarındaki mesafeyi gösteren iki boyutlu ölçülü çizimdir (Waterman, 2012).
- Kolaj: Fotoğraf, kumaş parçası ve gazete kâğıdı gibi farklı nesnelerin düz bir yüzeye yapıştırıldığı tekniktir.
- Mekân: Peyzaj içinde, insan ikameti sebebiyle insani bir anlam kazanmış olan alanlardır (Waterman, 2012).
- Mekânın ruhu: Latince ‘genius loci’ tasarımda bir mekânın benzersiz özellikleri göz önüne alınmalı ve değerlendirilmelidir (Waterman, 2012).
- Minyatür: Çok ince işlenmiş küçük boyutlu resimlerdir.
- Mikroklima: Bir bahçenin köşesi veya bir tepenin yamacı gibi belirli küçük bir alandaki ortalama hava koşullarıdır.
- Opus Topiorum: Romalılarca yaygın kullanılan bitkilere budayarak şekil verme sanatıdır.
- Palladian: Gotik ve klasik elemanların karışımına karşı oluşmuş ve 17. yüzyıl sonrasında İngiliz mimarisinde görülen bir akımdır.
- Pavyon: Çeşitli renklerde bahçeleri izleyerek ruhun dinlendirildiği oturma alanlarıdır.
- Perspektif: Arka planda ‘kaçış noktası’ adı verilen bir noktada birleşen hayali çizgiler yardımıyla çizilen gerçekçi 3 boyutlu çizimlerdir.
- Peyzaj bilimi: Ekoloji ve çevredeki, fiziksel, doğal işlemler ve sistemlerin yönetimi ve incelenmesidir (Waterman, 2012).
- Peyzaj planlama: Daha büyük peyzaj alanları için ilke ve strateji geliştirmektir (Waterman, 2012).
- Pitoresk: Peyzaj resmi, doğayı bahçede sergileme sanatıdır (Fortenberry ve Melick, 2015).
- Rölyef: Yüzey üzerindeki yükseltme veya çöktürmelerdir.
- Sirkülasyon: Bir mekânın araç ve insan hareketidir (Waterman, 2012).
- Soyut: Bilinçli bir tercih sonucu fiziki dünyayı temsil eden hiçbir ögenin bulunmadığı sanat eseri.
- Temsil: Bir fikir kavram veya fiziksel dünyanın öğelerini simgeleyen veya sembolize eden bir görüntüdür (Waterman, 2012).

3.MATERYAL ve YÖNTEM

Sanat akımları ve peyzaj mimarlığına yansımalarını konu alan tezde, kent kavramı, kentsel açık ve yeşil alan kavramı, sanat kavramı, kentsel tasarım ve kentsel sanat gibi kavramlar açıklanarak peyzaj mimarlığının gelişimine etkisi olan sanat akımları incelenmiştir.

Materyal, konu ile ilişkili yerli ve yabancı yayınlar, makaleler, tezler, literatür ve internet taramasından elde edilen yazılı bilgiler ile sanatta, mimarlıkta ve peyzaj mimarlığında etkili olan sanat akımlarına ait örneklerin yer aldığı fotoğraflar ve çizimlerdir.

Tez kapsamında; sanat akımları ve sanat akımları çerçevesinde gelişen fikirler incelenmiş ve bu bilgilerden faydalanılmıştır. Sanat akımları ve peyzaj mimarlığı ilişkisini ortaya çıkarmak amacıyla literatür araştırması yapılmış ve elde edilen bilgiler sanat akımları açısından irdelenerek açıklanmıştır. Sanat akımlarının peyzaj mimarlığındaki etkisi değerlendirilmiş ve tasarım özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Sanat akımlarının etkisinin bulunduğu mekânlar, peyzaj mimarlığı ve peyzaj mimarları bakış açısıyla ele alınmıştır.

4.BULGULAR

4.1.Sanat Akımları

Geçmişten günümüze etkili olan sanat akımlarının zaman ve mekân içerisindeki dağılımları, uygulanma biçimleri ve etkiledikleri sanat dalları farklılıklar göstermiştir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Bazı sanat akımları daha uzun süre etkili olmuş, şehirlere ve ülkelere yayılmış, bazı sanat akımları ise kısa süreli ve bölgesel olmuştur. Aynı zamanda bazı akımlar birçok sanatı etkilerken, bazı akımlar ise daha az sayıda sanat dalını etkilemiştir.

Sanatçılar da sanat akımlarını kendilerine göre yorumlayıp uygulayarak birçok farklı formun ortaya çıkmasını sağlamışlardır. Sanat akımları, etkiledikleri sanat dallarında özgün biçimlerde uygulanmıştır. Bazı sanat akımları mimariyi ve peyzaj mimarlığını yoğun bir şekilde etkilemiştir.

Tarihsel süreç içerisinde ön plana çıkan sanat akımlarının, Peyzaj Mimarlığına yansımalarının net olarak ortaya çıkarılması ve izlenebilmesi için; Arkaik Sanat döneminden, günümüze kadarki süreçteki sanat akımlarının bilinmesi önem taşımaktadır.

Araştırma kapsamında öne çıkan ve çeşitli sanat alanlarında etkili olan sanat akımları bu bölümde açıklanmıştır.

4.1.1.Arkaik Üslup (M.Ö. 500-320)

Antik Yunanistan'daki Klasik üslup insanlık tarihinin en yoğun biçimde yaratıcı dönemlerinden birinde, çoğu Balkan yarımadasının ucundaki küçük Atina şehir devletinde yaşamış, heykeltıraşlar, ressamlar ve mimarlar tarafından geliştirilmiştir. Bugün de bir bakışta ayırt edilebilen, en etkili ve iyi bilinen sanatsal üsluplardan biridir. Klasik Yunan üslubu ilk olarak J. J.Winkelman tarafından 1764'te, devrimci bir adımla üslupların gelişmesine dayanan bir ilerleme fikri üzerinden sanat tarihini sistematize etmek için kullanılmıştır. Yunan sanatı örneğinde, daha ilkel bir Arkaik üslup Klasik üsluba evrilmiştir (Fortenberry ve Melick, 2015).

Yunanlıların sanat yönelimi doğayı ve insanı temel alan akla dayanan idealizmin ve doğalcılığın bir kompozisyonudur. Doğaya ve insana olan hayranlıkları detaylı bir bakış geliştirmelerinde etkili olmuş ve tutkuyla güzelliğe bağlı olmaları gördüklerini bu şekilde idealize etmelerine yol açmıştır (Hodge, 2011).

M.Ö. 480'de Perslere karşı kazanılan zaferi takip eden ilk 30 yıl boyunca dağılan şehir devletleri arasında yeni bir siyasi birlik oluşmuştur. Barışçıl ortam, hissedilen güç ve özgüven canlanan yeni sanatsal akıma da yansımıştır. Yaratıcı nesiller yetiştirmiş olan Yunanlar bu dönemde çok daha üretken olmuşlardır (Hodge, 2011).

Yunan sanatçıları dünyaya odaklanıp insanın zihinsel yapısına duydukları hayranlığın bedensel yeteneklerindeki sonuçları ilk kez kendisini M.Ö. 776'da olimpiyat oyunlarında göstermiştir (Hodge, 2011).

Bedenin ve zihnin güçlenmesi ve gelişmesi kitlelerin geniş bir kısmında etkili olmuş ve sanatçıların kusursuz sanat anlayışıyla figür, detay ve tanrısal idealin insan formunda varlığını andıran bir şekilde oluşturularak kusursuzluğun ve güzelliğin vurgulanmasını sağlamıştır (Hodge, 2011).

Kamusal yapılar ve din için üretilen eserler Atina'da yaratıcılıkta çığır açmıştır (Hodge, 2011).

Mimari eserler barındırdıkları, heykeller, resimler ve kabartmalar, figürler ile mitolojilerindeki hikâyelerin canlanması sonucunda figürler daha dinamik, orantılar mükemmel formlarda ve güçlü ifade edilmiştir (Hodge, 2011).

Sanatçılar bu dönemde konuların, esinlendikleri öznelerine benzemesi konusunda ustalık göstererek gördükleri şekilde tasvir etmek için altın oranı kullanmış, büyük hassasiyet göstererek çalışmışlardır. Tapınak kabartması olan parthenon heykelleri (Şekil 4.1) Arkaik sanat örneklerindendir (Hodge, 2011).

Şekil 4.1. Tapınak kabartması, parthenon heykelleri (Url-1).

4.1.2.Roman Sanat (~300-1204)

Ortaçağda etkili olan bu akım özellikle mimaride kendini göstermiştir. Romanesk olarak da bilinmektedir. İlk örnekleri Fransa ve Almanya'dadır daha sonra Avrupa'da yayılım göstermiştir. Dönemin eserleri orta çağın özelliğini yansıtan az pencereli ve karanlık yapılardan oluşmuştur. Galata kulesi (Şekil 4.2), Pisa kulesi Roman Sanat'a örnek olarak verilebilmektedir (Küçükyıldız, 2021).

Roman Sanat Orta Çağ'ın büyük manastır yapıları ile ön plana çıkmaktadır. Din adamlarının ve kilisenin etkisinde oluşturulan eserlerde Orta Çağ döneminde kilise ve katedral yapımı birinci sırada olmuştur (Karacan ve ark., 2019).

Roman dönemi mimarisi gösterişli olmayan boyutları ile sade tarzlarıyla öne çıkmış ve ülkelere göre farklılaşmıştır (Karacan ve ark., 2019).

Kalın duvarlar, simetrik özellikler ile düzenlenen kemerler, çan kuleleri ve süslenmiş cepheler roman mimarinin özelliklerindendir. 11. yüzyıldan itibaren klasik örneklerinden sonra Roman Sanatı 13. yüzyıldan sonra Gotik Sanat içerisinde kaybolmuştur (Karacan ve ark., 2019).

Şekil 4.2. Galata kulesi gravürü, 1840, François Lemaitre (Url-2).

4.1.3. Gotik (1140-1500)

Gotik terimi ilk kez Rönesans'ın son dönemlerinde 12. ile 15. yüzyıl arası kuzey Avrupa mimarlığı için kullanılmıştır. Terim, bu dönemin sanatının uygarlıktan nasibini almamış olduğu fikrine dayanmaktadır. On sekizinci yüzyıla gelindiğinde, Gotik Rönesans öncesi tüm sanat için kullanılmaya başlanmış, on dokuzuncu yüzyılda ise on ikinci yüzyıldaki Romanesk döneminin sonuyla Rönesans'ın başlangıcı arasında üretilen sanat için kullanılmaya başlanmıştır. Böylece çok şeyi kapsayan bir terime dönüşerek on ikinci yüzyılın sonlarıyla on beşinci yüzyıl arasında pek çok alanda üretilmiş çeşitli üslupları kucaklamıştır. 1350'den itibaren Gotik üslup Avrupa'nın ve İzlanda'nın büyük kısmında kullanılmış hatta haçlılar aracılığıyla Yakındoğu'ya taşınmıştır (Fortenberry ve Melick, 2015).

Gotik sanat en fazla mimaride belirgindir, iyi korunmuş çok sayıda dini yapı Romanesk üslubun çember şeklindeki kemerlerin kolaylıkla ayrılan dik kemerler ve pencerelerle nitelenen özellikler taşımaktadır. Gotik sanatı mimarları ağırlığın itme yönüyle yapılardaki baskıyı kemer ve sütunlara aktarmış ve yapı denge unsuru elemana bağlanmıştır. Ağırlığa hâkim Gotik yapılar yükselerek uçuyor hissi vermektedir. Notre Dame Katedrali Fransız Gotik mimarisinin en önemli örneklerindendir (Şekil 4.3). Bu akımın en önemli özelliği sivri olmasıdır. Birbirini kesen kemerler kullanılmıştır. Kilise ve katedral gibi yapılarda büyüklük ve yücelik hissi olması için çokça pencere ve renk camlar tercih edilmiş, çatılarda ise ok formunda kuleler inşa edilmiştir (Küçük yıldız, 2021).

Şekil 4.3. Fransız Gotik mimarisi Notre Dame Katedrali (Url-3).

4.1.4.Rönesans (1300-1557)

Rönesans Antik Yunan ve Roma sanatının yeniden doğuşu anlamındadır. Bilim ve sanat alanındaki gelişmeler sayesinde Avrupa'nın bugünkü temelleri atılmıştır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Rönesans aynı zamanda yeni bir dünya görüşünün başlamasını ifade etmektedir. Rönesans için Klasizm de denilmektedir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

On dördüncü yüzyılda İtalya'da başlayıp tüm Avrupa'ya sıçramıştır, ancak ülkelere göre değişim göstermektedir (Çubuk, 1996).

Rönesans resim alanında mitolojik ve dinsel konular üzerine yoğunlaşmıştır. Rönesans batıda sanat ve edebiyat alanlarında yeni bir yönelişi oluşturmuş, modernizmin öncüsü olarak da orta çağdan modern çağa geçişte basamak olmuştur. Kültürel ve sosyal değişimlerin yol açtığı Rönesans, Ortaçağ anlayışından klasik döneme geçişi sayesinde meydana gelmiştir (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Rönesans'ta mekânın yeniden yorumlanması sanatçılar ve bilim adamlarının yeni kuramlar geliştirmesini ve şehircilik planları oluşturmasını sağlamıştır. Klasik mimari ve Antikite tekrar gündeme gelmiş ve gotik mimari üslubundan sıyrılarak daha net biçimlere geçişle dengelenmiş oran kullanımı ile klasik mimarinin ilkeleri yeniden yorumlanmıştır (Şentürer, 1990).

Rönesans sanatı meydanlardaki geometrik düzen, simetri ve belirli bir aksa göre olan tasarım ile yönlendirilerek, en boy arası ideal oran hesaplanarak kamusal mekâna yansımıştır. Leonardo da Vinci, Raffaello, Michelangelo Rönesans'ın en büyük ustalarındandır. Raffaello'nun Athena Okulu (Şekil 4.4) freski Rönesans'ın önemli örneklerindendir (Bayhan, 1991).

Şekil 4.4. School of Athens, Raffaello Santi, fresk, Apostolik Sarayı, Vatikan (Url-4).

4.1.5. Maniyerizm (1520-1600)

Floransa ve Roma’da aynı zamanda ortaya çıkan Maniyerizm, Barok döneminde dek devam etmiştir. Maniyerizm sanat eserlerinde gösterişli, abartılı, gerçek dışı olarak ifade edilmiştir (Sürsal, 2011).

Maniyerist terimi incelik ve üslup anlamına gelen maniera kelimesinden türemiştir. Maniyerizm, Rönesans’a karşı yeni bir anlayış getirerek Rönesans’ta olan perspektif, oran gibi sanat ölçütlerini yeniden yorumlayıp esneklemiştir. Bu dönem barok dönemine ilham vermiş ve gelişmesini sağlamıştır. Maniyerist sanat eserleri serbest ve kendisini kısıtlayan öğeleri ortadan kaldıran bir anlayışla biçimlenmiştir (Fleming ve Honour 2016).

Bu dönemin sanatçıları daha tutkulu ve soyut varlık düşüncesiyle sanatını geliştirerek Rönesans’ta görülmeyen artistik olgular Maniyerizm’de ortaya çıkmıştır. Sanatçılar aracılığıyla gelişerek Rönesans’ın kuralcılığından kurtulmuştur (Sürsal, 2011).

Maniyerizm mimari alanda, geniş mekânları ve açık görüntüleri hedeflediği saray ve villalar ile Rönesans mimarisi örneklerinden farklılaşan bir yaklaşım içindedir (Atasoy ve Tükel, 2000).

Maniyerizm toplumsal sorunlara tepki üzerine çıkmasıyla beraber sanatçıların yüksek mevkileri, dönemin sanat anlayışına aşırı bağlı olmamak ve dini inanışlarına göre şekillenen sanatsal isteklerine hizmet etmemek üzere 16. yüzyılda sanatta en üst seviyeye gelindiği ve aşılamayacağı düşüncesiyle klasik dönem kalıplarını yok sayan maniyeristler asimetrik ve hareketli eserler üretmişlerdir (Akat, 2018).

Rönesans sarayları çizgisel, sade ve düz cephe düzeniyle yapılmıştır. Maniyerist dönemde mimaride büyük değişiklikler (Şekil 4.5) yapılmıştır (Geçen ve Dede, 2021).

Şekil 4.5. Villa Farnese (Url-5).

4.1.6.Barok (1600-1750)

Barok, Rönesans akımına tepki olarak doğan bir akımdır. Rönesans'taki denge unsuruna karşılık Barokta hareketlilik vardır. Barok sanat yeni mekân görüntüsüyle, ışık gölge kullanımı ile dairesel oluşumlar sağlar, gerçekçi ve duygusaldır. Bernini, Caravaggio, Vermeer, Rembrandt ve Rubens ana temsilcilerindendir. Rembrandt'ın Gece Devriyesi resmi (Şekil 4.6) Barok sanatının örneklerindendir (Öztan, 2004).

Barok sanattaki biçimlenme şekli olarak klasik dönemi izlemiş ve klasik formun keskin hatlarının gevşemesi ve biçimlerin birbiriyle kaynaşması sonucu oluşmuştur (Turani, 2010).

Döneme ait öğeler en çok saray ve bahçelerde ortaya çıkmıştır. Kent merkezlerinde ise ilk örnekleri meydanlar ve akslar olmuştur (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Barok şehircilikte her şey bakış ile ilgilidir. Peyzaj bütünlüğünü esas alan mekânlar ve yanlısamalar ile şehircilikte çizim ve teknik açısından farklılık göstermiştir. İki taraflı ağaçlandırma, formal tasarım ile yol ayrımları şehir planlarında kullanılmıştır (Akdoğan, 1972).

17. ve 18. yüzyılda etkisinin görüldüğü, görüş ve perspektifi esas alan kentsel yapılanmadır. Burada cephelerin uyumundan, anıtların değerlendirilmesine kadar kentin gelişimini sağlayan bahçe üzerine yoğunlaşmış ve kentsel peyzaj elemanı olarak su kullanılmıştır. Barok tarzda çeşme, park, müze gibi pek çok yapı tasarlanmıştır. Sanatta abartılı anlatım ön planda olmuş mimaride geometrik biçimler yerine kavisli hatlar, resim ve heykelde ise hareketli ve karmaşık kompozisyonlar kullanılmıştır. Biçimleri gerçeğini abartarak yansıtan büyüklüklerde olup bu sanatın anlayışı açık alanlarda kullanılmıştır (Stelter, 2000).

Meydanlar yapıları ön plana çıkaran ve gösteriler düzenlenebilecek şekillerde oluşturulmuştur. Gösterişli tasarlanan mekânlar, barındıkları sanatsal öğeler ile özel bahçeler, aristokratların eğlence mekânları haline gelmiştir. Mekânların büyüklüğü perspektif algısıyla gelişerek uzaktaki doğaya karışmış, pitoresk görüşün ve romantizm yansıması şeklinde tasarlanmıştır (Eckbo, 1998).

Şekil 4.6. Gece Devriyesi, Rembrandt van Rijn 1642 (Url-6).

4.1.7. Neoklasizm (1750-1850)

18. yüzyılda Barok sanatının aşırıcılığına tepki olarak gelişmiş ve Barok öncesi dönemin sanat anlayışına dönülmesi gerektiğini savunmuştur. Yunan ve Roma tarzlarını benimseyen antik devir hayranı sanatçılar Antik dönemdeki çizgi ve form stillerini kullanmış Antik form anlayışıyla hareket etmişlerdir. Neoklasizm, Fransız ihtilali ile çakışmasından dolayı Napolyon dönemi anlayışı olmuş, baroka tepki olarak antik çağın sanat anlayışından yararlanmıştır. Neoklasizmin ilk örneklerinden Gioanni Paola Panninin (Şekil 4.7) sayılabilmektedir (Özol, 2005; Kızıldere, 2009).

Şekil 4.7. Antik Roma'nın Pantheon ve diğer anıtlarının hayali görünüşü; Gioanni Paola Pannini (Url-7).

4.1.8.Romantizm (1780-1980)

18. yüzyılda başlamış Fransız devrimiyle gelişmiş ve 19. yüzyılda en üst seviyeye erişmiştir. Romantizm klasizme karşı gelişerek insanların iç dünyasını ve hayal gücünü esas almıştır (Göktepe, 2020).

Modernizmin doğuşuna zemin hazırlayan Romantizm, resim sanatında kendinden önceki sanat akımlarından daha fazla yayılım göstermiştir. Rönesans, Manyerizm, Barok ve Neoklasisizm akımlarında hep arka planda olan manzara, romantizm ile değerlenmiş ve ön plana geçmiştir (Göktepe, 2020).

Romantizm 19. yüzyılda sanatta orijinallik açısından ön plana çıkmış, dışavurumculuğun yolunu açmış, bu dönemde ortaya konan mimari yapılarda görkemli oranlar ve geometrik düşünce daha sonra gelişen mimari anlayışları etkilemiştir. Romantizmin en çok bilinen örneklerinden Caspar David Freidrich'in Bulutların Üzerinde Yolculuk (Şekil 4.8) tablosudur (Göktepe, 2020).

Şekil 4.8. Bulutların Üzerinde Yolculuk, Caspar David Freidrich (Url-7).

4.1.9.Natüralizm (1850-1900)

Natüralizm 19. yüzyıl sonlarında doğmuştur. Doğa ile ilgilenen Darvinci anlayışla gelişmiş ilk örneklerin sanata uygulanmasıyla güzel sanatlarda, doğanın ve insanın temsilini en az bozulma ile tasvir eden bir tarz benimsemiştir. Vincent van Gogh'un Patates Yiyenler tablosu (Şekil 4.9) natüralizmin örneklerindendir. İngiliz manzara resimlerinde görülmeye başlanmış daha sonra Avrupa'ya yayılmıştır. Natüralizm gerçeği olduğu gibi yansıtan bir sanat akımıdır. Doğalcılık olarak da bilinen natüralizm bazı sanat alanlarında kısa ömürlü olmasına rağmen yeni konuların bulunması ile sanatın gelişimine katkı sağlamıştır (Palaz, 2021).

Barok dönemine tepki olarak çıkmış abartılı anlatımı reddeden ve doğaya müdahaleyi en aza indiren natüralizm peyzaj anlayışını oldukça etkileyen bir sanat akımı olmuştur. Natüralizmde insan müdahalesini minimum düzeyde tutan, doğanın kendi haline bırakılan biçimleri, açık alanlarda ve bahçelerde yoğun bir şekilde kullanılmıştır (Öztan, 2004).

Şekil 4.9. Patates Yiyenler, Vincent van Gogh, 1885 (Url-8).

4.1.10.Realizm (1830-1850)

19.yy'ın 2.yarısında ortaya çıkan realizm, sanattaki geleneksel fikirleri ve yaklaşımları açıkça reddeden ve toplumsal gerçeklerle ilgilenen sanatçıların gündelik hayatı olduğu gibi ve nesnel bir şekilde tasvir edilmesini savunan bir akımdır. Yeni bilimsel buluşların olması, teknolojik gelişmeler yaşanması ve özellikle Fransa'da 1848 devriminden sonra yükselen bir kavram olan bireysel hakları savunan sanatçıların doğayı ve sıradan insanların gündelik hayatlarını resmetmeye başlamasıyla Realizm akımı gelişmiştir. Realizm ilk olarak Turner, Constable ve Ön Raffaellocu Ön Raffaelloculuk gibi İngiliz sanatçıların çalışmalarında ortaya çıkmaya başlamış ve doğayı nesnel bir şekilde ve doğrudan olduğu gibi resmetmeye gösterdikleri bağlılık, Barbizon okulu olarak bilinen ressam grubundan başlayarak birçok Fransız sanatçıya ilham vermiştir. Jean-François Millet'in, Akşam Duası (Şekil 4.10) Realizmin ilk örneklerindendir (Hodge, 2011).

Şekil 4.10. Jean-François Millet, Akşam Duası 1859 (Url-9).

4.1.11.Empresyonizm/ İzlenimcilik (1870-1890)

Empresyonizm adı, Claude Monet'in (Şekil 4.11) İzlenim: Gün Doğumu resminden gelmektedir (Ayaydın, 2015).

Empresyonizm modern sanatta doğan tüm akımları olumlu veya olumsuz etkileri olmuş ve değişik zamanlarda ve boyutlarda etkisini göstermeye devam etmiştir. Empresyonistler, konulardaki yeniliklerle rengi ön plana çıkaran Romantik ressamların (Velazquez, Goya, Turner, Delacroix etkisinde kalarak) sayesinde 20. yüzyıl sanat anlayışını başlatmıştır (Şentürk, 1999).

Resim sanatını izlenimlerin yansıması olarak göre Empresyonist sanatçılar ışığa bağlı değişen anlık renkleri yakalayıp algıladıkları şekilde tuvalete aktarmışlardır (Birsel, 1967).

Empresyonist sanatçı doğrudan doğruya gerçeği değil, gördüklerinin kendisinde uyandırdığı duygu ve düşünceleri esas almıştır. Bu dönemde kişinin özgürleşmesi, kendi yaşamına dair olan kararları kendi alabilmesi ve katılımcı sistem içinde varlığını ortaya koyabilmesi, güven duygusunu da beraberinde getirmiştir.

Dönemin sanatçıları, gerçeği algıladığı ve hissettiği gibi duygu ve düşünceleriyle kişisel özgürlüğünü gerçekleştirdiği resimlerde kendi kararlarını yansıtmaya güven duygusunu geliştirmiştir. Sanatçının an, ışık, hava ve renk kavramlarını vurgulamasıyla gözün duyarlılığı ile izlenim sonucundaki ifadeyi resimlerinde temsil etmesidir (İpşiroğlu, 1991).

Empresyonizmle resimdeki form anlayışı değişmiş, Rönesans'ta doruğa ulaşan anlayıştan farklılaşmıştır. Empresyonizm bilinen kaideler harici izlenim sonucu algılanan duyunun sanatçı tarafından kişisel izlenimine göre yansıtılmasıdır (Serullaz, 1991).

Şekil 4.11. Monet'nin İzlenim, Gün Doğumu (Url-10).

4.1.12.Sembolizm (1850-1900)

Realistler ve Empresyonistler kendi fikirlerini ve tarzlarını geliştirirken akademik sanat geleneğinden gittikçe uzaklaşan sanatçıların oluşturduğu bir sanat akımıdır. Fransa'da başlayan Sembolizm, dışarıdan görünen değil kast edilen gizemin vurgulandığı bir girişimdir. Sembolistler soyut ifadenin anlatımın benimsemiş, sanat ve edebiyattaki klasik yaklaşımları reddetmişlerdir (Hodge, 2011).

Sembolizmin esin kaynağı, saf duyarlılığın dışavurumunu savunan Romantizm 'in hayranı Theophile Gautier olmuştur. Yazarları ve ressamı, eserlerini oluştururken hayal gücü ve sezgilerini kullanmaya teşvik etmiş ve bunun sonucunda da “Sanat, sanat içindir.” fikri ortaya çıkmıştır. Paul Gauguin'ın Vaazdan Sonra Vizyon (Şekil 4.12) sembolizmin örneklerindendir (Hodge, 2011).

Şekil 4.12. Vaazdan Sonra Vizyon Paul Gauguin, 1888 (Url-11).

4.1.13.Post-Empresyonizm/ Yeni İzlenimcilik (1880-1905)

Post- Empresyonizm 1900'lerde yeni bir anlayışla sanata yaklaşmış ve ayırt edici tarzları, kişisel bakışlarıyla tek bir estetik anlayışı benimsemekten keşfetmek odaklı hareket etmişlerdir. Gerçeklikten çok duygu uyandırmaya yönelmişler ve 'resme öznel yaklaşım' ile tarzlarında çeşitlilik gösterse de bazı eserler, sembolik motif, doğala uyumsuz renk ve fırça darbelerinde benzer nitelikleri taşımıştır (Alpay, 2019).

Post-Empresyonistler ile empresyonistler arasında benzerlik olsa da bu sanat akımından doğal yaklaşımların aksine daha stilize anlatımlar kullanılmıştır. Post-Empresyonistler, Empresyonizm' in kendileri için yol açıcı ve devrimci niteliğini kabul etseler de, tarz olarak ilerleme göstermediğine inanmışlardır. Birçok Post-Empresyonist, saf ve parlak renkleri kullanmış, çoğu, geleneksel konuların dışına çıkmaya devam etmiştir. Hareket ve coşku izlenimi oluşturmak amacıyla, kırık renkleri kısa fırça darbeleriyle uygulamışlardır. Empresyonizmden etkilendikleri fikirleri farklılaştırıp daha çok kişisel ve özgün dışavurumcu imgeler üretilmiştir. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan birçok sanatsal fikir onlardan etkilenmiştir (Hodge, 2011).

Post-Empresyonistler sanat eserinin sanatçının bilinçaltından gelen sembolizmi vurgulamasını gerektiğini savunmuş, bir estetik kaygı veya yaklaşımın sanat eserini etkilememesi gerektiğine inanmışlardır. Hissettikleri duyguları yansıtmak için resimlerinde yapay renkler kullanan post-empresyonistler çok renkli göleler tercih ederek zengin renk aralığı kullanmış eserlerinde yenilikçi ve yaratıcı yaklaşımlar benimsemişlerdir bu anlayışa göre Vincent van Gogh, Yıldızlı Gece tablosu (Şekil 4.13) Post-Empresyonizm örneklerindendir (Alpay, 2019).

Şekil 4.13. Vincent van Gogh, Yıldızlı Gece, 1889 (Url-12).

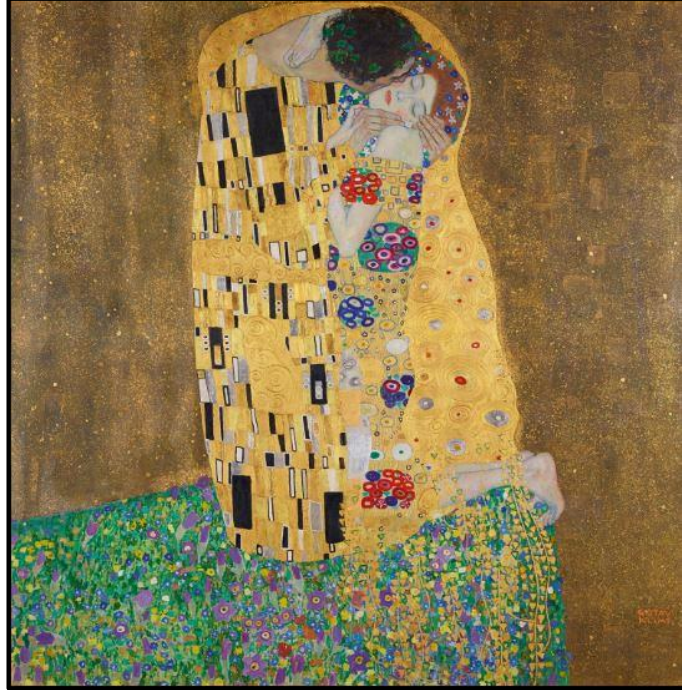
4.1.14.Art Nouveau (1890-1905)

Art Nouveau, bitkisel desenlerden doğan, kıvrımların kullanılmasıyla ilhamını doğadan alan zarif süslemelerin oluşturulduğu sanat akımıdır. Bu isim Paris’te açılan mobilya ve aksesuar satan mağazadan gelmektedir. Sanatçıların bu tür eşyalarla ilgilenmesiyle güçlenmiştir. Art Nouveau akımı bitkisel motiflerle kıvrılan çizgilerden oluşmuş ve etkisi pek çok alanda görülmüştür. Doğanın hareketini esas alan akım, demirin yapı malzemesi olarak kullanılmasıyla, yeraltı treni girişlerinden (Şekil 4.15) günlük hayattaki objelere kadar yer almaktadır. Bu akımın hem süs olarak algılanmasını, hem de fonksiyonel olarak kullanılmasını sağlamıştır (Kocabaş, 2012; Gazan, 2018; Köseliören, 2018).

Art Nouveau’da camın kullanımı da en çok tercih edilen malzemelerden olmuştur. Camın kullanımı, ışık ve aydınlatma çözümlerinde önem kazanmış ve planlarda vurgulanmak istenen alan ön plana çıkartılmıştır (Köseliören, 2018).

Art Nouveau, 1896-1900’lerde, başka stillerin yansımalarından motifler ve bitkisel bezemeler olarak etkilenmiş, daha sonraki dönemlerde ise dalgalı formlar, organik desenler tercih edilmiştir. Antoni Gaudi, akımın ilk örneklerini, yapıtlarının pek çok yerinde süsleme kullanarak bükük ve kıvrık çizgiler yardımıyla üretmiştir. 1905-1914 yıllarında dekoratif süsler sadeleşmiş, eğri çizgiler ve geometrik desenler oluşturmuştur. 1925’te uluslararası stile evrilmiş ve eğriler, sistematik sadelik, geometrik figürler, imge-fonksiyon tarzları oluşmuştur (Köseliören, 2018).

Art Nouveau'nun el sanatlarını yaygınlaştırma normları ile endüstriyel tasarım ilkesi oluşturmuş, el sanatlarının fonksiyonel gerekliliği vurgulanmıştır. Le Corbusier, Walter Gropius, Mies van der Rohe, Alvar Aalto bu akımın temsilcilerindendir. Gustav Klimt’in Öpücük tablosu (Şekil 4.14) Art Nouveauya örnek verilebilmektedir (Köseliören, 2018).

Şekil 4.14. The Kiss Gustav Klimt 1909 (Url-13).

Şekil 4.15. Paris metro istasyonu (Url-14).

4.1.15.Fovizm (1900-1920)

Empresyonizme karşı doğan sanat akımlarından biri de Fovizmdir. 20. Yüzyılda Avrupa’da ortaya çıkan belli başlı avangart sanat akımlarının ilki olan Fovizmin karakteristik özelliği yoğunlukla canlı renkler, serbest fırça darbeleri, kesik çizgiler ve detaydan yoksun kompozisyonlar içeren gerçek gibi görünmenin peşinde olmayan resimlerdir. Fovizm kısa ömürlü bir sanat akımı olmasına ve organize bir yapıya bürünmemesine rağmen 20. Yüzyılda ortaya çıkan sanat akımları üzerinde büyük etki bırakmıştır. Fovlar biçimleri bozup kullandıkları renkleri ve fırça dokunuşlarını duygusal özelliklerine göre seçmişlerdir. Perspektif, derinlik, ton ve doku illüzyonlarını resmetme geleneğini reddederek tuvallerinin (Şekil 4.16) yassılığını ön plana çıkarmışlardır (Hodge, 2011).

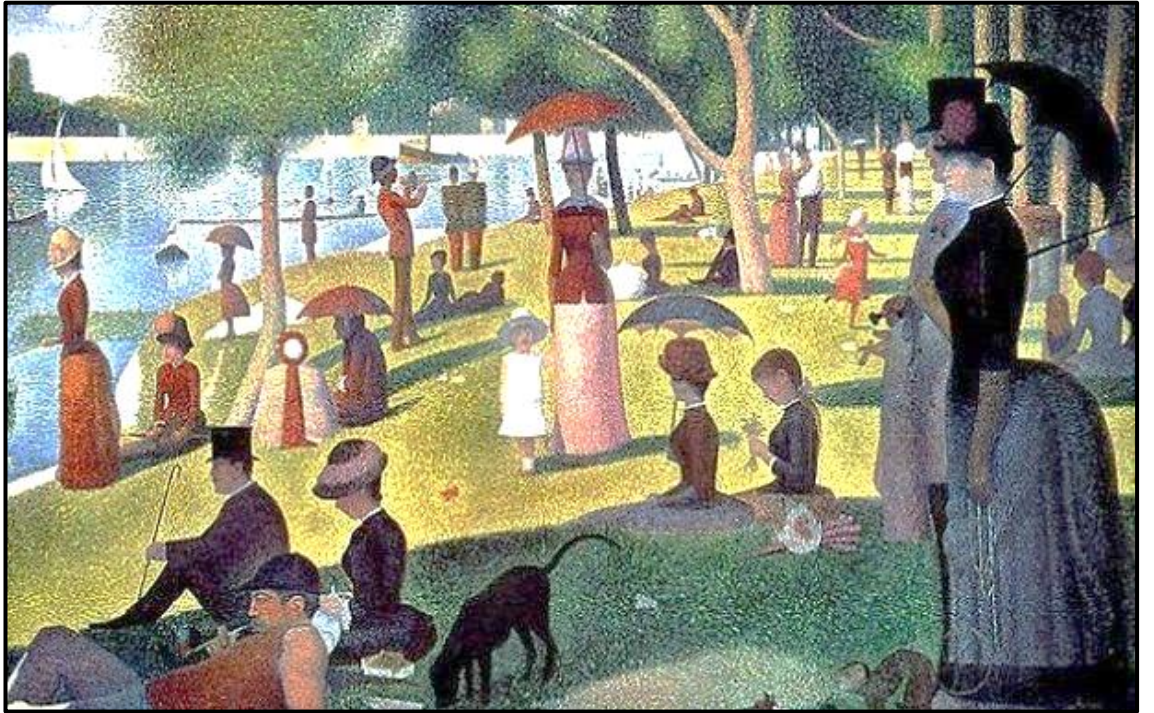

Şekil 4.16. Açık Pencere, Collioure, Henri Matisse 1905 (Url-15).

4.1.16.Puantilizm (1880-1920)

Puantilizm, Noktacılık Akımı Fransızca point'ten türemiştir. Fransız Neo-empresyonist ressamlarca kullanılan resim tekniğidir. Puantilizmle yapılan eserlerde çokça renk noktasının birbirine karışmadan bir araya gelmesiyle oluşan renk illüzyonu sayesinde gözün noktaları birleşmiş görmesi şeklinde algılanmasıdır. Renk teorisinin bilinmesiyle bu tekniğin uygulanması için bilimsel metotlar kullanılarak ortaya çıkan eser Puantilizmi oluşturmuştur. Georges Seurat, 1886'da yaptığı (Şekil 4.17) Grande Jatte Adası'nda Bir Pazar Öğleden Sonrası resmi puantilizmin ilk örneklerindendir (Scott, 2018).

Televizyon, bilgisayar ekranlarının çalışma kuralı da puantilisttir. Barındırdıkları kırmızı, yeşil ve mavi renklerin çok sayıda küçük noktalarca bir araya gelmesiyle geniş bir renk kitlesi oluşturulur. Puantilizm Georges Seurat, Paul Signac, Camille Pissarro ve Henri-Edmond Cross gibi sanatçılar tarafından kullanılmıştır (Scott, 2018).

Şekil 4.17. Grande Jatte Adası'nda Bir Pazar Öğleden Sonrası, Georges Seurat, 1886 (Url-16).

4.1.17.Ekspresyonizm/ Dışavurumculuk (1900-1950)

20. yüzyılın başlarında diğer akımlar gibi Empresyonizme tepki olarak doğmuş olan Ekspresyonizm, sanatçının iç dünyasıyla ilgilenen ve bunu dışarı aktarmayı hedef alan bir sanat akımıdır. Romantizm akımından etkilenen ekspresyonizm toplumun bilinçaltını ön plana çıkaran ve modern sanatı etkileyen sanatçıların iç dünyasını yansıtmaktadır (Taşkesen, 2018).

Ekspresyonizm; Fütürizm, Dadaizm, Sürrealizm, Bauhaus ve Konstrüktivizm gibi diğer avangart tarzlarla 20. yüzyılın en önemli sanat akımlarından biri kabul edilmektedir. Temelinde toplumda oluşan hoşnutsuzluğu değer kaybını ve yeni bakış açılarını barındırmaktadır, Ekspresyonizm, daha çok Alman toplumunda gelişmiştir. Edvard Munch'un 'Çılgılık' adlı taş baskı eseri ekspresyonizmin ilk örneklerindendir (Şekil 4.18) (Benson, 1984).

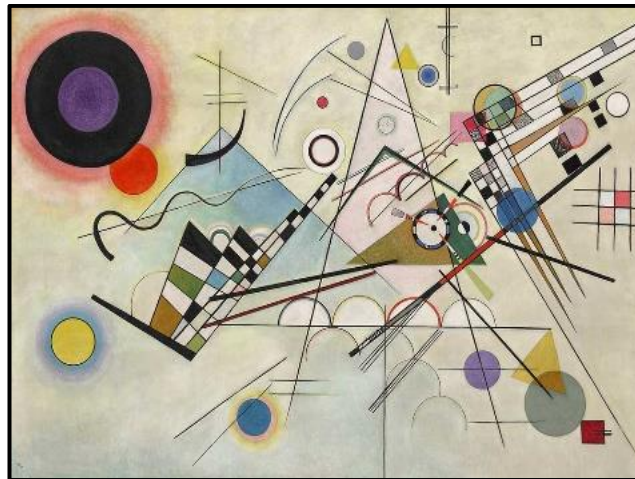

Şekil 4.18. Edvard Munch, Çılgılık, 1893 (Url-17).

Alman Dışavurumculuğunda iki sanatçı grubundan bahsedilmektedir, bunlar 1905 yılında Dresen kentinde kurulan Die Brücke (Köprü) grubu ile 1912’de Münih’te kurulan Der blaue Reiter (Mavi Süvari) (Şekil 4.19) grubudur. Sanat ve düşünce yönüyle özgün bir akımdır. İsyan, itham barındırmaktadır. Geniş yüzeylerde uygulanan renkler, ince fırça vuruşlarıyla kaybolur, formlar bozularak içsel durumun anlatımında kullanılmaktadır. Temsilcileri; Kirchner, Kandinsky (Şekil 4.20), Franz March, Oskar Kokoschka’dır (Fırıncı, 2006).

Şekil 4.19. Wassily Kandinsky, Mavi Süvari (Url-19).

Şekil 4.20. Kompozisyon 08, 1923 (Url-19).

4.1.18.Kübizm (1907-1914)

Kübizm, 20. yüzyılın en etkili sanat akımlarından olmuş Pablo Picasso ve George Braque tarafından yaratılmıştır. Kübizm 1907’de Picasso’nun ve Cezanne’nin reformcu düşüncelerinden etkilenecek yapılan Avignon’lu Kızlar tablosunun sergilenmesiyle Fransa’da başlamıştır (Hodge, 2011).

20. yüzyılda temsile dayalı tarzdan uzaklaşarak devrim yapan akım, Pablo Picasso ve Georges Braque’un geliştirdiği anlayışla oluşturulmuştur. Konuyu, gözün türlü yönlerden görebildiği alanları farklı şekillerde sunan geometrik şekiller kullanılması sonucu vurgulamaktadır. Bu resimler kübik resim olarak adlandırılmaktadır. Kübizm, resimde var olan perspektifle oluşturulan mekân anlayışı yıkılmış, algıda algılayıcı algıladığının dışına değil içine yerleştiren bütün bir bilinç şeklinde resmedilmesidir (Haşlakoğlu, 2005).

Kübizm biçime yeni bakış açısı getiren tek akım olmuştur. Bilim ve teknik alandaki ilerlemelere ilgisiz olmayan 20. yüzyıl sanatçıları, Braque ve Picasso'nun ortaklığı sayesinde kübizmde buluşmuşlardır. Georges Braque, Portekizliler resmi (Şekil 4.21) kübizmin örneklerindendir (Karacan ve ark., 2019)

Şekil 4.21. Portekizliler (Göçmen) Georges Braque (Url-20).

4.1.19.Orfizm (1912-1916)

Orfizm, kübizm devamı şeklinde nitelenmektedir. Renk uyumlarına önem veren sanat anlayışı Robert Delaunay tarafından geliştirilerek Kübizm akımdan doğmuştur. Guillaume Apollinaire Orfizm ya da orfik kübizm terimini Delaunay'ın eserlerini tanımlamak için kullanmıştır. Resmin müzik gibi armonik ve soyut olması gerektiğine işaret eden bu isim antik yunan dönemi şairi ve müzisyeni Orpheus'tan gelmektedir. Kübizm'de ağırlıklı olarak kullanılan topraklı tonların aksine Orfizm'de renk kuramlarından yararlanılarak parlak tonlar ön plana çıkarılmıştır. Orfizm gözün çalışma prensibinden yola çıkarak, hareket ve ışığın ifadesi olmuştur. Robert Delaunay Şekil 4.22.'de figüratif ve somut öğeleri dairesel biçimlerle birleştirmiştir (Hodge, 2011).

Şekil 4.22. Büyük Portekizli Kadın 1916 (Url-21).

4.1.20.Pürizm (1918-1960)

Le Corbusier ve Amedee Ozenfant tarafından çıkarılan After Cubism isimli kitapta kübizme karşı doğmakla beraber Kübizmin değişik formu olan Pürizm, matematik düzen ve mantığı ön planda tutan bir sanat akımıdır. Pürizm en önemli özelliğinden biri teknoloji ve makineyi benimsemesi ve zamansız, klasik eserler oluşturulmasını sağlamasıdır (Sunal, 2016).

Geleneksel anlayışın aksine işlevsel ve sadeliği savunan, pürist sanatçılar arınmışlığı yalınlık ile ifade etmiş ve eserlerinde minimum öge kullanarak her türlü detaydan sakınmış ve uluslararası üslubun temellerini oluşturmuştur (Kavut ve Alici, 2021).

Pürizm terimi Türkçe’de Arıtmacılık olarak da bilinmektedir. Rene Magritte, Fernand Leger (Şekil 4.23, Şekil 4.24), Amedee Ozenfant Pürizmin başlıca sanatçılarındandır (Mehmetoğlu, 2021).

Şekil 4.23. Gitar ve Şişeler, Fernand Leger (Url-22).

Şekil 4.24. Vazo Taşıyan Kadın (Url-22).

4.1.21.Fütürizm (1909-1916)

İtalyan şairi Marinetti'nin 1909'da çıkarttığı bildiriyle yeni hayatı öven ve geleneksel kuralları yıkmayı amaçlayan, kendisinden sonra gelen Dada, Sürrealizm gibi akımlara öncülük etmiş ve gelecekçilik olarak da tanımlanmıştır (Öztürk, 2020).

Gelecekçilik (Fütürizm) bilim ve mantığı temel alan modern akımların ve döneminin özelliklerini en iyi yansıtan akımlardandır. Sanatçılar fütürizmi geliştirirken bilimden yararlanmıştır. Fransız Düşünür Henri Bergson'un çokluk kuramından etkilenen fütürist sanatçılar biçimi değil harekete dikkat çekmektedir (Öztürk, 2020).

Fütüristlerin temel aldıkları güç enerji ve dinamizm olmuş; otomobil, uçak gibi ileri teknolojik yenilikler sanatçıların yeni ifade biçimlerini oluşturmuştur. Evrende olan enerji akışını fütürist düşünce ile sanatçılar, heykel (Şekil 4.25) ve resim alanında güçlü çizgiler kullanarak biçimleri ifade etmişlerdir (Prette, 2012).

Teknolojiyi takip etmesiyle modern sanat akımlarına örnek olan Fütürizm akımı Postmodern hareketlerin de ilham kaynaklarından olmuştur (Öztürk, 2020).

Şekil 4.25. Uzakda Sürekliliğin Eşsiz Formu Umberto Boccioni (Url-24).

4.1.22.Dadaizm (1916-1922)

Yıllarında Zürih'te ortaya çıkmıştır. Sonra Avrupa'ya yayılmış ve ABD'ye ulaşmıştır. Savaş yıllarında her şeyin anlamsızlığı, gereksizliği üzerine söz eden, olayları acı bir şekilde ele alan sanatçıların oluşturduğu akımdır. Burjuva toplumunun yaşam stilini kötüleyip geleneksel sanatı reddeden karşı-sanat anlayışını geliştirmişler ve toplumsal yönden uyumsuz olan insanın ruhunu simgeleyen sanat anlayışını benimsemişlerdir (Antmen, 2009).

Soyut sanat ve kübizmden etkilenen Dadaizm mutsuzluğu savunarak, çağa başkaldırmak, değerleri yıkmak amacıyla hareket etmiştir, etik kurala bağlı kalmayan sanatçılar otomatizm kavramını kullanmışlar, kübist kolajlar ve hazır nesnelerden yararlanmışlardır. 1922 'de dağılarak sürrealizmi benimsemişlerdir (Tunalı, 2008).

Dadaizmin önemli sanatçılarından Kurt Schwitters kolaj tekniğini kullanması avangart çalışmaları ve Merz ismindeki atık malzemeleri kullanılmasıyla elde ettiği kolajlarla olağan nesneye olan ilgili arttırmıştır. Eserleri (şekil 4.26) savaşın izlerini ve ruhsal durumunu yansıtmaktadır (Sürmeli, 2012).

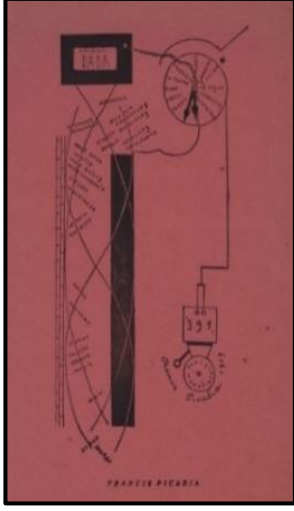
şekil 4.26. Undbild, Kurt Schwitters, 1919 (Url-25)

Marcel Duchamp (1887-1968) estetiği reddederek hazır objeler ile çalışmış, (şekil 4.27) sıradan nesneye sanatsal bakış ile yaklaşması Dadaizmin bir göstergesi olmuştur. Dadaizmde modern dünyanın gerçekliğini esas alarak yeni bir ifade yöntemi geliştirilmiştir (Antmen, 2009).

şekil 4.27. L.H.O.O.Q. Marcel Duchamp, 1919 (Url-26).

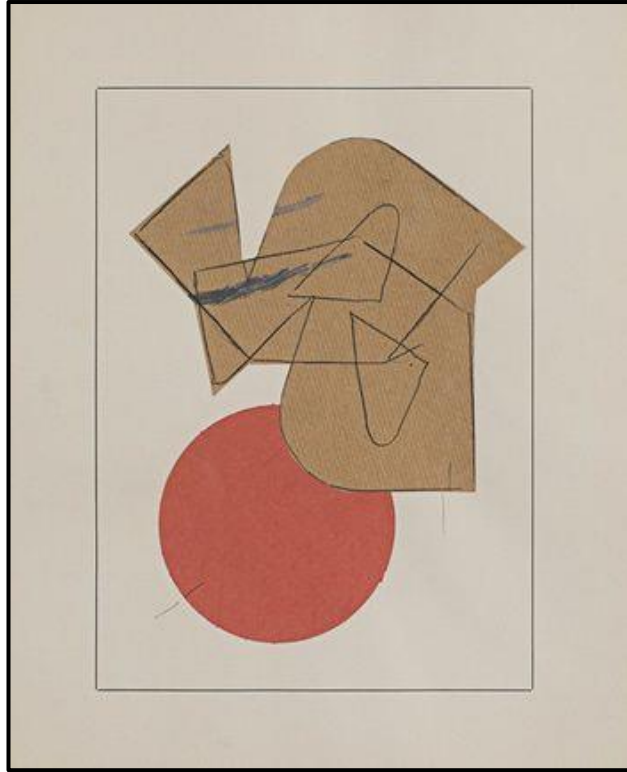
Francis Picabia (1879-1953) İzlenimci eserleriyle tanınmış, klasik sanatı reddedip anlaşılmaz eserler ortaya çıkarmış daha sonra kolaj tekniğinden yararlanan Picabia insan figürlerini çizgisel anlatarak, makineleşme ile insan ruhunun da makineleştiğini düşünmüş savaş sonrası soyut resimler (şekil 4.28) ortaya koymuştur (Sürmeli, 2012).

Şekil 4.28. Dada Movement Francis Picabia, 1919 (Url-27).

Şekil 4.29. Loplop Introduces Loplop, Max Ernst, 1930 (Url-28).

Hans (Jean) Arp, farklı renklerdeki kâğıtlarla kolajlar oluşturmuş beğenmediklerini yırtarak atmış ve düştükleri şekilde yapıştırarak rastlantısal düzen ile eserler (Şekil 4.30) oluşturmuştur. Farklı üsluplar denemiş, ahşabı soyut konularda işleyerek farklı biçimler ortaya çıkarmıştır (Tırıç, 2021).

Şekil 4.30. Collage Sur Fond Blanc, Jean Hans, Arp (Url-29).

4.1.23.Süprematizm (1915-1935)

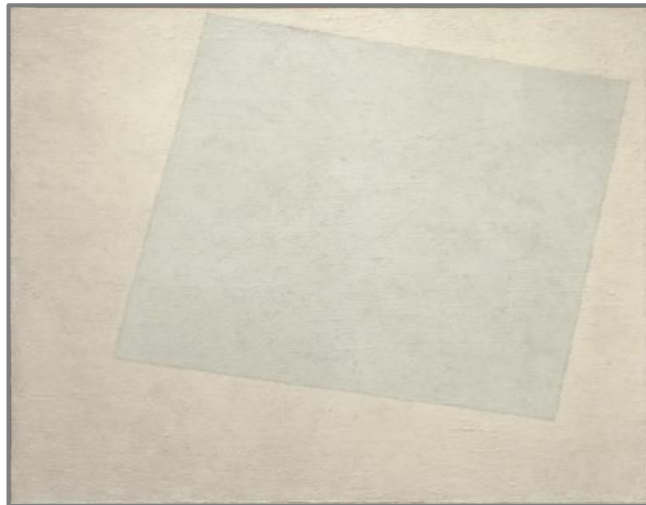
Sınırlı sayıda kullanılan renklerle ve temel geometrik şekillerde oluşturulan bir sanat akımıdır. Soyut sanat anlamında kullanılan saf sanatsal duygu üstünlüğünden beslenerek ortaya çıkmıştır. Temel geometrik şekillerin yapımcı yöntem ile birleştirilmesidir (Eczacıbaşı, 1997; Avşar Karabaş ve Damar 2016).

Süprematizm soyut geometrik anlayışla özgür sanatçıyı vurgulamaktadır. Üçgen, kare, çemberi kullanarak hisleri ön plana çıkaran nesnenin bilinen ifadesinden farklı şekilde eserler üretilmesidir (Malevich, 2013).

Süprematizm eserler, hikâyecilikten uzak, nesneye değer vermeyen ve ışık, natürmort, figür gibi, resim özelliklerini barındırmayan özgür bir anlatımla üretilmiştir. Doğa unsuru barındırmayan bu sanat içeriksiz bir hiçliği anlatır (Şekil 4.31) ele alının konu hiçbir şeydir. Özgün eserleri ifade edip aynı zamanda toplum felsefesine de vurgu yapmıştır. Süprematizm soyutçu anlayışla, gerçeklikten kaçmayı anlatmaktadır (Tunalı, 2008).

Süprematizmde hisleri ön planda tutarak onu temsil edecek araç hissiyatı yansıtan nesnellik ile mümkün olmuştur (Malevich, 2013).

Kazimir Malevich, Ilya Chashnik, El Lissitzky, Olga Rozanova, Nikolai Suetin, Vera Yermolayeva ve Alexander Rodchenko Süprematizm sanatçılarındandır.

Şekil 4.31. Beyaz Üzerine Beyaz (White on White), Kazimir Malevich, 1918 (Url-30).

4.1.24.Konstrüktivizm (1917-1934)

Sanat için sanat görüşünün reddeden Alexander Rodchenko ile Rus avangartı tarafından oluşturulmuş mimaride kendini göstermiş, toplum için sanat anlayışıyla hareket etmişlerdir (Huntürk, 2011).

Metal, cam gibi endüstriyel ürünlerden etkilenecek uygulamaya yönelik sanatı toplumcu anlayışla benimseyerek üretimlerini halkın hizmetine sunmuşlardır. Felsefesi ise dünyayı yorumlamak yerine değiştirilmesi için yapılması gereken şeyleri vurgulamaktır (Harrison, 2011).

Kültürel değerlere saygılı, teknolojiyi ilham alarak Fütürizmle benzer hareket eden Konstrüktivizm olanı güzelleştirmeye ve teknolojik hayranlığı ifade eden özellikte bir sanat akımıdır (Öndin, 2009).

Konstrüktivizm, kendisinden sonra gelen Bauhaus gibi ilhamını endüstriden ve teknolojiden almıştır. El Lissitzky, temel renkleri kullanarak güçlü ifadeler yaratmış grafik tasarımları, afişleri kitlelere ulaşmıştır. Alexander Rodchenko bütünlüklü sanat eseri olarak nitelendirilen eserleri ile konstrüktivizmin örneklerini en iyi yansıtan sanatçılardan olmuştur. Naum Gabo ise sanatın mekân ve zamanla ilişkili olduğunu söylemiş ve eserleri dinamizm ve geometrik biçimlerden oluşan heykel, resim ve mimari projeler yaratmıştır. Vladimir Tatlin akımın kurucusu ve 20. yüzyılın en çok tanınan isimlerinden olmuştur (Şekil 4.32.) Üçüncü Enternasyonal Anıtı ile bilinmektedir (Uyanık, 2012).

Şekil 4.32. Üçüncü Enternasyonal Anıtı 1919 (Url-31).

4.1.25.Neo-Plastisizm (1917-1931)

Neo-Plastisizm, yatay ve dikey düzlemde ana renkler kullanılarak plastik sanatlarda oluşturulan bir sanat akımıdır (Turani, 2010).

İlkel renk ve başta geometrik biçimler inceleyen figüratif görünümleri reddeden bir anlayış olup doğaya zıt bir düzeni ifade etmektedir. Temelinde mimari ve orantıyı ifade eden resmi barındırır, kullanılan kompozisyonlar temel renk ile karşıtlığı olan yatay ve dikey çizimlerin biçim kazandırılmasıyla oluşturulmaktadır, Gerrit Rietveld Kırmızı Mavi Sandalye tasarımı (Şekil 4.33) Neo-Plastizmin bilinen örneklerindendir (Tunalı, 2008).

1917-1931 yıllarında De Stijl anlayışı bu sanat akımından doğmuş ve doğa dışı soyutlama ile hareket etmiş siyah, beyaz, gri ve ana renklerle sınırlı olup yatay ve düşey çizgilerden ortaya çıkarak kısıtlanmıştır. Bu akımın temsilcileri Piet Mondrian, Theo van Doesburg, Bart Van der Leek, Vilmos Huszar, Gerrit Rietveld ve Georges Vantongerloo'dur (Avşar Karabaş ve Güdür, 2016).

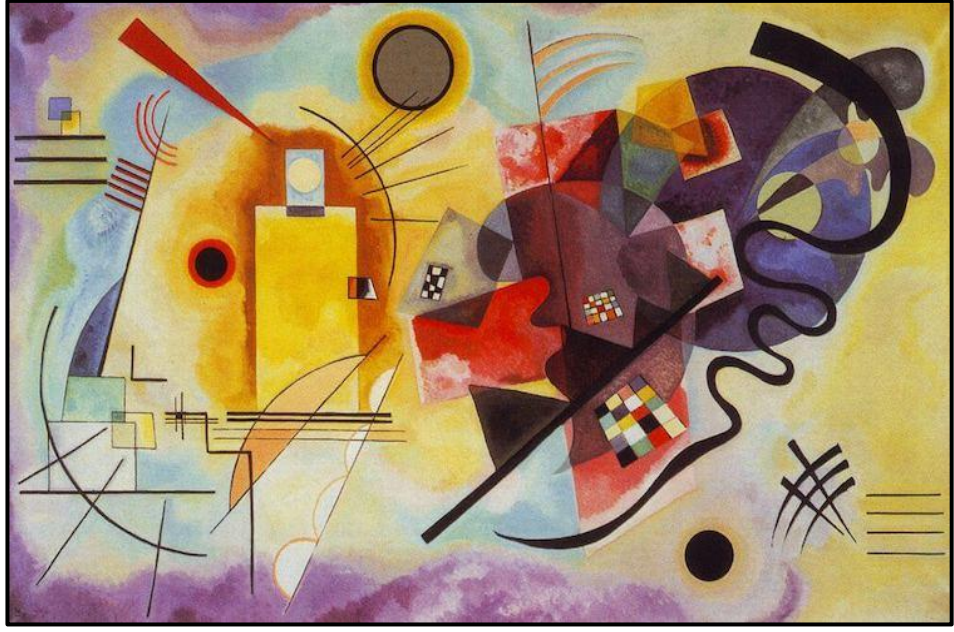
Şekil 4.33. Gerrit Rietveld Kırmızı Mavi Sandalye 1918–1923 (Url-32).

4.1.26.Bauhaus (1919-1933)

Mimarlık ve uygulamalı sanatlar okulu olan Bauhaus, Mimar Walter Grapius tarafından 1919 yılında Almanya’da açılmıştır. Bauhausun programında her çeşit sanatsal yaratının bir araya gelerek yapı sanatı biçiminde yeniden birleşmesi amaçlanmıştır. Bauhausta sanatçıya hayal gücünü cesurca kullanarak işlevselliği ön planda tutan deneyler yapma olanağı verilmiştir.

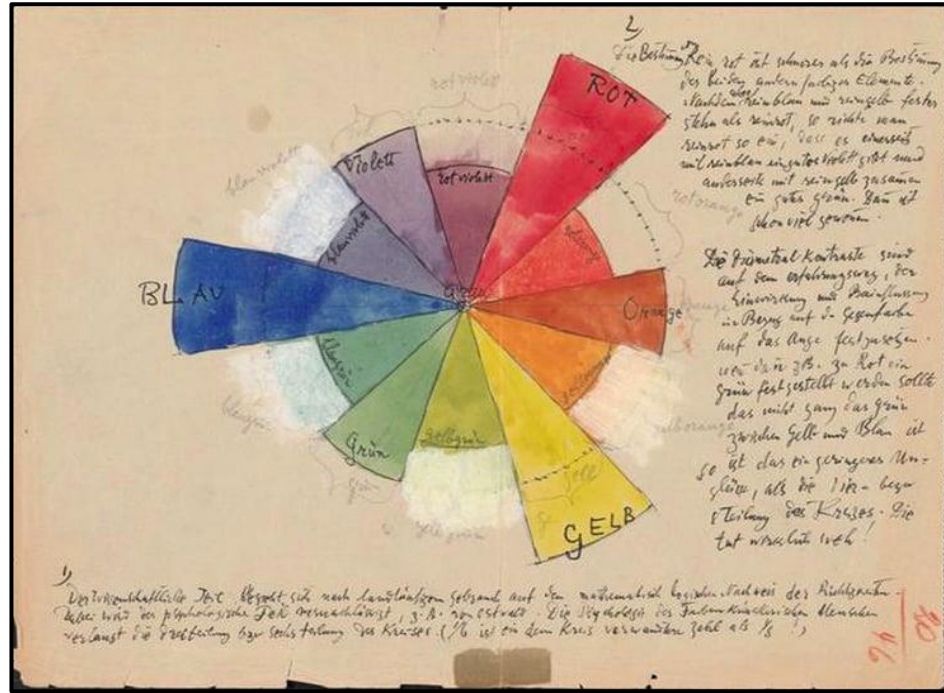
Walter Grapius tarafından Almanya’da açılan bir sanat okulu olan Bauhaus, sanatın çeşitli dallarında ürünler tasarlamıştır, sanatçıya hayal gücünü ön planda tutacak özgür alanlar sunmuştur. Sanatçı ve zanaatçıların ortaklaşa çalışmasıyla el sanatları korunmaya başlanmış, ders içeriklerinin soyut anlayışla şekillenen bauhaus mimarlık, resim heykel, gibi pek çok alanda geometrik şekillere dayanan ürünler yaratmışlardır. Wassily Kandinsky, Lyonel Feininger, Paul Klee, Oskar Schlemmer, Josef Alber, Bauhausun sanatçıları arasındadır (Karacan ve ark., 2019).

Kandinsky renkler ve biçimler arasında ilişki geliştirmiş mavi rengi daire ile kırmızı rengi kareyle sarı rengi üçgen ile eşleştirerek psikolojik açıdan da ele almıştır. Üçgeni asabiyetle, kareyi sakinlikle ve daireyi gerilim ve derinlik ile ifade etmiş. Renkler ise zıtlıklarına göre tanımlamıştır. Hislerine şekil vermek için geometrik formlardan yararlanarak doğayı kavrayışını resimsel düzleme renk ve biçimlerle aktarmıştır. Resimlerinde dikeyler sıcaklığı ve yataylar soğukluğu anlatırken sola yatık öğeler, macera ve özgürlüğü sağa doğru ise bilineni yansıtan rahatlatıcı etki verdiğini ifade etmiştir. Şekil 4.34’de bu özellikleri ifade eden bir resim özelliği taşımaktadır (Karacan ve ark., 2019).

Şekil 4.34. Yellow-Red-Blue, Wassily Kandinsky, 1925 (Url-33).

Paul Klee, geometrik şekiller çizgi ve yüzeyin doğasını konu alan resimler (Şekil 4.35) ile tanınmıştır. Ludwig Mies Van Der Rohe mimariye minimalist bakış açısıyla yaklaşmış az çoktur (less is more) sözüyle tanınmıştır. Wassily Kandinsky form psikolojisi dersi veren soyut sanatın öncülerinden olan ressamdır (Çetin, 2021).

Şekil 4.35. Paul Klee'nin not defterinden renk denemeleri (Url-34).

Josef Albers renk psikolojisi üzerine kompozisyonlar geliştirmiş cam ve mobilya üzerine tasarımlar yapmıştır. Herbert Bayer ise (Şekil 4.36) Evrensel yazı tipini geliştiren, Bauhaus'un tipografi tasarımcısıdır.

Şekil 4.36. Universal Typeface, Herber Bayer (Url-35).

Bauhaustan etkilenen sanatçılar o güne dek süren sanat anlayışını yıkarak Rönesans'ın yerdiği zanaatı güzel sanatlar ile bütünleştirmiştir. Modern sanat öncülüğü yapan bu oluşum daha sonra kapatılsa da sanatçıları modern sanat anlayışlarını devam ettirmişlerdir (Karacan ve ark., 2019).

4.1.27. Metafizik (1914-1925)

Doğa ötesi anlamına gelen Metafizik fütürizme tepki olarak çıkmış Giorgio de Chirico ve Carlo Carra tarafından başlatılmış, etkinliğini 1920'lerde sürdürerek resimlerinde abartılmış perspektifle kuklaya benzeyen insan şekilleriyle yalnızlığa vurgu yapmıştır.

Giorgio de Chirico eserlerinde mekân sürekliliğini vurgulayan, kemerli, boş meydanlar kullanmış ve insan figürleriyle anlamı zenginleştirmiştir. Klasik Yunan ve Rönesans tarzı heykeller sıklıkla kullanıldığı (Şekil 4.37.) görölmektedir (Karacan ve ark., 2019).

Şekil 4.37. Giorgio de Chirico Aşk Şarkısı Paris, 1914 (Url-36).

4.1.28.Sürrealizm (1924-1950)

Avrupa’da ortaya çıkan Sürrealizm, 1. Dünya Savaşı’nın ardında kalan yıkıntılara acıya, akılcı yaklaşıma karşı oluşmuş bilinç dışı gelişen, hayalin aklın denetimi olmadan ortaya koymasını savunmuşlardır. Sürrealizm sanatçıları eserlerini nesneleri farklı biçimlerde oluşturmuş, düşlerin ön plana çıkarıldığı şekilde üretmişlerdir (Kızıldere, 2009).

Sürrealizm pek çok sanat alanında kullanılmış ve bu konuda eserler vermiştir. Salvador Dali’nin Belleğin Azmi (Şekil 4.38) resmi sürrealizmin bilinen örneklerindendir. Peyzaj mimarlığına yansıyan önemli sanat akımlarındandır.

Şekil 4.38. Belleğin Azmi, Salvador Dali 1931 (Url-37).

4.1.29.Soyut Dışavurumculuk/ Soyut Ekspresyonizm (1943-1970)

Avrupa ve Amerika'daki sanat hareketlerinden beslenerek oluşmuştur. Akımın öncüleri Avrupa'dan kaçan Max Ernst, Andre Maso ve Roberto Matta gibi sanatçılardır, kökenleri ise Monet, Van Gogh, Kandinsky, Paul Klee ve Matisse'e uzanmaktadır.

Bir üsluptan çok bir tavır olan soyut dışavurumcu sanat, 2. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasını kapsayan Savaş sonrası 1940-1950'ler de olgunlaşmış bu akımın temel Clement Greenberg ve Harold Rosenberg tarafından Amerikan stilli resim, aksiyon resmi olarak da tanımlanmıştır. Kökeni romantik manzara ressamı Turner'a dayanmış, Monet'nin izlenimciliğinden yararlanmış, Fovizm ve dışavurumculardan etkilenerek sürrealistlere yaklaşmıştır. 1940'larda soyut dışavurumculuk birinci kuşağı oluşmuştur. Birbirine yakın tarzlarda eserler üretmişlerdir. Willem de Kooning (Şekil 4.39) Franz Kline (Şekil 4.41), Hans Hofmann Jean Fautrier, Robert Motherwell, Mark Tobey, sanatçılarındandır (Taşkesen, 2018).

Şekil 4.39. Willem De Kooning, Kadın I, 1950-52 (Url-38).

Jon Paul Sartre'ın öncülüğünde birinci kuşak dışavurumculuğu, varoluşçulukla temellendirilmiş, sadece insanın sınırlarını aşıp varlığa ulaşabileceği görüşünü savunmuştur. Soyut dışavurumcular bu görüşle kullandıkları malzemelerde özgürce hareket ederek eserlerini oluşturmuşlardır. Mantıktan çok bir davranış şekli olarak eserlerine sürme, püskürtme, boya değdirme, lekeliendirmeler ile eserlerini yaparak iç dünyalarını (Şekil 4.40) yansıtmışlardır (Alpay, 2021).

Paul Klee birinci kuşak ile ikinci kuşak dışavurumcular arasında köprü görevi gören bauhauslu olarak öne çıkmıştır. Ernst Wilhelm ise soyut, kübist ve dışavurumcu hareketler ile dikkat çekmiştir. İkinci kuşak soyut dışavurumculuk ile gelişen akım günümüze dek gelmiştir (Öztürk Kamışoğlu, 2012).

Şekil 4.40. Helen Frankenthaler, Dağlar ve Deniz, 1952 (Url-39).

Şekil 4.41. Franz Kline New York, 1953 (Url-40).

4.1.30.Action Painting (1940- 1960)

Soyut dışavurumculuğun farklı bir türü olan Action Paintingte içgüdüsel eserler yaratılmış, anlam üzere değil anında ve dikkatsiz dökülen boyların tuvale akıtılmasıyla fiziksel hareketi vurgulan bir sanat akımıdır. Fransız akımı Tachisme ile de ilgilidir. Action Painting terimi 1952’de kullanılmış resim geri plana çekilirken hareket ön plana çıkmıştır (Şekil 4.42). Jackson Pollock önemli sanatçılarından olup eserin süreç olduğunun belirtmesinden sonra kavramsal sanat ile arazi sanatına temel oluşturmuştur (Avşar Karabaş ve Polat, 2016).

Şekil 4.42. Sonbahar Ritmi,1950, Jackson Pollock (Url-41).

4.1.31.Kinetik Sanat (1920-1960)

Kinetik Sanat, Amerika’da ortaya çıkan hareketsiz veya sabit durmayan maddelerin göz ile görülebilmesini ele alan bir sanat şeklidir. Bu durum optik olaydaki hareketi de içine alır. Bu sebeple bu iki kavram kinetik-optik birbirine yakın olarak tanımlanmaktadır. Kinetik sanatının optik özelliği de bulunmaktadır. Geçmişte fen bilimlerinden fizik ve kimya bölümlerinin hareket ile alakalı durumlarını açıklamak için değerlendirilen kinetik, 20. yüzyılın yarısından sonra sanatçıların ilgisini çeken, hareket, ışık, objeler ve plastik gibi ilgi çekici maddeler ve anlatımlar gerçekleşmiştir. 1960 sonrasında ise kinetik sanat, sanat kronolojisinde yerini almıştır (Germaner, 1997).

Bauhaus, Rus Konstrüktivistleri ve De Stilj kinetik durumları ve Alexandre Calder'ın daha öncesinde yaptığı çalışmalar bu akımın temelinde yer almaktadır. İlk defa konstrüktivistlerce ileri sürülmüş Kinetik sanatı ve bu sanatsal fikrin kardeşleri olan Pevsner ve Gabo manifestolarında sanatın durgun ritimden oluştuğu ve mısırdan gelme yanılgısından uzaklaşarak, devrin duyarlılığıyla kinetik ritimlerden oluştuğunu söylemişlerdir. Kinetik heykelin ilk örneklerinden sayılan “Kinetik Heykel: Yükselen ve Duran Dalga” bu görüşle 1920’de Naum Gabo tarafından yapılmıştır (Şekil 4.44) (Özer ve Akyüz, 2016).

Archipenko oluşturduğu heykellerinde ahşap, cam, tel ve metal gibi malzemelerden yararlanırken, Laurens eserlerinde parçalanabilen kinetik malzemelerin kullanılmış ve eserlerinde hareketi estetik öge olarak görmemiştir. Bu durumda kinetik sanatın ilk örneği, 1913’te Duchamp tarafından yapılmış Bisiklet Tekerleği (Şekil 4.43) eserdir.

Şekil 4.43. Marcel Duchamp, Bisiklet Tekerliği (Url-42).

Şekil 4.44. Naum Gabo, Linear Construction, 1959 (Url-43).

4.1.32.Pop Art (1956-1960)

20. yüzyılın yarısından sonra oluşan Pop sanatı, normal objelerin anlatıldığı ve çoğunlukla yapıtın içerisine maddi olarak eklenen bir sanat akımıdır. İngiltere ve Amerika’da oluşan bu sanat akımı ‘Pop Sanatı’ adı İngiliz Allowey tarafından konulmuştur. Bu sözcük, akıma dâhil olan heykel ve resimlerde bulunan görsel faktörlerin aleladeliliğine atıfta bulunmaktadır.

Pop sanat sanatçıları farklılığı, modern yaşama göstermiş ve güçlü bir etkisi olan popüler kültürün bütün yönlerini ayırım gözetmeksizin resmediyor olmasıdır. Kullanılan görsel unsurlar televizyonlardan, çizgi romanlardan, sinema dergilerinden ve her türlü reklâmdan almıştır. Bu görsel unsurlar kesin ve objektif bir şekilde, herhangi bir övgü veya yergi söz konusu olmaksızın büyük bir doğrudanlık ile ödünç alındıkları medyanın kullandığı ticarî teknikler kullanılarak gösterilmiştir (Karacan ve ark., 2019).

Dada akımının uzantısı olarak görülen Pop Art, 1920’ Paris sanat anlayışındaki ciddiyeti ve savaşın sebep olduğu siyasi ve kültürel olaylara alay eden nihilistlik bir harekettir. Pop Art’ın gelişiminde en önemli isim seri üretimle çoğalan objeleri yüceltmesi ile sanat ve hayat arasındaki mesafeyi azaltmaya çalışan Dada’nın öncülerinden olan Marcel Duchamp’dır (Çetin, 2021).

Pop Art’ın diğer sanatçıları, Gerard Murphy, Fernand Léger ve Stuart Davis’dır. Sanatçılar eserlerini seri üretimiyle beraber endüstriyel makina devrinin ticarî materyallerini (Şekil 4.45) resmetmiştir (Karacan ve ark., 2019).

Şekil 4.45. Campbell'in çorba kutuları (Url-44).

4.1.33.Op Art/ Optik Sanat (1960-2000)

Optik sanat, Avrupa'da 2. Dünya Savaşı'nın ardından 1960'larda geç resimsel soyutlama fikrine karşı oluşan ve optik illüzyon ile ilgili bir anlatım şeklidir. Bu akımın ilk hareketleri, sanatçıların Dadaizm akımını işlemesini engellemek ve informelden daha ileri gitmek için öne sürülen tavsiyelerle başlamıştır.

New York Modern Sanatlar Müzesinde 1965'te yapılan "The Responsive Eye (Yanıtlayıcı Göz)" isimli sergiyle halkın karşısına çıkan, görsel algıda ikiliğe olanak veren, soyut geometrik kompozisyonları içeren yapıtlarla tanınmıştır. Bu sanat dalı daha çok göze olan tesirini araştırmaktadır. Görselliği kullanarak kişi üzerinde bir etki oluşturmayı amaçlar. Eserde üçüncü boyut etkisini vermek adına kullanılan renk ve çizgiler yan yana konulup optik bir etki yaratılmaktadır. Bu sanatta aynı anda veya art arda kullanılan kontrastlardan, renkler daha açık veya koyu hale getirilerek kullanılmaktadır (Karacan ve ark., 2019).

Renk ve birçok geometrik şekiller ile kurulan bağlantılarda açıklama yapılmaz. Uyumlu bir şekilde düzenlenen geometrik şekiller gözde hareket ve vibrasyon yaratmaktadır. Optik sanatta görsel olarak algıyı yönlendirmek için bilimsel yollarla çalışılmaktadır. Optik sanatçıların çoğu doğrudan ya da dolaylı olarak konstrüktivizm, soyut geometrik sanat ve De Stijl'den ilham almıştır. Optik sanat çalışmaları olan Victor Vasarely (1908-1997), 1950 yıllarında ana teması optik yanılsama olan soyut eserler çıkarmıştır. Çalışmalarını matematiksel mantık çerçevesinde oluşturan sanatçı, en önemli çalışmalarını 1960'lı yıllarda ortaya koymuştur (Karacan ve ark., 2019; Yıldırım, 2018).

Optik sanatını icra eden kişilerin birçoğu, renk teorilerinden ve algının fiziksel ve psikolojik durumlarından yararlanmıştır. Hareket ve titreşim görüntüsü yaratmak için yıllar boyunca büyük tuvaler üzerinde sadece siyah ve beyaz çizgiler ve geometrik desenler kullanan Bridget Riley, üç boyutlu görsel oluşturmak için Victor Vassely. Mozaik bezemeli (Şekil 4.46) desenler kullanmıştır. Titreşme hissi veren ya da sabit durmayan üç boyutlu optik tasarım oluşturarak insanların eserlere farklı bir açıdan bakmalarını sağlayan Jusus Raphael Soto da bu akımın öncülerindendir (Hodge, 2011).

Şekil 4.46. Macar sanatçı Victor Vasarely'nin bir op art eseri (Url-45).

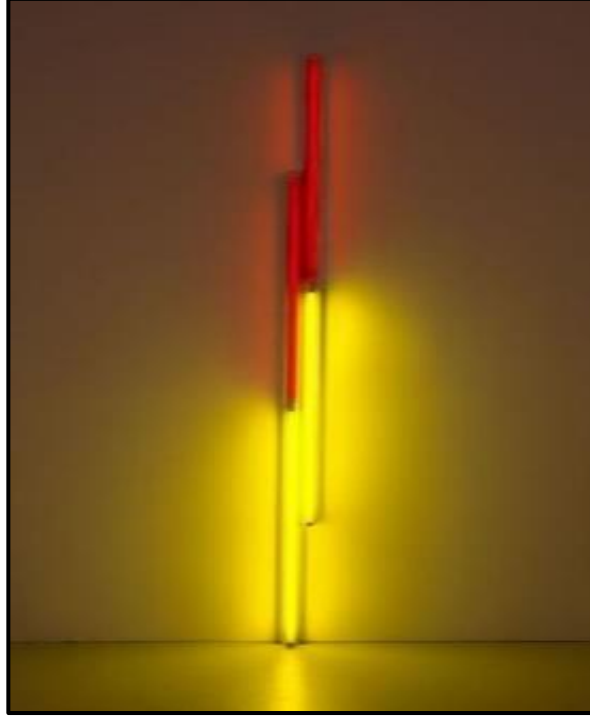
4.1.34.Minimalizm (1960-1980)

Minimalizm, 1960’larda, sanatı geometrik soyutlamalarla güzel olanı bulmak için ortaya çıkmıştır. Sloganı ise ‘‘Biçim içeriktir’’ olarak bilinir. Minimalizm, peyzaj tasarımlarında uygulayan kişi Peter Walker, minimalist tasarım anlayışında ‘sert, hareket, düzgün yüzeyler ve akıcılık’ gibi kavramlarını kullanmıştır (Amidon, 2001).

Soyut dışavurumculuğun biçim ve duyguya aşırı vurgu yapmasına bir tepki olarak, nesnelerin karakterlerine dikkat çekmeyi ve onların anlamlı, tarihsel ve sembolik anlamlarını en aza indirmeyi amaçlamıştır. Minimalist sanatçılar, nesnelere ve nesnellığe olan ilgileri nedeniyle genellikle heykele odaklanmıştır. Süreç sanatı, arazi sanatı, performans sanatı ve yerleştirme sanatının tümü minimalizmden etkilenmiştir (Varol, 2004).

Minimalizm baştan aşağıya, uygulamadan ziyade teorik kavramlardan oluşmaktadır. Minimalistler çoğunlukla inşaat sektöründe kullanılan alüminyum, çinko kaplı çelik, tuğla, kontrplak ve aydınlatma (Şekil 4.47) gibi malzemeler kullanmıştır. Renk ise basitçe yapıya denge kazandırmak ya da şekillerin, alanların veya malzemelerin birbirinden ayırt edilmesi sağlamak için kullanılmış, eserlerine ise ızgara yapısı veya matematik temellere dayalı tasarlanmış herhangi bir kişisel boyut katmaktan kaçınmışlardır. Minimalist sanata dair parçalar duygusal ilişkilendirilmelerden arındırılmış bir şekilde değerlendirilmek üzere yapılmıştır. Minimalizm kendinden sonra gelen birçok sanat, mimari ve tasarım hareket üzerinde derin izler bırakmıştır (Hodge, 2011).

Hal Foster’a göre bazı sanatçıların literalist sanat ABC sanat, minimal sanat ve birincil yapıtlar gibi adları olan eserlerinin duygusuz ve çocuksu bulunduğu görülmüştür. 1960’larda dışlanmış olan minimal sanat, 1980’lerde eski olarak tanımlanarak önemsenmemiştir. Minimal sanat tüm sınırlamalara rağmen geç modernizm ve yeni avangart ile bir ilişki kurarak keşfetmeye devam etmiş ve gelecekteki araştırmalar için yeni bir alan açmıştır (Foster, 2009; Sidelnikova, 2020).

Şekil 4.47. Dan Flavin, İsimsiz, 1968 (Url-46).

4.1.35.Kavramsal Sanat (1960-1980)

Sanatçılar 1960-1980’li yıllarda sanatta maddi olarak bir objeyi açıklamak yerine daha çok düşünme kavramını ve kavramsal düşünceyi ön plana çıkarmışlardır. Bu durum yeni bir sanat ortaya çıkarmıştır. Sol LeWitt, Kavramsal sanatı ilk defa 1960’ta bir akım olarak açıklamıştır. Kavramsal sanat, felsefe ve mantık gibi zihinsel süreçlerle yakından bağlantılı, sanatı teorik düzeyde çözümleyerek anlamını ve amacını sorgulayarak sanatı yeniden tanımlamayı hedefleyen bir akımdır (Karacan ve ark., 2019).

Kavramsal sanatın temelleri Marcel Duchamp’a dayanırken günümüzle de ilişkili olduğu görülmektedir. Sanatçılar, kavramsal akımın kurallarını oluştururken 2. Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da olan soyut dışavurumculuk akımının fikirleri ve toplumu içeren yapıtlara karşı gelmişlerdir. Kavramsal sanat rasyoneldir ve düşünceye dayalıdır. Amacı, duyguları temelden reddetmektir. Akımın ana mantığı yalnızca gerçeklik üzerinden olduğu için yeni ve daha gerçekçi sistemlerin geliştirilir ve eskilerden faydalanılamaz. Sanat olgusuna ve sanat eserinin işlevine bakış açımızı değiştiren kavramsal sanat, daha önceki sanat akımlarının (Empresyonizm, Kübizm, Dadaizm, Pop Art, Fotogerçekçilik ve Minimalizm) görünümünden yararlanmıştır. Kavramsal Sanat,

gerçekliğe meydan okuma girişimleri olarak görüldükleri için Empresyonist ve Fotogerçekçi hareketlerden de etkilenmiştir. İzlenimcilik ve Fotogerçekçilik akımları, gerçeklik üzerine bir sorgulama girişimi sayıldığından Kavramsal Sanat da bu akımlardan etkilenmiştir. Kavramsal sanatın geleneksel sanata itiraz etmesini sebebi Marcel Duchamp'ın sanatçısı olduğu Dada akımıdır. Dadacılar, sanatın gerçek hayattan ayrılmasına karşı çıkmış, sanatın toplum hayatında ayrıcalıklı bir konuma sahip olmamasını, sanatın sokağa ve insanlara yayılmasını talep etmişlerdir (Yıldırım, 2018; Karacan ve ark., 2019).

Marcel Duchamp; sanatın tanımını “özel olarak yapılmış bir obje” kavramından çıkarmış ve özel olarak yapılmış sanat eserinin yerine bitmiş ürünü koyarak (Şekil 4.48) ona hiçbir anlam vermemiştir. Marcel Duchamp'ın hazır ürünleri daha sonra o dönemin sanat anlayışına hâkim olan yeni bir "dil" yaratmıştır. Sanat ve hazır ürün ilişkisi biçim meselesinden işlev meselesine dönüşmüştür. Kavramsal sanatçı olan Joseph Kosuth'un düşüncesine göre bu değişim, kavramsal sanat hareketinin başlangıcıdır (Savaşer, 2022).

Popüler kültür görüntüleri ve tüketim objelerini içeren pop sanatı ve Andy Warhol'un görüntüleri yeniden üretilmesi yöntemiyle oluşturulan eserler görüntüleri tekrardan üretme yöntemiyle yaratılan eserler de kavramsal sanata faydası olmuştur. Minimal sanat ise nesneleri ortadan kaldıran, içeriğini saflaştıran ve söylem dilini basitleştiren eserler üreterek kavramsal sanatta yeni kapılar açmıştır. “Nesne anlamsızlığı” minimalizmin de savunduğu kavramsal sanatta yaygın bir anlayıştır. Kavramsal sanatta düşünceyi görselleştirmek için kullanılan tüm diller, sanatsal işlevin etkili eylemleri ve dünyayı anlama gibi durumların hepsi bu sanatın içindedir (Savaşer, 2022).

Kavramsal sanatın kurucularından ve öncülerinden biri olan Joseph Kost (1945), çalışmalarında düşüncenin önemli olduğunu ve görünenin sadece bir araç olduğunu savunmuştur. 1960'larda konuşmaya dayalı uygulamaları tanıtmıştır. Çalışmalarında anlamın sanattaki görev ve üretimini sorgulamıştır. Özellikle "Bir ve Üç Sandalye" isimli çalışmasında (Şekil 4.49), objenin kendisini, fotoğrafını ve sözlük anlamını aynı anda göstererek, aynı manaya gelen farklı sembollerin farklı bir gerçekliği olduğunu göstermek istemiştir (Yılmaz, 2005; Koca, 2017).

Joseph Beuys, toplumsal durumları inceleyerek sanatsal olaylarla sosyal ve politik eylemler arasında bağ kurmuştur. Sanatı "bilgi aktarmanın bir yolu" olarak düşünmüş, fakat bilginin kullanılan objelerden değil "düşünce" ve "kendisinden" kaynaklandığını desteklemiştir. 1970'lerden bu yana tüm değişkenleri, hatta tüm değişkenlerin kombinasyonlarını içeren kavramsal sanat, "kavramsal sanat sonrası (post conceptual art)" adı altında günümüze kadar devam etmiştir (Savaşer, 2022).

Şekil 4.48. Çeşme Marcel Duchamp (Url-47).

Şekil 4.49. Joseph Kosuth, Bir ve üç sandalye, 1965 (Url-48).

4.1.36.Land Art/ Arazi Sanatı (1960-2000)

1960'tan 21. yüzyılın ilk zamanlarına kadar Arazi Sanatı, sanat dünyasında görülen ticarileşmeden kopmak isteyen sanatçıların geliştirdiği akımlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanatsal üretim ve faaliyetlerin gerçekleşmesi ve sunulması için ihtiyaç olan malzemeler, disiplinler ve mekân arayan birçok sanatçı genelde doğada ve doğanın malzemeleri ile büyük heykelsi eserler yaratmıştır.

Toprak sanatı ya da çevresel sanat olarak adlandırılan Arazi Sanatı'nın en önemli özelliği, doğrudan doğada yaratılan eserler olmasıdır. 1960'lar ve 1970'lerde kavramsal sanatın bir parçası olarak ortaya çıkan arazi sanatçıları, doğal malzemeleri kullanarak çeşitli ve etkileyici eserler üretmişlerdir. Arazi Sanatını icra eden herkes, belirli bir yöntem veya yaklaşıma bağlı olmadan farklı ve çeşitli şekillerde üretmişlerdir. Bazıları toprak ile ilgilenirken (Şekil 4.50) Altı Taş Çember, Richard Long gibi diğerleri doğadaki yerlerini geçici olacak bir şekilde işaretlemiş ve kaydetmişlerdir. Sanatçıların

bazıları ise toprak, dal parçaları, tas ve kayaları sergiye getirip yerleştirme işleyip ya da doğada açık havada eserler çıkartmışlardır. Bir sergide yerleştirme amaçla yapılmadıysa, Arazi Sanatı eserleri, fotoğraflarda, haritalarda ve filmlerde yakalanır ve genellikle bir hikâyenin veya sekansın parçası olarak sunulmaktadır. Arazi Sanatının Walter De Maria (1935), Robert Smithson (1938-73), Nancy Holt (1938), Richard Long (1945), Dennis Oppenheim (1938), Andy Goldsworthy (1956) ve Michael Heizer (1944) bilinen sanatçılarıdır (Hodge, 2011).

Bu akım Amerika'da ortaya çıkıp ve özellikle diğer Avrupa ülkelerinde popüler olmuştur. Doğal ve yerel malzemelerden yapılan eserlerin çoğu devasa boyutlardadır. Bu anıtsal doğa eserleri genellikle kentsel alanlardan uzakta bulunmaktadır ve doğal yollarla değişime ve erozyona maruz kalır. Amerika'da Nevada, New Mexico, Utah ve Arizona Göllerinde üretilen Arazi Sanatı'nın ilk örneklerinden çoğu bugün yalnızca video görüntüleri ve fotoğraflarda görülebilmektedir. Bu tür mekâna özgü sanat eserleri genellikle erişilebilir değildir, ancak doğal etkenlere karşı hassastır ve çoğu zaman çok hızlı bozular. Çoğu zaman bir kerelik yapıldıklarından, kalıcı olmaları beklenemez ve bu durum zaten hedeflenmektedir (Hodge, 2011).

Eserlerini kimse satın alınmadığı ve aynısını yapmak mümkün olmadığından sanatçılar kendilerini özgürce dile getirmişlerdir. Arazi sanatı örneklerinin çoğu çevresel kaygılardan yapılmış ve temel amaçlarından biri, insanlar ile doğa arasındaki ilişkiyi incelemek olmuştur (Büyükgökçesu, 2011; Hodge, 2011).

Şekil 4.50. Altı Taş Çember, Richard Long, Londra 1981 (Url-49).

4.1.37.Fotorealizm/ Hiperrealizm (1990-2000)

Fotorealizm, fotogerçekçilik, süperrealizm, hiperrealizm ve hipergerçekçilik olarak adlandırılan ve 1990- 21. yüzyılın başlarında Amerika'da ortaya çıkan olan "fotogerçekçi" resim hakaretinin eserlerinde bu eğilim görülmüştür. Bu dönemin resimlerine bakıldığında, resmedilen görüntülerin öznenen çok öznenin fotografik haline benzediği görülür. 1960'lı senelerde yaratıcılık ve orijinalliğin tartışıldığı ve modern sanatın temellerinin atıldığı zamanda, bazı sanatçılar özgün olduğunu iddia ettikleri eserlerin aslında birbirine benzediği düşüncesiyle kendi duygu ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Fotogerçekçi akımına öncülük eden kişiler, John Baeder, Richard Estes, John Kacere, Jack Mendenhall, Davis Cone ve Franz Gertsch olarak görülmektedir. Akımın ressamlarının amaçları, ilke olarak klasik realizm ressamlarına çok yakındır. Ancak bu defa üretilen anlatım, fotoğrafı bilen bir sanatçı ve izleyicilerle bir araya geldiğinden amaçlanan ve istenilen benzerlik derecesini oldukça arttırmıştır (Hodge, 2011).

Fotogerçekçi akımda genelde yağlıboya ve akrilik eserlerin yapım aşamasında fotoğraftan yararlanılmıştır. Bir fotoğraf tuval üstüne projeksiyon ile yansıtılarak renklendirme tekniğini, tuvali gridlere birbirinden ayırarak yapmayı tercih etmişlerdir. Klasik gerçekçi sanatçıların kullandığı gibi tuvallerini anlatmaya çalıştıkları noktanın önüne koymak yerine, bu durumu fotoğraflayıp çalışılan ortama koymuşlardır (Hodge, 2011).

Fotogerçekçi ressamların işledikleri konularda benzerlik olduğu görülmüştür. Pop sanatının bir başka şekli olan fotogerçekçilik akımının eserleri, çoğunlukla, o zamanın yaygın kültüründen esinlenilmiş obje ve alanları anlatmaktadır. Fotogerçekçi ressamların kullandığı devasa tuvaler, kamera ne kadar taşınabilirse o kadar taşınabilir olduğunu düşündürmektedir. Seçilen konular olabildiğince sıradan, fotoğrafçılara günlük yaşamda karşılaşmaları ve yakalayacağı şekliyle örneğin, Richard Estes'in, Water Taxi tablosu, (Şekil 4.51) sunulmuştur (Yıldırım, 2018).

Fotoğrafın basit elde edilebilir oluşu ve hızlıca tüketilir olması sebebiyle alışlagelen önemsiz/değersiz fotoğrafların benzerleri, çok fazla uğraştıran fotogerçekçi resimlerde görülmektedir. Fotogerçekçi ressamlar genelde direkt bir fotoğrafın üzerine çalışmış ve gerçekte şeklin nasıl olduğuyla değil fotoğrafta yakalandığı haliyle sunmuşlardır (Yıldırım, 2018).

Şekil 4.51. Richard Estes, Water Taxi, Mount Desert, 1999 (Url-50).

4.1.38.Yeni Medya Sanatı (1970-)

Sanatçılar, 1970 ve 21. yüzyılın başlarında ortaya çıkan yeni medya alanlarını hep kullanmıştır; bu sebeple video, bilgisayar ve internet gibi yeni sosyal alanların da özgün sanat ürünleri çıkarabilmek için bir yol olarak değerlendirmeye başlanmıştır.

1960'ların ortalarında New York ve Almanya'da üretilen ilk nesil bilgisayar tabanlı çalışmalardan 21. yüzyılın etkileşimli internet sanat çalışmalarına kadar, yeni medya sanatı pek çok öngörülemeyen aşamalarda pek çok yönden gelişmiştir. Bazılarına göre yeni medya sanatı 15. yüzyılda yağlı boyaya, bazılarına göre ise 19. yüzyılda fotoğraf kullanmaya başlamıştır. Bu kavram ilk olarak 20. yüzyılın sonlarında ve 21. yüzyılın başlarında hâkim olan yeni teknolojik kanalların kullanımını göstermek için kullanılmıştır (Hodge, 2011).

Yeni teknolojik devrimin getirdikleri, Dünya çapında yeni medya sanatını, 21. yüzyılın başından bu yana sürekli bir değişim ve son derece hızlı bir gelişme yaşatmıştır. Yeni medya sanatı geniş bir yelpazeyi kapsayan bir terimdir ve doğal olarak yeni medyayı kullanan çalışmaları içerir. Bu mecralar, internet, video ve bilgisayar animasyonlar gibi fotoğraf, akıllı telefonlar ve bilgisayarla bağlantılı başka malzemeler ile dijital teknolojileri barındırmaktadır. Gelişimlerinin başlangıcından itibaren resim, çizim, heykel gibi geleneksel sanat etkinlikleri dijital teknolojinin etkisi altında evrilmeye başlamıştır ve dijital teknoloji kullanılarak oluşturulan yeni eserler sanatsal uygulama olarak görülmüştür. Dijital teknoloji daha ucuz, daha erişilebilir ve kullanımı daha kolay hale geldikçe, bazı saygın sanatçıların da kullanımına olanak sağlamıştır (Hodge, 2011).

Yeni Medya Sanatı hala birçok yönden ortaya çıkmakta ve gelişmektedir. Gelişimin devam etmesi sebebiyle nasıl bir gelişim sağlayacağı hala bilinmemektedir. Teknoloji ilerledikçe ve formel fikirlere sahip yeni sanatçılar arttıkça kaçınılmaz olarak birçok değişiklik ve gelişme olacaktır. Ortak kavramlardan veya standartlaştırılmış uygulamalara değinmek ve açıklamak mümkün değildir. Ancak Yeni Medya Sanatçıları'nın çalışma biçiminde önemli farklılıklar görülmektedir. Temel fikirler, yeni alanları bulup deneysel olarak çalışmaları ortaya koymaktadır. Görülen sonuç ise sanatçıların hayal güçleri ve yetenekleriyle şekillenecektir (Hodge, 2011).

4.2.Peyzaj Mimarlığına Yön Veren Sanat Akımları ve Peyzaj Mimarları

Bahçe sanatı, ilk insanların yerleştiği doğal alanları yaşam alanı şeklinde düzenlemesiyle diğer pek çok güzel sanatlardan farklılık göstermektedir (Akdoğan, 1974).

Felsefe ve mitoloji sayesinde gelişen ilk bahçe düşünceleri krallar ve aristokrat sınıfı için mekân yaratmak amacıyla uygarlık düzeyinin göstergesi olarak kullanılmıştır. Sonraları gelişerek insan ve toplum için evrensel bir ihtiyaç haline gelerek nitelik kazanmıştır (Yerli ve Kaya, 2015). Bahçelerde su ve yeşil alanlar, yaşamı ve zenginliği temsil eden bir şekilde betimlenmiştir (Gürenli, 2010).

İnsanların yerleşik hayata geçmeye başlamasıyla bahçeler de ortaya çıkmıştır. İlk bahçeler tapınak ve meydan tasnifleri, koruluk, meyvelik gibi şekillerde oluşmuştur.

Tarihte bilinen ilk bahçeler Mezopotamya, İran, Eski Roma, Mısır, Eski Yunan dönemlerinde görülmüştür (Yerli ve Kaya, 2015).

17. yüzyılda Fransız saraylarında ismi öne çıkan André Le Notre ve çalışmalarının Rönesans döneminde, peyzaj mimarlığında ve kentsel açık alanlarda üstünlük sağladığı ve peyzaj mimarlığının temellerini oluşturduğu kabul edilmiştir.

Daha sonra peyzaj mimarlığının öncülerinden 18. yüzyıl İngiliz Bahçelerini hayata geçirmiş olan Lancelot 'Capability' Brown gelmektedir. 18. yüzyıl Natüralizm akımıyla doğa, sanat ile açık ve yeşil alan tasarımlarına kadar her alanda baskın gücüyle karşımıza çıkmaktadır. Peyzaj mimarlığının öncülerinden olan, 18. yüzyıl İngiliz bahçeciliğinden ilham alarak, 19'uncu yüzyılda Prusya peyzajına yön veren Peter Joseph Lenné yer almaktadır.

Peyzaj mimarlığının öncülerinden ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerika'nın ilk peyzaj mimarı olan Frederick Law Olmsted dönemin peyzaj mimarlığına yön veren isim olmuştur.

20.yüzyılda peyzaj tasarımında modernizmin etkisiyle gelişen yeni sanat akımları, 2. Dünya Savaşı öncesi peyzaj mimarlığı, yeni peyzaj estetiği dönemi, dadaizm, soyut resim, konstrüktivizm, sürrealizm gibi akımların etkisiyle gelişen peyzaj projeleri, ardından gelen kentsel ölçekte yapılan peyzaj projeleri, ekolojik yaklaşımlar, 1960 'lar sonrası postmodernizm ve kavramsal sanat türlerinden etkilenen peyzaj mimarları ve projeleri ve 1980'lerle birlikte, doğal kültürel bir öge olarak ele alınan ve büyüyen peyzaj kavramı ve tüm bu zaman zarfında ön plana çıkarak peyzaj mimarlığına katlı sağlayan peyzaj mimarları ve peyzaj projeleri yer almaktadır.

Farklı çağlarda ve kültürlerde tasarlanan parklar ve bahçeler sanat akımlarından etkilenmiş ve peyzaj özellikleri yönünden farklılık göstermiştir.

İlk çağ bahçelerinden başlayarak kronolojik sıra ile günümüze kadar gelen ve bu süreçte proje, plan ve fikirleriyle ön plana çıkan peyzaj mimarları ve sanat akımlarının etkisiyle gelişen peyzaj projeleri yer almaktadır.

4.2.1.Mısır Bahçe Sanatı (M.Ö. 3200- M.S. 375)

Duvarlara veya papirüslere çizilen mısır bahçeleri mezar ya da soylu mısırlılara ait olduğu bilinmekte kabirlerden elde edilen bazı belgelerden ise evin ve bahçenin on bin metre uzunluğa ulaştığı anlatılmaktadır. Kare şeklinde tasarlanan bahçeler, palmiye, incir, akasya gibi bitkiler yetiştirilmiş su elemanı olarak birçok havuz yapılmıştır. Kapılarda asma kullanılmış ve Nil Nehri'nden gelen su ile havuzlar kolaylıkla doldurulmuştur. Rekreasyonel amaçlı da kullanılan bu havuzlar banyo özelliği görürken soyluların kayıkla gezebilecekleri şekilde de tasarlanmıştır (Karahan, 2005).

Akdoğan (1974), Mısır bahçe sanatına, bahçelerin nitelikleri bakımından benzer yorumlarda bulunmakta, formal ve simetrik düzenden bahsederek, bahçe planının dört köşeden oluştuğunu belirtmektedir.

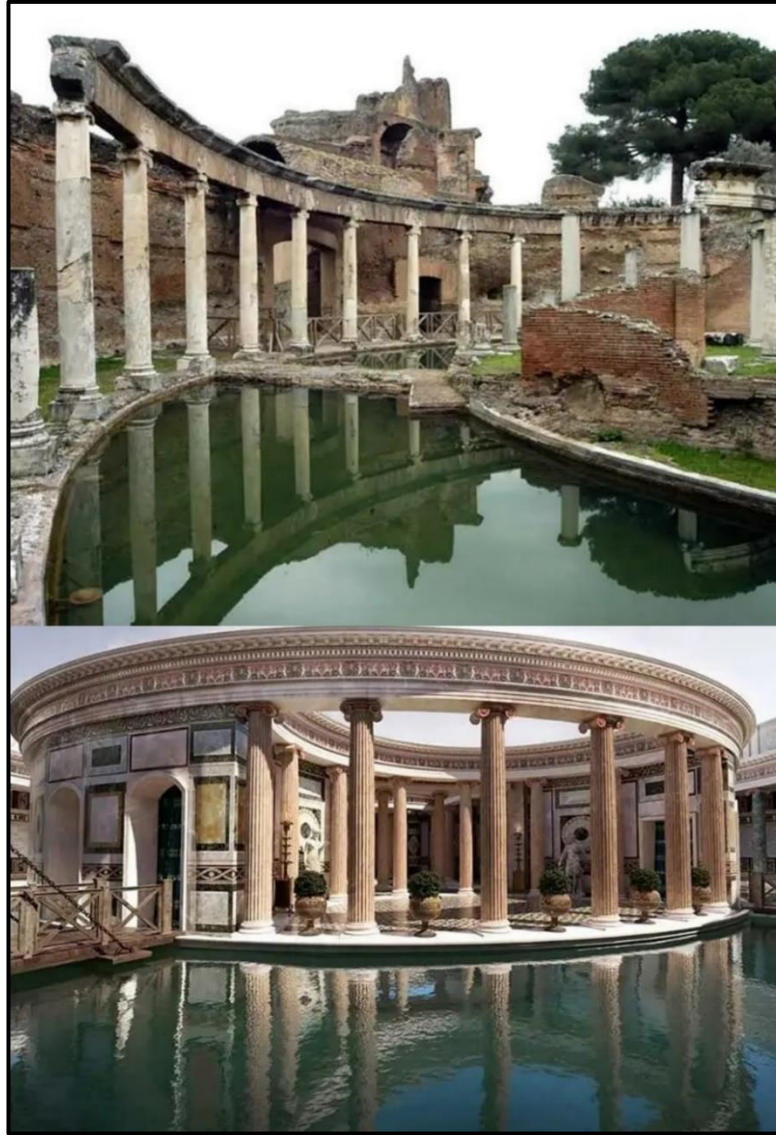
Yüksek duvarlarla çevrili bahçeler, küçük kapılar aracılığıyla geçilecek şekilde tasarlanmış, bahçenin ortasında veya iki ucunda dikdörtgen şeklinde ya da T biçiminde havuz barındırmaktadır. Bitkilendirme formal düzende olup nizami aralıklarla dikilmiş ağaçlar ile donatılmıştır (şekil 4.52) (Yerli ve Kaya, 2015).

şekil 4.52. Eski Mısır Bahçesi Tasviri (Url-51).

4.2.2.Roma Bahçe Sanatı (M.Ö.27- M.S. 14)

Roma bahçeleri Yunan sanatıyla ekillenerek Arkaik üslupta tasarlanmıştır. Bitki motifleri duvarlarda, kabartmalarda ve resimlerde görülmüştür. Sınıf ayrımından dolayı aristokratlar ve soylular doğa ile birleşen şehirden uzak özel villalarında yaşamışlardır. Bahçe sanatına katkıları bu villalar ve onları çevreleyen bahçeleriyle mümkün olmuştur. Günümüze kadar gelmiş olan Roma'daki Hardian Villası (şekil 4.53), Tusci ve Laurentina Villaları ile Pompei Kenti harabeleri Roma bahçe sanatının yansıtmaktadır (Yerli ve Kaya, 2015).

şekil 4.53. Roma'daki Hardian Villası (Url-52).

4.2.3.İslam Bahçe Sanatı (600-1900)

İslam bahçeleri; bedeni ayakta tutmak, zihni canlandırmak, toplumsal ve bireysel değeri anlatmak ve kimlikleri ifade etmek amacıyla oluşturulmuş veya hayal edilmiş sayısız bahçeleri ifade etmektedir. İslam bahçeleri, onları oluşturan ve bahçelerin tadını çıkaran insanların zihinleri, bedenleri, kimlikleri ve değeri kadar çeşitlilik göstermektedir (Tazebay ve Akpınar, 2010).

İslamiyet etkisinde gelişen parkların temel yerleşim şekli olan Char-bag farsça bir sözcüktür. Cahar; dört ve bağ; bahçe yani dört bahçe, dört bölüme ayrılmış bahçe anlamında kullanılmaktadır. Cahar-bağ bahçe sisteminde bahçeyi dört alana ayıran birbirini dik kesen iki yol mevcuttur. Yolların kesiştiği merkezde genellikle havuz bulunmakta ve bu yollardan havuzun suyu dört ayrı yöne doğru akmaktadır (Clark, 2017).

4.2.3.1. İslam Bahçeleri Örnekleri

İspanya: İber yarım adasında M.Ö. 732’de başlayıp 1491 senesinde biten İslam hükümdarlığı süresince İslam kültürü İspanya’nın bahçe anlayışında oldukça etkili olmuştur. İslam hükümdarlığı boyunca İslam devletlerinden bölgeye gelen çeşitli sanatçıların etkisi ile bu alanda bahçe tasarımları, şehir planları ve mimari öğeler çeşitlilik kazanmıştır. İtalya Rönesans bahçelerinin ilham kaynağı olan İspanya bahçeleri, mimari ve bahçe sanatının uyumlu birleşimi şeklinde oluşturulmuştur. İslam dünyasının batıdaki en güzel örnekleri İspanya’da görölmektedir. Granada’daki Alhambra Sarayı, Generalife ve Sevilla şehrindeki Alcazar Sarayı ve bahçesi gibi yapılar İspanya İslam bahçeleri örneklerindendir (Khabbazi, 2012)

Alcazar Sarayı Bahçesi, bu bahçeler ağaçlarla gölgelendirilmiş, nar ve hurma ağaçlarının meyveleriyle dolu, süslü havuzları olan bahçelerle yaşadıkları yerlere yansıtılmıştır. İspanya’da bulunan Şekil 4.54’de Alcazar Sarayı Bahçesi İslam bahçe sanatı örneklerindendir (Yerli ve Kaya, 2015).

Şekil 4.54. Alcazar Sarayı Bahçesi, İspanya (Eyüp Eyüpoğlu, 2017)

İran: İran'da çok eskileri dayanan bahçe anlayışı pek çok dinin etkisinde gelişim göstermiş İslamiyetle beraber doğaya beslenen sevgi ve ilgi İran'da günümüze dek sürmüştür. Hükümdarlar tarih boyunca İran'da pek çok saray ve bahçe yaptırmışlardır. Bahçeler İran'da ve İslam felsefesine göre insanların huzur buldukları cennet mekânlarıdır. Bahçeler insanların kültürlerini de yansıtan nitelikler taşımaktadır. İran bahçe anlayışının temeli Cahar- Bağ planından gelmektedir. Bahçeler yüksek duvarlarla çevrelenmiş ortadaki saray yapıları ise renkli seramik ve çiniler ile oluşturulmuştur.

Kaşan –Bağ-ı Fin, Şekil 4.55'de görülen, İran İslam bahçe anlayışı ile oluşturulan bahçe örneklerindendir. Fin Bahçesi İran'ın Kaşan ilinde bulunmaktadır, Safevi döneminde yapılmıştır. 1590'da tamamlanmış olan Fin Bahçesi, İran'daki en eski bahçedir ve 2012'de Unesco Dünya Mirası ilan edilmiştir (Khabbazi, 2012).

Şekil 4.55. Kaşan –Bağ-ı Fin (Url-55).

Hindistan: Moğollar 13. yüzyılda İran istilasından sonra Hindistan'ı da etkisi altına almışlardır ve 15. ve 18. yüzyıllar arasında Hint medeniyetini etkilemişlerdir. Kabil'i başkent yapan Babür Han burada 10 önemli bahçe yaptırmış daha sonra başkenti Agra'ya taşımış ve bahçe sanatı çalışmaları farklı coğrafyalara yayılmıştır (Sarkowicz, 2003).

Tac Mahal, Şah Cihan 1631 yılında Tac Mahali ölen eşi için yaptırmıştır. Hint bahçelerinin günümüze dek değişmeden gelen en önemli mezar anıtıdır. Beyaz mermerle yapılan su aynası (Şekil 4.56.) Tac Mahal'in en önemli özelliklerindendir. Bahçede dikkat çeken bir diğer özellik bitki kullanımındır. Kanallar boyunca dizilen servi ağaçları, ölen kişilerin ruhunun gökyüzüne yükseldiğini simgelemektedir. Bahçede bulunan ince ve uzun yapıdaki havuz ve bahçenin sonundaki kubbeli yapı ile bahçe simetrik şekilde tasarlanmıştır. Bahçenin ortasında bulunan havuz ile dört kanal bahçeyi dört parçaya ayırmıştır (Khabbazi, 2012).

Şekil 4.56. Tac Mahal (Url-53)

4.2.3.2. Türk Bahçesi

Türkler için bahçe, göçebe yaşamları sebebiyle oldukça geç oluşmuştur ancak Orta Asya’da ortak bir bahçecilik anlayışının geliştiği de bilinmektedir (Tazebay ve Akpınar, 2010).

Yerleşik hayata geçilip, Türk bahçe kültürü İslam’ın etkisiyle oluşmaya başlamıştır. Türk hükümdarlarının Hindistan’da oluşturduğu ve genel tasarım özelliklerini koruyan bahçeler günümüzde de bulunmaktadır (Evyapan, 1972). Selçuklularda halka açılan bahçelerle büyüyen bahçe kültürü Osmanlılar’da oldukça yayılarak ev ve konak bahçelerine kadar belirgin hale gelmiştir (Erdoğan, 1997).

Türk bahçelerini en yoğun şekilde Osmanlı Bahçeleri temsil etmiştir. Türkler; İslam, Çin, Hint, İran ve Bizans Bahçelerinden etkilenecek Osmanlı Bahçe tasarımlarını geliştirmiştir (Akdoğan, 1995; Eldem,1976).

Osmanlı bahçeleri, iklim, topoğrafya vb. ortamlara uygun şekilde oluşturulan ve katı formellikle doğanın birebir taklidinden uzak bir şekilde, insan eli değmişlikle doğanın hakkını vermeyi kaynaştıran bir tasarımla oluşturulmuştur (Atasoy, 2003). Osmanlı'da mahremiyeti sağlamak amacıyla yüksek duvarlar kullanılmıştır. Yalınlık barındıran ve fonksiyonel özellik taşıyan bu yaşam mekânları Osmanlı bahçelerinin en önemli özelliklerindendir. Osmanlı'nın başkenti olan İstanbul o dönemin bahçe özellikleri ile Dünya'da ayrıcalıklı bir yere sahip olma özelliği taşımıştır. Osmanlı şehirleri bahçe şehir görünümüne sahip tasarımlar içermiştir (Cansever, 1995).

Bahçe kültürünü oldukça geliştiren Osmanlılar da, Avrupalı gözlemciler ile Türk sanatçıları arasında oluşturulan bir çiçek dili bulunduğu ve her çiçeğin bir anlamı olduğunu dile getirmişlerdir (Atasoy, 2003).

Topkapı Sarayı, dört avlulu geçişli ve çevresindeki mimari yapılardan oluşmaktadır. 1478 tarihinde yapılmış olan sarayının iç kısımları ile bahçeleri fiske, havuz, sebile, kurna gibi elemanlarıyla zenginleştirilmiş, pek çok sarnıç bulunmaktadır. Bahçelerde, taşlarla kaplanmış yürüyüş yolları mevcuttur. Değişik işlevlere sahip beş avluyu (Şekil 4.57) barındırmaktadır. Bazı avluları yüksek duvar ve revaklı strüktürüyle peristil tarzını yansıtmaktadır. Avlular Mecidiye, Bağdat, Revan köşkleri, pavyonları gibi pek çok yapıya sahiptir. İhlamur, çitlembik, servi, çınar, oldukça tercih edilen ağaç türlerindendir. Tek tür çiçeklerin kullanıldığı lalezar ve gülistan gibi çiçek tarhlarına sahiptir. Sanatsal anlamda tek bir tarzı yansıtmasa da geleneksel Türk peyzaj sanatının en güzel örneklerinden biridir (Kaşif, 2010).

Şekil 4.57. Topkapı Sarayı Türk İslam Bahçesi Örneği (Url-52).

4.2.4.Uzak Doğu Bahçe Sanatı (M.Ö.1600-)

Dini inanış ve manzara resimlerinin etkisiyle şekillenen Uzakdoğu bahçe anlayışı Japonya ve Çin’de en güzel örneklerini vermiş bu bahçelerde taş, çakıl ve mozaik zemin döşemelerinde kullanılarak, su barındıran alanlara köprüler yapılmıştır.

İkebana ve bonsai gibi günümüzde de halen kullanılan teknikler uzak doğu bahçelerinde doğan ve geliştirilmiş sanatlardır.

Bu bahçelerde duvarlarla çevrili avlular ve içerisinde dikdörtgen havuz ve su kanalları bulunmaktadır. Meyve ağaçları ile iğne yapraklı bitkiler ekilmiş Japon bahçeleri ve bu bahçeler halkın tabiat sevgisini yansıtan yerler olarak kabul edilmiştir. Su, köprü, taş, bahçe pergolaları, kaldırım taşları bahçenin ana öğelerini oluşturmaktadır.

Japon bahçesinin çizgisel ögesi taşlarla elde edilmiş suyun olmadığı bahçelerde çakıl ve taş tercih edilmiştir. Çardaklar yüksek kotlarda ayarlanmış ve manzara hâkim bakış açısıyla konumlandırılmıştır. Bu bahçelerde tek renklilik egemen olup herdem yeşil bitkiler tasarımda mühim yer tutar. Ryoan-ji bahçesi (Şekil 4.58) Japon bahçe sanatı örneklerindendir (Yerli ve Kaya, 2015).

Şekil 4.58. Ryoan-ji tapınak bahçesi, Japonya (Url-53).

Ryoan-ji, Kyoto Ryoan-ji Tapınağı ve bahçesi ile ünlüdür. Bahçe, peyzaj mimarlığı ‘dry-landscape’ tarzının en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

4.2.5.İtalya Rönesans Bahçeleri (1400-1800)

Floransa’da başlayan Rönesans bahçe sanatı anlayışı Roma’da en üst seviyeye ulaşmıştır. Kentlerden uzakta manzara noktalarına inşa edilen villaların bahçeleri sade ve merkezi aks ile şekillenerek simetrik özellikte planlanmıştır. Yollarda heykel ve süs havuzu bulunmaktadır. Teras, duvar, basamak gibi elemanların ise dengeli ve işlevsel olmasına dikkat edilmiştir (Yerli ve Kaya, 2015).

Papa’nın hâkimiyetindeki dönemde şehirler yeniden yapılmıştır. Bu dönemde villa ve bahçeler gösterişli bir şekilde tasarlanmıştır. Heykeller, bitki duvarlarıyla sergilenmiş suyun hareketi kaskatlar ve basamaklar ile sağlanmıştır (Kızıldere, 2009).

4.2.5.1.İtalya’da Rönesans’ın Etsisiyle Gelişen Park ve Bahçeleri Örnekleri

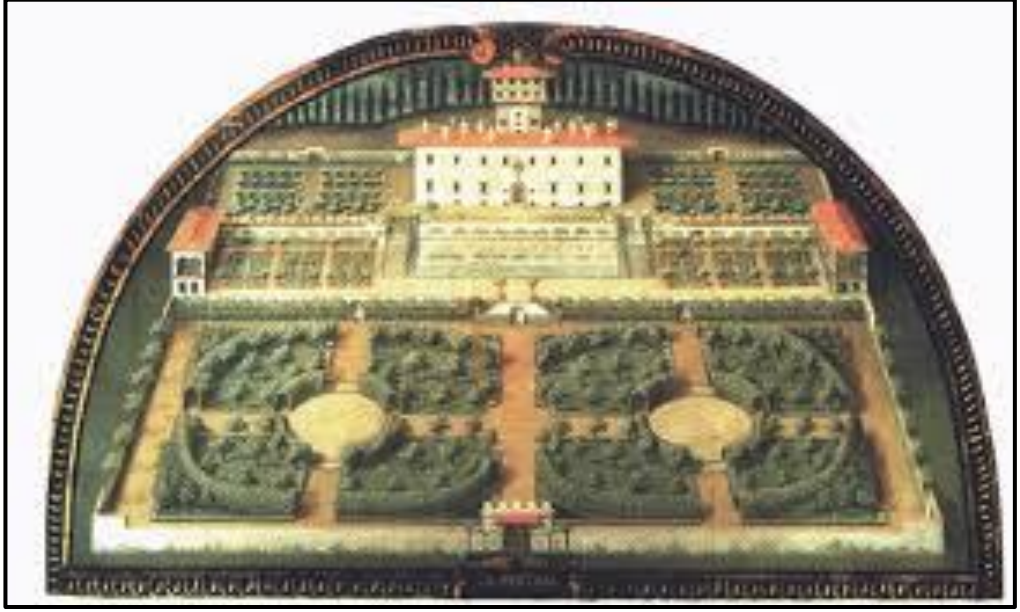
Alberti’nin yazılarıyla başlayan birinci devir (1450-1503) Roma’da Bramante’nin Belvedere bahçesiyle son bulan olan Floransa Villaları devirdir.

Villa Medici, sade planda geliştirilmiş ve bina, bahçe ve çevresinin uyumlu olması gözetilmiştir. Villa Medici ilk Rönesans villasıdır ve iç mekânları geniş bir görüşe sahiptir. Duvarlar ve basamaklar aracılığıyla teraslar birbirine ve binaya bağlanmıştır (Şekil 4.59). Birinci teras dikdörtgendir ve önü açıktır, ikinci teras ise simetri hâkim ve dik gelişen iki akstan oluşmaktadır (Taş, 1998).

Şekil 4.59. Villa Medici, Floransa (Url-54).

Villa Petraia, dik eğimli araziye yapılan Rönesans villası manzaraya hâkim 3 teras barındırır. Şekil 4.60’de Binayı etrafındaki birinci terasta sekizgen mermer havuz ve meşe ağacı, İkinci terasta dikdörtgen şeklinde balık havuzu bulunma ve üçüncü terasta ise en geniş olanıdır ve hafif eğimli şekilde tasarlanmıştır (Kızıldere, 2009).

Şekil 4.60. Villa Petraia, Floransa (Url-54).

Villa Castello, simetrik düzenin hâkim olduğu bahçe o dönemin en harika eseri kabul edilmektedir (Şekil 4.61). Ana aksa paralel gelişen iki yan ask ile en belirgin yönü Grotto, duvar süsleri, istiridye kabukları, çakıl taşı kullanılarak oluşturulmuş zemin ve su oyunları barındırmasıdır. Üşüyen Adam heykeli ile ön plana çıkan bu bahçe artistik karakteri sayesinde ün kazanmıştır (Odabaş Uslu, 2022).

Şekil 4.61. Villa Castello, Floransa (Url-54).

Rönesans bahçelerinin ikinci dönemi (1503-1573) başlamış Roma villalarıyla ön plana çıkan bahçe tasarımları, Mimarlar Devri ismiyle de bilinmektedir. Villa Gamberaia, Villa Capra Rola, Villa Aldobrandini, Villa D'este, Villa Lante gibi bahçelerde villanın konumunu vurgulayan arazi özelliğiyle heykeller için müze görevinde tasarlanmıştır (Taş, 1998).

Villa Gamberaia, topiorum örnekleri ile dört bölmeli havuzdan oluşan bahçenin servili giriş yolu bulunmaktadır (Şekil 4.62).

Şekil 4.62. Villa Gamberaia, Floransa (Url-54).

Villa Capra Rola, bahçede bulunan havuz yapıdan çıkan iki aksın üzerine oturtulmuş, grottolar ile desteklenmiş bu aks heykelli havuza ulaşmaktadır (Şekil 4.63). Üst terasın merdivenlerinde yunus süsleri yer almakta ve süslü detayların bulunduğu bahçe ormanla birleşmektedir.

Şekil 4.63. Villa Capra Rola, Roma (Url-54).

Villa Aldobrandini, (Roma) Eğimli bir arazi üzerine kurulan villanın heybetli girişine rampa ve basamaklar ile ulaşılmaktadır. Villanın arka kısmında ise su tiyatrosu bulunmaktadır (Şekil 4.64).

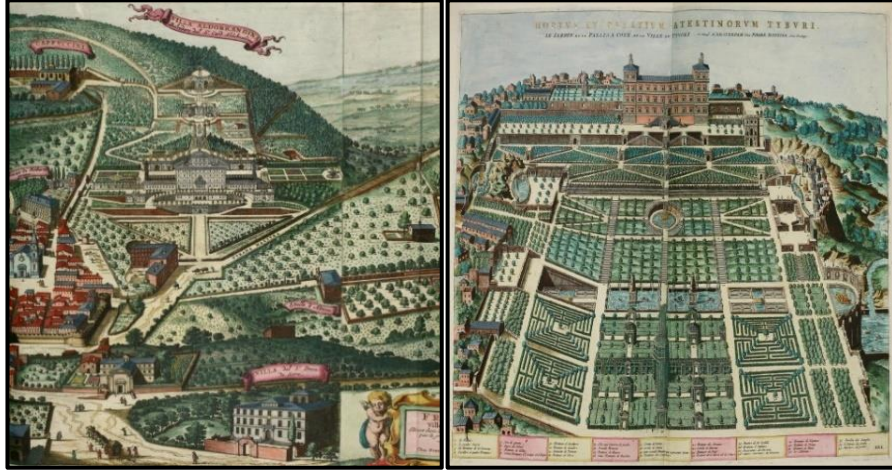
Şekil 4.64. Villa Aldobrandini, Roma (Url-55).

Villa D'este, (Roma) değişik kotlara teras ve basamakların ve eğimli rampaların olduğu bahçenin dikkat çeken ögesi su tesisleridir. Anio nehri civarına yapıldığı için su oyunlarından fazla miktarda faydalanılmış, (Şekil 4.65) üç kademeli olan terasta, su orgu, Neptün havuzu ve en altta balık havuzu bulunmaktadır (Taş, 1998).

Şekil 4.65. Villa D'este, Roma Tivoli Kasabası (Url-54).

Villa Lante bahçesi, çoğu Rönesans bahçesinden küçük olsa da Rönesans bahçe sanatının zirve yaptığı dönemde yapılmıştır. Planı da Villa Lante'yi devrin en ünlü villası yapmıştır (Şekil 4.66) (Taş, 1998).

Şekil 4.66. Villa Lante, Roma Bagnaia Kasabası (Url-54).

Boboli Bahçesi, Floransa devrinin en büyük saray bahçesidir. Şekil 4.67'de eğimli bir araziye kurulmuştur. Uzun bir ana aksa sahiptir ve terası üzerinde at nalı şeklinde amfi tiyatro bulunmaktadır (Taş, 1998).

Şekil 4.67. Boboli Bahçesi, Pitti Sarayı-Floransa (Url-54).

Rönesans'ın bahçelerinin düşüş dönemi (1573-1775) üçüncü devir olarak bilinmektedir. Napoli kralı Caserta ile son bulan bu bahçelerde Barok etkisiyle karşılaşılmıştır (Taş, 1998).

4.2.6.Fransız Barok Bahçeleri (1500-1800)

Barok sanat akımıyla düzenlenen bahçe örnekleri İtalya bahçelerinden etkilenerek Fransa’da zirveye ulaşmıştır. İtalya bahçelerindeki teras, basamak ve su kullanımını örnek alarak geliştirmişlerdir.

Fransa bahçeleri daha sonra gotik tarzın da dahil olduğu yeni bir anlayışla gelişerek zarif ve göz alıcı barok tarzını oluşturmuştur. Barok sanatında bahçelerde çiçek ve süslemeler oldukça yoğundur (Tunbiş, 1980).

Şimşir, porsuk gibi çalılar farklı formlarda kullanılmış, fiskiye, su ve kaskatlar eklenmiş, havuzlarda heykeller tercih edilmiştir. Barok sanatın en ünlü bahçeleri Vaux-le Vicomte ve Versailles saraylarında yer almaktadır.

Sanat akımı ve bahçe stili aynı isimle kullanılan bu dönemde İtalya’daki örneklerinin tersine düz arazi şekliyle Fransa suyu durağan olarak kullanmış ve ayna etkisinden faydalanmıştır. Çeşitli renklerle oluşturdukları çiçek tarhları geniş alanlara konumlanmıştır. Böylece renk kompozisyonu ile farklı desenlere sahip parterler önem kazanmış ve bu kullanımlar bahçe tasarımının değerinin göstergesi olmuştur (Aslanoğlu,1972; Verin, 1991).

Büyük sanatsal önem taşıyan ve çoğu kâğıtlarda kalan bu eserler Land Art’ın örnekleridir. Fransız bahçeleri aksiyel düzenlemeleriyle vista kavramını geliştirmiş ve André Le Notre bu hususta tanınan en ünlü isim olmuştur. Vaux-le-Vicomte ile Versailles saray bahçesi, Le Notre’un sanat eserleri olarak kabul edilmektedir (Nane, 1994; Kluckert, 2000).

Tüm Avrupa’ya yayılarak Grand Style olarak adlandırılan akım, birçok kitle tarafından takdir ve taklit edilmiştir. Ancak Le Notre’nin başarısını gösteremeyen bahçelerde formalizm katılaşmış, dümdüz tasarlanan alleler planın anlamını kaybetmesine sebep olmuştur (Akdoğan,1972).

4.2.7.André Le Notre ve Bahçeleri (1613-1700)

Peyzaj mimarlığının temellerini attığı kabul edilen André Le Notre 17. yüzyılda Fransız saray mimarının en önemli isimlerinden olmuştur. Yaşadığı çağda hâkim olan barok tarzı krallığın gücünü ve egemenliğini simgeleyen bir ihtişamla kullanılmıştır. Nitekim böyle bir ortamda oluşturulan Le Notre'un Versailles Bahçeleri de sadece Fransa'nın değil aynı zamanda Avrupa'nın en önemli eserlerinden biri olarak görülmektedir.

Tuilleries Bahçeleri'ni devralıp büyük ölçekli bahçeler tasarlamaya başlan Le Notre'un ilk büyük eseri Chateau de Vaux-le-Vicomte olmuştur. Bu bahçede (Şekil 4.68) yürüyüş yolları, simetrik havuzlar ve çiçek tarhları tasarlamıştır (Fidan, 2018).

Şekil 4.68. Chateau de Vaux-le-Vicomte (Url-56).

1661'de Chateau de Vaux-le-Vicomte'ı tasarlariken kanal manzarasının anlaşılması için farklı yükseltiler verip arazi yapısını değiştirerek perspektif oyunları oynamıştır. Le Notre'un bu bahçe tasarımıyla tanınmış ve Louis XIV, 1661'de Versailles bahçelerinin planlaması ve yenilenmesi işini vermiştir. Bahçelerdeki çalışmalar saray ile başlayıp 40 sene sürmüştür (Şekil 4.69) (Fidan, 2018).

Şekil 4.69. Versailles Bahçeleri (Url-56).

André Le Notre çiçek bahçesi tasarımlarındaki ustalıkla ve optik illüzyonlar içeren projeleriyle tanınmıştır. Geniş perspektifler kullanarak görülmemiş manzaralar elde etmiştir. Versailles Bahçeleri'nin hepsini bir kerede görmek zor olsa da tasarımdaki düz teraslar ile bahçe bölümleri (Şekil 4.70) seri halinde fark edilir. Bu bahçelerde ilerlerken tüm manzara yavaş ve özenli şekilde göze çarpmaktadır (Fidan, 2018).

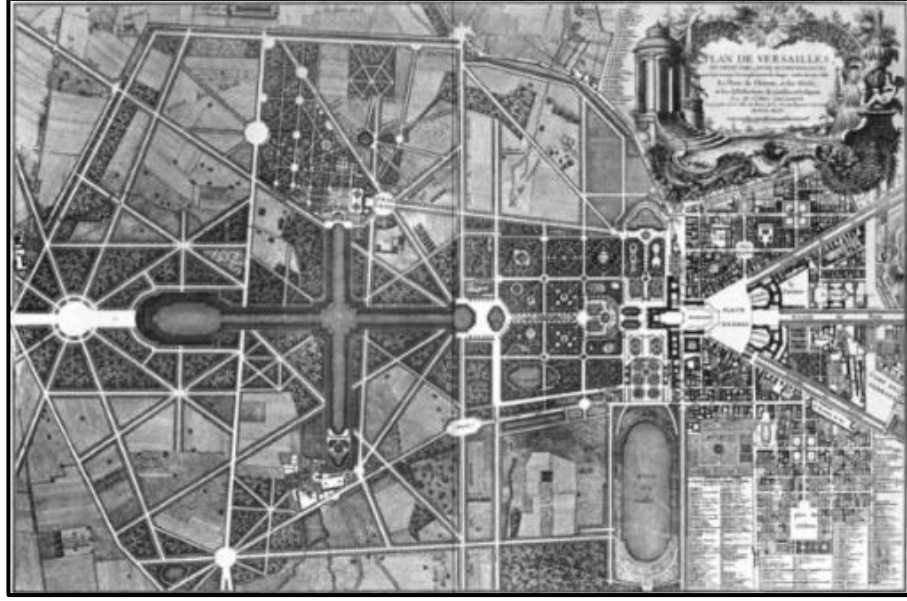
Şekil 4.70. Versailles, Parterre d'Eau (Url-56).

Versailles’da toplam 400 heykel, 1.400 çeşme bulunmaktadır. 30.000 dönüm alan kaplamaktadır. Ağaçlar, Fransa’nın farklı şehirlerinden getirilmiştir. Tasarımın kalıcılığı ve sürdürülebilirliği sağlamak için, takribî her 100 senede bir bahçenin ekimi yeniden gerçekleştirilmektedir (Ladonne, 2013).

Şekil 4.71. Versailles Bassin d’Apollon (Url-56).

Le Notre’un bahçe tasarım prensiplerini şu şekilde özetlemek mümkündür: Yapılan bahçeler mülk sahibinin maddi gücünü ve yaşam tarzını yansıtan nitelikte olmalıdır. Bahçelerde iklimik faktörler göz önüne alınarak, arazinin topografyasına uygun tasarımlar oluşturulmalıdır. Bina ve bahçenin oranı uyumlu olmalı ve birliktelik sağlanmalıdır. Bahçeler olduğundan daha büyük görülecek biçimde tasarlanmalı fakat çevre ile birleşen bir peyzaj olmamalıdır. Bahçenin en ve boy oranı 1/3 şeklinde olmalı ve plan sade çizgiler ile tasarlanıp çeşitlilik detaylarla sağlanmalıdır. Dengeli peyzaj elemanı kullanarak, çeşitlilik oluşturan öğelerin tekrarı önlenmelidir. Labirent ve sürprizli eleman barındırmalı heykeller mutlaka ve çok kullanılmalıdır. Merkezi bir aks evin ortasından çıkarak bahçeyi ikiye bölmeli ve aks boyunca çim alanlar ve su elemanları olmalıdır (Şekil 4.71). Ana aksa dik akslar bulunmalı ve yapıdan giderek düşen kot ile bahçeyi parterlere bölmelidir. Binaya yakın alanlarda büyük ağaçlardan kaçınılmalı kasvetten uzak durulmalı ve bu kısma açıklık ferahlık hissi sağlanmalıdır. Bitkilendirme ise bahçenin yirmi sene sonraki hali düşünülerek yapılmalıdır. Su kanalları binadan uzaklaşan düşük kotlu alanlarda yer almalı, kanalların yanında ve arkasında ormana verilmeli, su öğesine hareket kazandırmak için fiskiye ve kaskatlar kullanılmalıdır, Versailles Planı (Şekil 4.72) görülmektedir (Fidan, 2018).

Şekil 4.72. Versailles Planı, 1746 (Url-56).

4.2.8.Daniel Marot (1661-1752)

Daniel Marot Fransız mimar ve tasarımcıdır. Başlangıçta gravürcü olarak eğitilen Daniel Marot, mobilya, dekoratif objeler, iç mekânlar ve bahçe süsleri için tasarımlar yayınlamıştır. Ayrıca bahçe tasarımı ile uğraşmış ve Het Loo (Şekil 4.73), Rosendael (Şekil 4.74), Twickel'de (Şekil 4.75) çalışmıştır (Anonim, 2009).

Şekil 4.73. Palais Het Loo (Url-85).

Şekil 4.74. Kasteel Rosendael, Rozendaal (Url-85).

Şekil 4.75. Twickel A moated castle garden (Url-85).

4.2.9.Natüralizm ve İngiliz Bahçeleri

Natüralizm akımına kadar bahçeler İngiltere’de, evin dışına bir uzantı gibi düşünülmüş ve mimari bir formda düzenlenmiştir. Natüralizm ile birlikte bu anlayış gelişmiştir. Açık alanlarda yapılan düzenlemeler bahçeyi doğanın eve doğru bir uzantısı haline getirme halini almıştır. İnformal çizgiler doğallığa daha yatkın olduğu için S eğrileri güzellik çizgisi olarak anılmıştır. Natüralizm, Fransız bahçe anlayışına karşı çıkan doğal olmayan bitki form ve biçimleri reddetmiştir. Bu bahçelerde doğallığın devamını sağlamak amacıyla, çimle kaplı geniş alanlar, ağaç grupları ve doğal su alanları oluşturulmuştur. Çit gibi sert engeller, sınırlandırıcı duvarlar yerine Ha-Ha duvarlarını kullanmıştır. Yeniden oluşan İngiliz Bahçeleri formal tasarımlardan, natüralizmin etkisiyle informal bahçelere dönüşerek formal elemanlar ile doğal elemanları birleştirmiştir. İngiltere’de natüralizm akımıyla oluşan Rönesans ve Barok bahçeleri değişime uğrayarak yeniden düzenlenmiştir (Evyapan, 1988).

Bridgeman, Kent, Lancelot Brown, Sir William Chambers ve Humphrey Repton bahçe tasarımında natüralizmi kullanan dönemin ünlü isimleridir. Charles Bridgeman ve William Kent’in birlikte çalıştıkları Middlesex’teki Chiswick evi bahçesi, Oxfordshire’daki Rousham Saray Bahçesi ve Buckinghamshire’daki Stowe Bahçesi, Natüralizm akımıyla gelişen ilk bahçeler arasındadır (Evyapan, 1988).

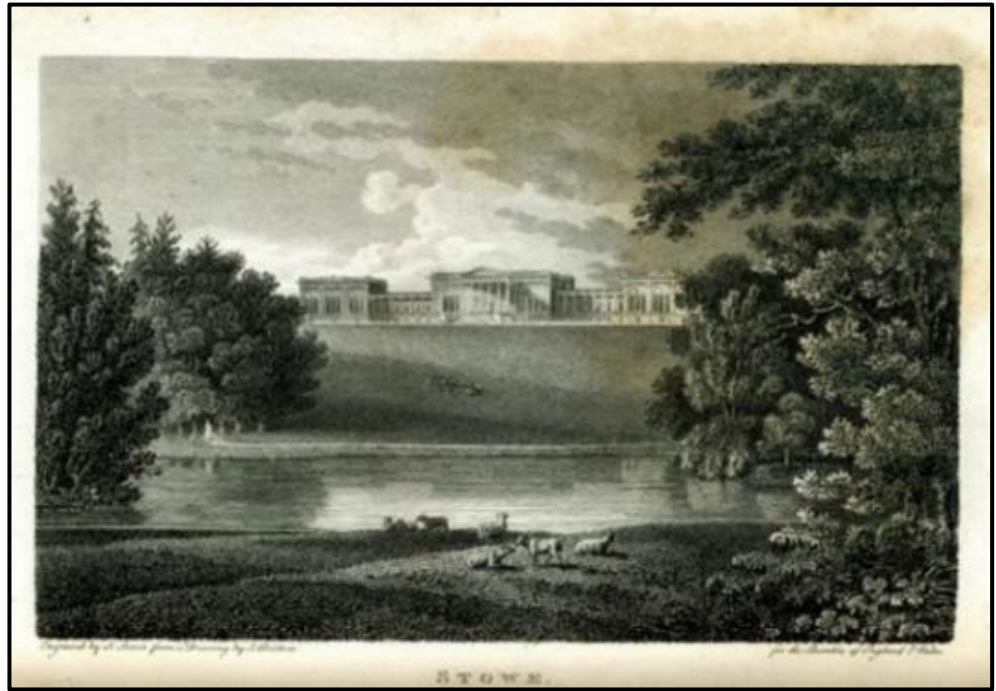
4.2.10.Lancelot Brown (1716-1783)

Lancelot ‘Capability’ Brown, peyzaj mimarlığının öncülerindendir. 18. yüzyıl İngiliz bahçelerinin yaratıcısı olarak kabul edilen Brown, tasarladığı bahçeler ile benimsediği anlayışlar doğrultusunda adeta büyülü bahçelerinde nehirler, göller ve tepeleri barındırmaktadır. 170’den fazlası hala kullanılan İngiltere’nin köşk ve saraylarını kapsayan 260’tan fazla bahçe tasarlamıştır.

Lancelot Brown, genç yaşlarından itibaren İngiltere’nin önemli isimleri için çalışmıştır. William Kent’in Stowe Evi’nde baş bahçıvan olduğu 1741 yılında, çalışmaya başlamış,1742 yılında baş bahçıvanı olarak atandığı Stowe Evi’nde on yıl (Şekil 4.76) çalışmıştır. Daha sonra bağımsız olarak mesleğine devam etmiştir (Fidan, 2018).

Şekil 4.76. Stowe Bahçeleri ve Palladian Köprü (Url-56).

Şekil 4.77. Stowe Bahçeleri gravürü (Url-56).

Peyzaj tasarımının gelişme imkânını vurgulamasıyla ikna ediciliği yüksek olan Brown bu özelliği ile *capability* (imkân) takma adını almıştır. Brown, günümüzde klasik İngiliz peyzaj üslubu şeklinde algılanan, sade, plansız görünümlü bütünleşik bahçelerin doğal peyzaj standartlarını oluşturmuştur.

Şekil 4.78. Hampton Court Bahçeleri (Url-56).

Brown'un bahçelerinde uyguladığı temel kurallar zarafet, rahatlık ve doğallıktır. Bu bahçelerde mekânlar çok büyük tutulmasına rağmen abartısız peyzaj elemanlarıyla zarif bir görünüm kazanmaktadır.

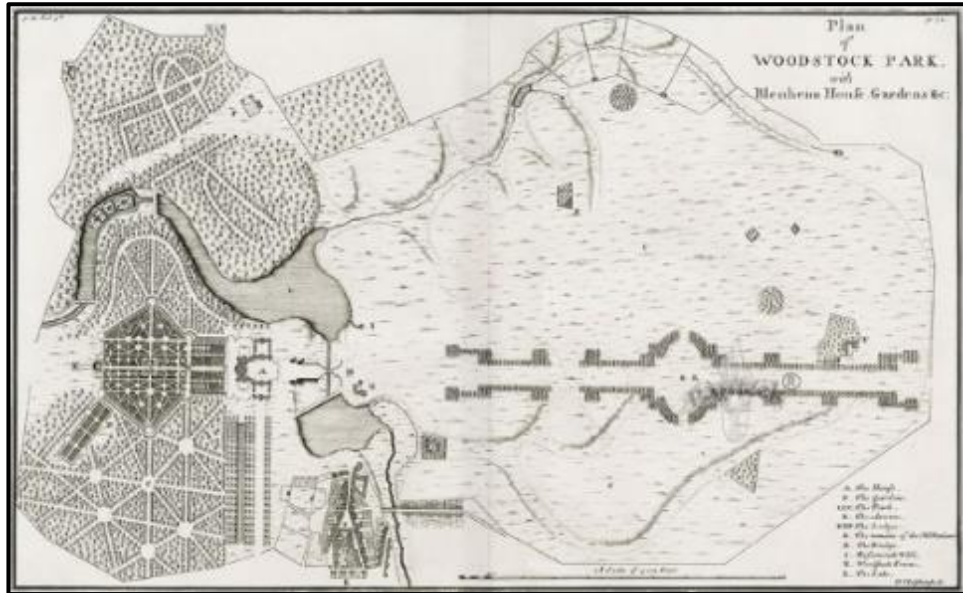
Şekil 4.79. Youngsbury Bahçeleri Planı (Url-56).

Çeşitli mekânlardan oluşan Brown'un bahçeleri, biçimsel olarak farklı yükseltilerde olsalar da çit seviyelerini düşürülmesiyle bir bütün olarak algılanmaktadır. Gölet seviyelerinin farklı olmasına rağmen, ayrı ayrı dizilen göletlerin bahçe içerisinde bir nehir algısı oluşturacak şekilde sıralamış ve bütünleşmiş bir su kütlesi şeklinde algılanmasını sağlamıştır. Bu bahçelerde at sürme ve avcılık gibi mekânlar tasarlayarak eğlence alanları oluşturmaktadır.

Şekil 4.80. Burghley Evi Bahçeleri (Url-56).

İngiltere'nin en güzel manzaralarından olan Blenheim Bahçeleri, saklı bahçeler, gösterişli su terasları (Şekil 4.80), gül bahçesi ve şelalesi ile gölü içeren 2.000 dönüm alana yayılmaktadır. Unesco, bu bahçeleri İngiltere'nin en güzel manzara bahçesi (Şekil 4.82) seçmiştir.

Şekil 4.81. Blenheim Bahçeleri planı (Url-56).

Sarayın etrafında şekillenen barok tarzı (Şekil 4.81) ile sağında İngiliz tarzında oluşturulmuş bahçeler bulunmaktadır.

Şekil 4.82. Blenheim Sarayı Bahçeleri (Url-56).

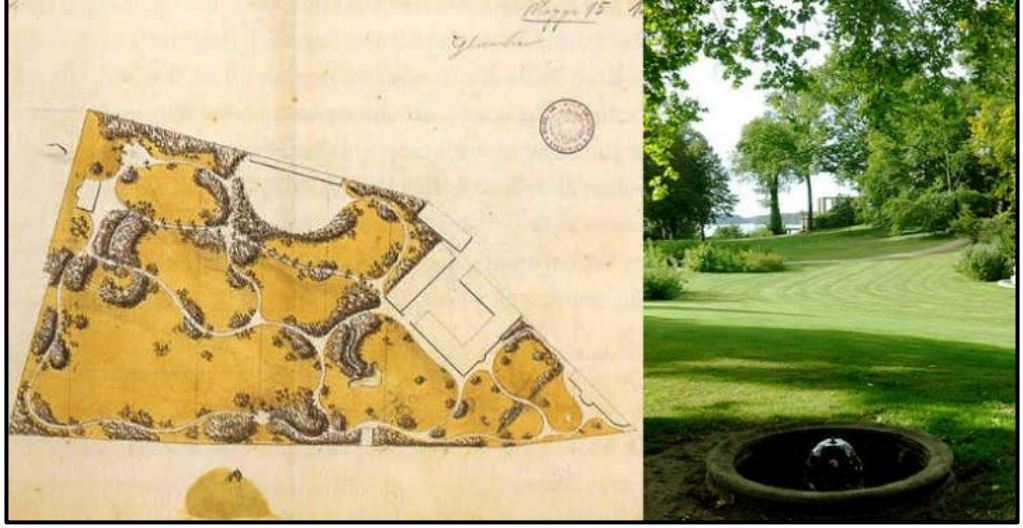
Lancelot ‘Capability’ Brown çalışmalarını devamlı geliştirse de kendinden sonra gelen birçok ressam, şair, sanatçı ve mimarı etkilemiştir. Frederick Law Olmsted Central Parkı tasarlarken peyzajın ana unsurları olarak doğayı taklidi kullanan Brown’dan etkilenen peyzaj mimarlarındandır (Fidan, 2018).

Şekil 4.83. Chatsworth Evi Bahçeleri (Url-56).

4.2.11. Peter Joseph Lenné (1789-1866)

1789’da doğan Prusyalı Peyzaj Mimarı olan Peter Joseph Lenné; Potsdam ve Berlin’deki bahçeleriyle tanınmış ve Falkenlust sarayında çırak olarak başladıktan sonra botanik eğitimiyle Avrupa’nın çeşitli ülkelerine eğitim gezilerine çıkmıştır.

Şekil 4.84. Klein Gleinicke-Pleasureground 1816 (Lenné’e ait plan ve günümüzdeki görünümü) (Url-57).

Lenné 1812-1815 tarihlerinde Viyana’da Prusya Kralı III. Wilhelm ile tanışarak kariyerine Potsdam’da devam etmiş ve kraliyet bahçelerini tasarlama göreviyle bahçıvan olarak atanmıştır. Daha sonra Sanssouci Sarayı’na (Şekil 4.85) görevlendirilerek bataklık olan arazileri parka dönüştürmüştür. Lenné’nin tasarladığı bahçelerde natüralizmin etkileri görülmektedir (Fidan, 2018).

Şekil 4.85. Sanssouci Park (Url-57).

1818’de görevlendirildiği Tiergarten Parkı, Lenné’nin Berlin’de tasarladığı en önemli eserlerindendir. Bu parkta geliştirdiği su yolları ile kapsadığı koyları ve adaları birleştirmiştir. İngiliz natüralizminin etkisiyle tasarladığı bu parkta ulaşımı sağlamak amacıyla ormanlık alanlardan patika ve yollar geçirmiştir (Şekil 4.86). Ağaç kümelerini düzenleyerek, geniş çayırlar yaratmış ve göllerin üzerindeki köprüler ile bahçeyi ayırmıştır (Fidan, 2018).

Şekil 4.86. Tiergarten’in Lenné tarafından 1835 yılında hazırlanan planı (Url-57).

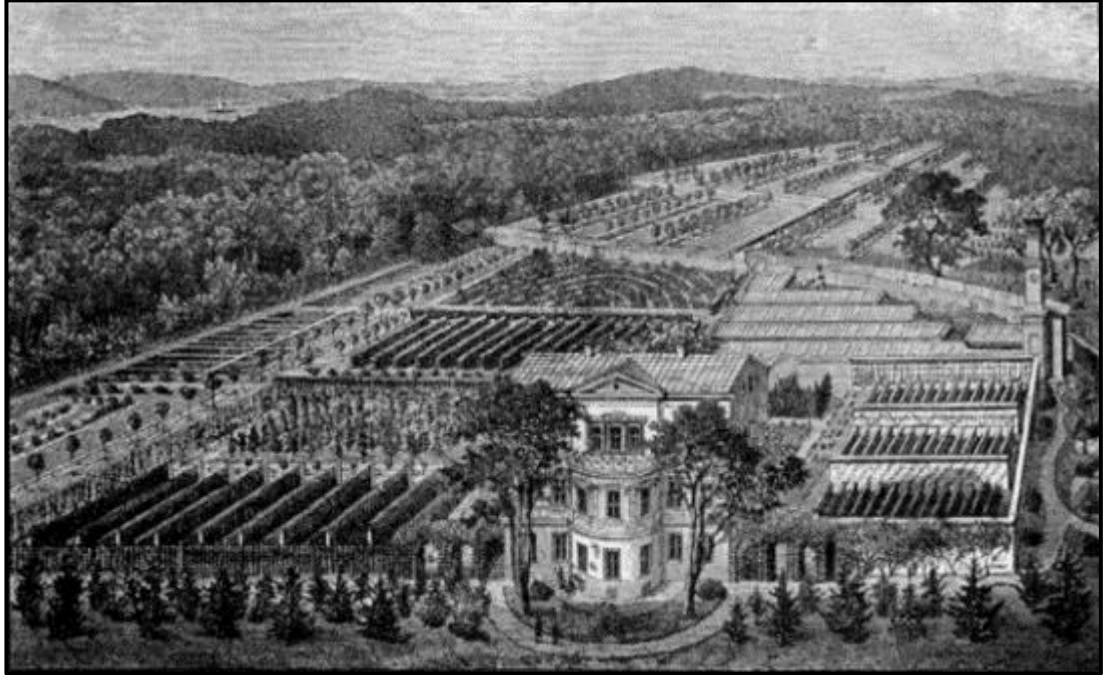

Şekil 4.87. Tiergarten, 1879 (Url-57).

Şekil 4.88. Tiergarten Parkı (Url-57).

Joseph Lenné'nin tasarladığı birçok park Unesco listesinde bulunmaktadır. Hayatı boyunca otuza yakın park tasarlamıştır. Peyzaj mimarlığı mesleğine en büyük katkısı Königliche Gartenakademie'yi açmasıdır. Königliche Gartenakademie 1823'te Friedrich Wilhelm III'ün iziyle Sanssouci parkına yapılmıştır ve peyzaj mimarlığı eğitimi veren ilk kurumdur (Şekil 4.89) (Fidan, 2018).

Şekil 4.89. 19. yüzyıl Königliche Gärtnerlehranstalt okulu gravürü (Url-57).

4.2.12. Jean-Charles Alphand (1817-1891)

Tapınak Meydanı, Paris Gözlemevi Caddesi Champs-Élysées Park Bahçeleri, Park Monceau Bulvarı, Vincennes Orman Parkı ve Bolonya ormanı en önemli başarılarından kabul edilmektedir (Anonim, 2011).

Şekil 4.90. Parc des Buttes Chaumont (Url-57)

Parc des Buttes Chaumont Avrupa'nın 1864 yılında açılan en romantik kamu parkı olarak değerlendirilmektedir. Kullanılmayan bir taş ocağında yapıldığı için, endüstriyel arazinin nasıl geri dönüştürülebileceğinin en iyi örneğidir. Şekil 4.90'da görülen Parc des Buttes Chaumont Jean-Charles Adolphe Alphand'ın planıyla sakin bir hale bürünmüştür.

Romantizm akımı peyzaj mimarlığında, güzel sanatların da çoğunda olduğu gibi, on sekizinci yüzyılda başlamış ve on dokuzuncu yüzyılda zirvesine ulaşmıştır.

4.2.13. Frederick Law Olmsted (1822-1903)

Frederick Law Olmsted Amerika'nın ilk peyzaj mimarıdır. City Beautiful (Güzel Kent) hareketinin en büyük öncülerindendir.

Şekil 4.91. Belle Isle Park, Detroit (Url-57).

New York'ta köşe yazarlığındaki çeşitli bağlantıları ile Olmsted, Central Park'ın sorumlusu olarak Calvert Vaux ile beraber çalışmıştır (Fidan, 2018).

Şekil 4.92. Central Park, New York Şehri (Url-57).

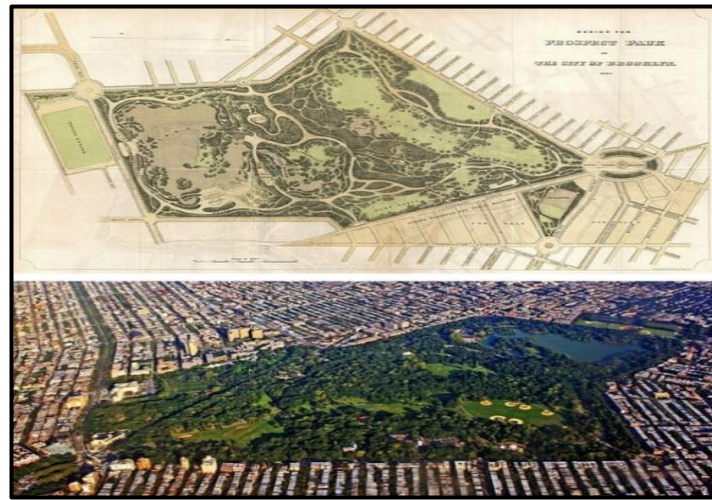
New York'un en büyük 5. Parkı olan Central Park (Şekil 4.92), 1858 yılında tasarlanmıştır. Yapımı sırasında teknolojik ve modern çalışma tekniğiyle fotoğraflanmış ve projede 1500'den fazla türde bitki kullanılarak bu alanın ıslahı için New Jersey'den toprak taşınmıştır. Tasarım aşamaları boyunca Central Park'ın Avrupa stillerinde

tasarlanması önerilse de Olmsted ve Vaux bunu reddederek sade girişler oluşturmuş ve parkı tüm kullanıcılara hizmet eden bir yer olarak tanımlamıştır (Fidan, 2018).

Şekil 4.93. Central Park, New York City (Url-57).

Frederick Law Olmsted, Prospect Park (Şekil 4.94) projesinde de Calvert Vaux ile birlikte çalışmıştır. Brooklyn'in simgelerinden olan park için engebeli arazi düzeltilerek, göl oluşturulmuştur. Parkı Long Meadow, Ravine, göller, dolambaçlı yollar ile yeşil alanlar oluşturmaktadır.

Şekil 4.94. Prospect Park, Brooklyn (Url-57).

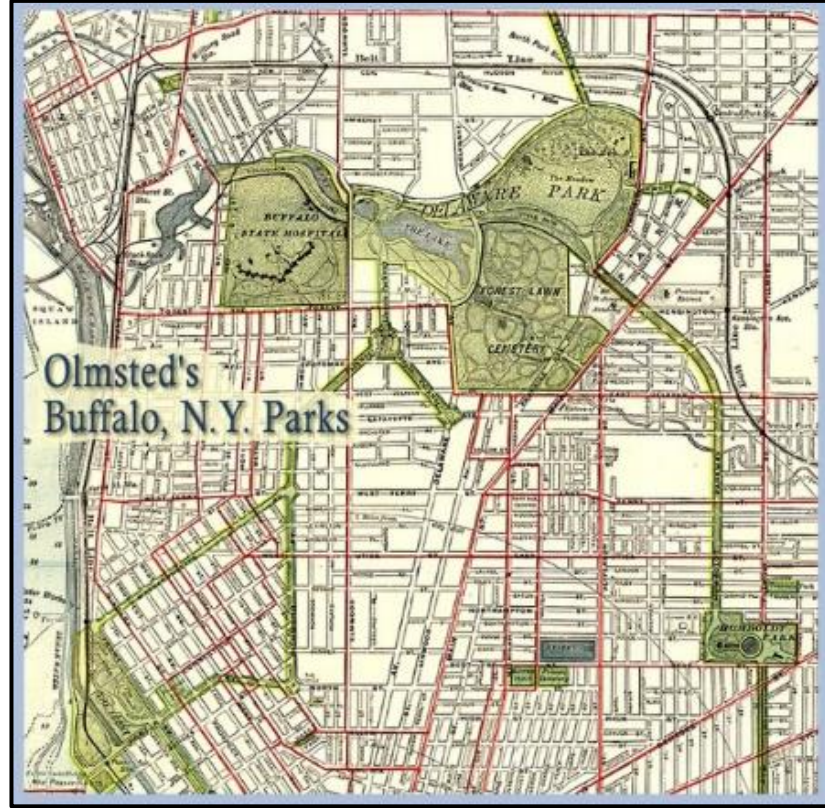
Olmsted, ideal banliyö planlamasıyla, kentliler için rekreasyon alanları üretmeyi amaçlayan Riverside planına 1868’de başlamıştır. Bu şekilde, taşkın yatağı ve nehir kıyısı olan iki alan korunmuştur.

Olmsted, Riverside’ın Chicago’ya bağlanmasını sağlamak amacıyla gölgeli bir park yolu yapmış ve banliyö yollarının doğallığını korumayı amaçlamıştır. Arazi eğimiyle şekillenen sokaklar (Şekil 4.95) ile planlarının daha kolay uygulanmasını sağlamıştır. Kamusal alanlarda dik açılı tasarımlardan kaçınmış ve kamusal alan ile özel arazileri ise tasarladığı alanlarla birbirinden ayırmıştır (Fidan,2018).

Şekil 4.95. Riverside, Illinois (Url-57).

1868’de Buffala’ya gelen Olmsted burada geniş bir peyzaj parkı geliştirmiştir. Bu park çeşitli rekreasyon alanlarını barındırmış, (Şekil 4.96) parkın yollarını caddelerle kesiştirerek yeşil alanları birleştirmiştir. Bu sayede ülkenin en kapsamlı şekilde planlanan ilk belediye parkı sistemini oluşturulmuştur (Fidan,2018).

Şekil 4.96. Buffalo, Kentsel Yeşil Alan Sistemi Planı (Url-57).

1893 planladığı Chicago Fuarı (Şekil 4.97) Beaux Arts'tan etkilenerek simetri, denge ve ihtişam unsurlarıyla şekillenmiş, bir kentin nasıl olması gerektiğini gözler önüne sermiştir. Chicago Fuarı Olmsted'in son projesi olmuştur.

Şekil 4.97. The White City, 1893 Şikago Fuarı (Url-57).

4.2.14. William Robinson (1838-1935)

İrlandalı bir bahçıvan ve bahçecilik yazarıdır. William Robinson İrlanda'da doğmuş ve Glasnevin'de okumuştur. 1861'de Londra'ya taşınmış ve Regent's Park'ta çalışmıştır. 1867'de William Robinson Fransa'yı ziyaret etmiş ve Fransız bahçelerinin formunu eleştirmiştir ancak 'alt tropikal' yatakların doğallığını övmüştür. William Robinson, Gertrude Jekyll ile arkadaş olmuş ve egzotik bitkileri doğal bir Arts and Crafts Akımı tarzında kullanmayı savunmuştur (Anonim, 2012).

Shrubland Parkı, 19. yüzyıldan kalma bir ev ve bahçedir. Charles Barry tarafından tasarlanan ve William Robinson tarafından değiştirilen bahçe, İngiltere'deki İtalyan Tarzının en iyi örneğidir. Şekil 4.98'de görülen merkezi bir eksen evin önündeki bir terastan aşağıya doğru bir meydanı yansıtmaktadır. Bahçede Büyük İniş, Yeşil Teras, Çeşme, Loggia, Dell ve Vahşi Bahçe, Cadılar Dairesi, İsviçre Dağ Evi, Kış Bahçesi, Buz Evi ve Kutu Labirenti bulunmaktadır (Anonim, 2012).

Şekil 4.98. Shrubland Parkı (Url-58).

Gravetye Malikânesi: Şekil 4.99'da görülen ev 1598 yılında inşa edilmiş ve şuan halka açık değildir. Bahçe, Klasik Sanat ve Art Crafts tarzındadır.

Şekil 4.99. Gravetye Malikânesi (Url-58).

4.2.15. Gertrude Jekyll (1843-1932)

Gertrude Jekyll, bahçe tasarımı anlayışıyla günümüzde tanınmaktadır. Avrupa'nın klasik bahçelerinden etkilenmiştir. Özellikle, İtalya ve Fransa tarzında yapılan bahçe düzenlemelerinde teras, havuz ve taş basamak gibi öğeleri tercih etmiştir. Bahçeciliği doğayla alakalı bir yaratıcılık olarak görmüştür. Bahçecilik anlayışında bitki kullanımında yaratıcı çözümleriyle ürettiği alanlar kendi tarzını oluşturmasını sağlamıştır. Otsu bitkilerle bordür oluşturma anlayışına yön veren ve ilk örneklerini İngiltere'de gösteren bahçeler tasarlamıştır (Yayım, 2004).

Hestercombe, Gertrude Jekyll ve Edwin Lutyens birlikte tasarladıkları ve Edwardian dönemin özelliklerini gösteren formal bahçeden oluşmaktadır. Şekil 4.100 ve Şekil 4.101'de görülen bitki türleri bakımından zengin olan bu bahçe formal ve informal alanlardan oluşmakta ve günümüzde müze olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.100. Hestercombe House Gardens (Url-59).

Şekil 4.101. Hestercombe House Gardens (Url-60)

Gertrude Jekyll bahçe içinde bulunan Surrey evleri ve Munstead Wood'daki evinin yapısını örnek vererek Edwin Lutyens'e bahçe fikrini, bahçenin ev ile ilişkisini ve evle bağlantılı olarak çevreyi anlatmıştır.

Bahçe ve evi birbirine bağlama fikriyle geliştirdiği bitkilendirme prensibinde porsuk bitkisinden oluşturulan çitler, havuz, pergola ve basamak tasarımlarının en belirgin karakteri haline gelmiştir. Bahçelerinde formal düzenlemeler ile bol ve iyi tekstürlü bitkileri tercih etmiştir. Şekil 4.102'de görülen Dekanlık Bahçesi Arts and Crafts Movement (Sanat ve Zanaat Hareketi) bahçe anlayışına sahiptir (Yayım, 2004).

Şekil 4.102. Dekanlık Bahçesi/ Deanery Garden (Url-62).

4.2.16. Patrick Geddes (1854-1932)

İskoçyalı botanikçi ve peyzaj plancıdır. Ekolojik anlayışın gelişmesinin temellerini atan çalışmaları ile tanınmaktadır. Geliştirdiği “geddes metodu” günümüzde halen kullanılmaktadır. Bu metot bölgesel peyzajda ve oradaki insanların kültürleri ile finansal aktivitelerinin incelenmesiyle oluşturulmaktadır. Ekolojik planlamanın temeli şeklinde kabul edilmiştir. Ian McHarg, Geddes'ten elli yıl sonra bu yaklaşıma dikkat çekmiş ve önemini vurgulamıştır. Bölgesellik düşüncesi, 1920 ve 1930'larda Amerikan Bölge Planlama Birliği'nce kültürel bir filozofi şekli olarak geliştirilmiştir (Anonim, 2022).

Geddes'in şehir planlaması konusundaki fikirleri diğer ülke ve kıtalara yayılmıştır. Geddes, 1917'den 1924'e kadar Hindistan'da yaşamış ve önemli sayıda Hint şehrinin yeniden planlanması için önerilerde bulunmuştur (Thompson, 2006).

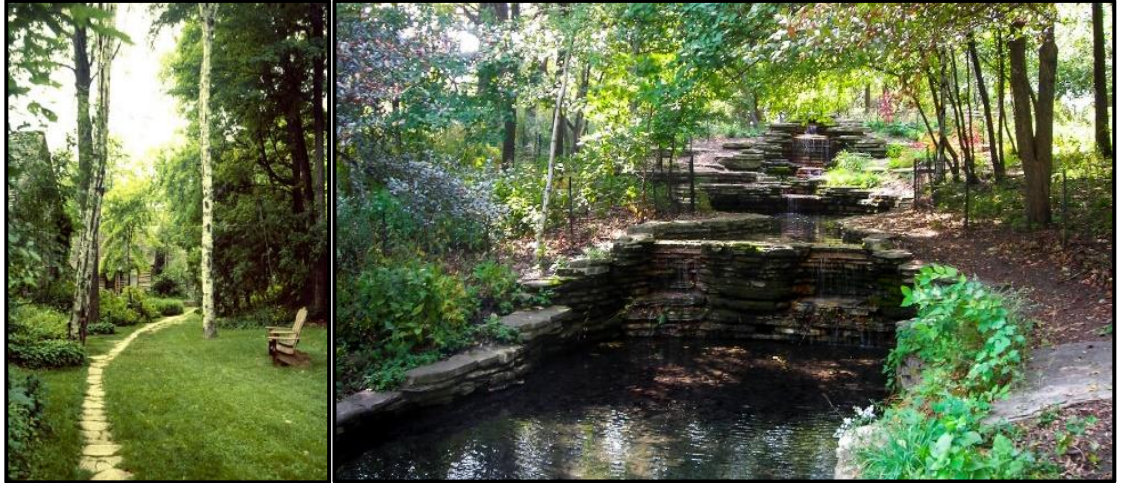
4.2.17.Jens Jensen (1860-1951)

1905'te Jensen, Chicago'nun tüm batı parkları için müfettiş ve Peyzaj Mimarı olmuştur. Garfield, Humboldt ve Columbus Parks'ı yeniden şekillendirmek için çalışan ve yeniden tasarlandığını bildirmek için yerel manzara bilgisini kullanmıştır. Garfield Park'ta (Şekil 4.104) Jensen, konservatuarın yemyeşil bahçelerinde tarih öncesi kır manzarasını kopyalamaya çalışmıştır. Humboldt Park'ta, Güney Parklarda Olmsted ve Vaux tarafından kullanılan ormanlık ekim ve açık çayır desenlerini tekrarlarlarken, kendi sulak alan bahçeleri kavramını tanıtmıştır. Şekil 4.103'de görülen bölgesel sulak alan ekosistemini kurarak bu bahçelere çayır nehirleri adını vermiştir. Tasarımları, formları ve malzemeleri çevredeki doğal peyzajla ilişkilendirme çabasıyla karakterize edilmiştir. Jensen bahçeleri doğanın kopyası değil, renk, doku, güneş ışığı ve gölge, mevsimsel değişim ve derin bir duygusal tepki uyandırmak için alanın dikkatli bir şekilde manipölasyonudur. Bu şekilde bahçeleri sembolik temsiller olarak tasarlamıştır. Ortak yabani otlar olarak algılanan bitkilerde bir değer görmüş ve onları vahşi doğada bulduğu ekolojik kalıplarda kullanmıştır (Anonim, 2022a).

Şekil 4.103. Humboldt Park Prairie River - Chicago Parks (Url-62).

Allison Malikanesi, Becker Malikanesi, Chicago Park Boulevard System Tarihi Bölgesi, Columbus Park, Shakespeare Bahçesi Jensen'in önemli çalışmaları arasında bulunmaktadır (Anonim, 2022a).

Şekil 4.104. Garfield Park Conservatory (Url-63).

4.2.18. John Nolen (1869-1937)

Florida'daki kapsamlı çalışmaları ile tanınan Amerikalı bir peyzaj mimarı ve peyzaj plancısıdır. Nolen yenilikçi bir şehir plancısı olarak tanınmıştır. Nolen, 1919'da iki kitap yazmış, diğer iki kitabı düzenlemiş ve düzinelerce makale yayınlamıştır. 1927'de Şehir Planlama Ulusal Konferansı'na başkan seçilmiştir. Nolen, New Jersey, California, ve yirmiye yakın belediyenin resmi peyzaj mimarı olmuştur. 1922'de Florida'nın ilk kapsamlı planını (Şekil 4.105) tasarlamak için St. Petersburg ile sözleşme yapmıştır (Anonim, 2022b).

Şekil 4.105. Florida'nın ilk kapsamlı planı (Url-64).

4.2.19. Edwin Lutyens (1869-1944)

İngiliz mimar ve bahçe tasarımcısıdır. 20 yaşındayken Edwin Lutyens 46 yaşındaki bahçe tasarımcısı Gertrude Jekyll ile tanışmış ve çalışmaları üzerinde biçimlendirici bir etki yaratmıştır. İngiltere’de yapılmış olan en iyi kır evleri ve bahçelerinden bazılarını üreterek birçok projede işbirliği yapmıştır. Gertrude Jekyll’a bahçe konusunda danışmış, bahçe düzenlemesinde kullandığı geometri anlayışıyla (Şekil 4.106) geometri ve sanatsallığı birleştirmiştir (Anonim, 2022c).

Şekil 4.106. Hestercombe Gardens, Gertrude Jekyll 1904–1906 (Url-65).

Şekil 4.107. Heywood Gardens (Url-66).

Kale Drogo Bahçesi, Şekil 4.108, Edwin Lutyens tarafından tasarlanmış yirminci yüzyıl kalesi, pitoresk özellikler taşıyan Arts and Crafts tarzında bahçeye sahiptir. Kraliçe Mary'nin Bebek Evi, Eaton Salonu, Renishaw Salonu Edwin Lutyens'in önemli çalışmalarındandır.

Şekil 4.108. Kale Drogo Bahçesi (Url-67).

4.2.20. Patrick Abercrombie (1879-1957)

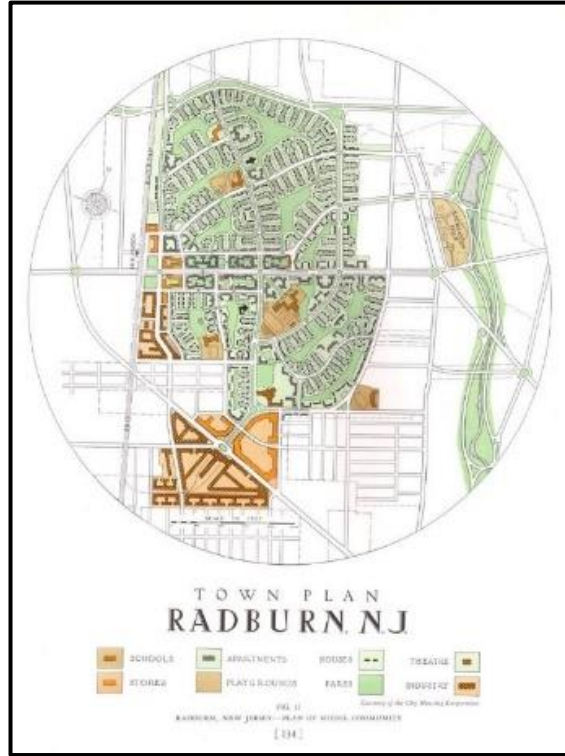
İngiliz mimar, peyzaj mimarı ve şehir planlamacısı Abercrombie, Londra Ülke Planı (1943) ve Büyük Londra Planı (1944) üzerine J H Forshaw ile yaptığı çalışmalarla bilinmektedir. Bir başkent için şimdiye kadar oluşturulmuş en büyük manzara ve açık alan stratejisini Londra için geliştirmiştir. Buradaki fikir, şehir merkezinden sonra yeşil koridorlar ile Londra'nın çevresinde yeşil alan ağı oluşturmaktır. Yeşil Kuşak'ın ötesinde, Abercrombie Yeni Kentlerin yerleşimini (Şekil 4.109.) önermiştir. En iyi örnekleri Lea Valley Bölge Parkı ve South Bank Thames Greenway'dir (Anonim, 2022d).

Şekil 4.109. The Abercrombie Planları (Url-69).

4.2.21. Henry Wright (1878-1936)

Planlamacı ve mimardır. Bahçe şehir kavramının en önemli savunucusu olmuştur, yeşil kemerler fikri Henry Wright tarafından karakterize edilmiştir. Chatham Köyü, Forest Park - Louisiana Satın Alma Sergi Alanları, Orman Parkı, Yeşil kuşak, İlham Noktası Parkı, Radburn ve Güneşli Bahçeler Henry Wright'ın en ünlü çalışmaları arasında bulunmaktadır.

Şekil 4.110. 1929 Radburn, by Clarence Stein and Henry Wright (Url-68).

4.2.22. Claense Stein (1882- 1975)

Amerika'da Garden City (Bahçe Şehir) hareketinin önemli bir savunucusu olan Amerikalı bir şehir plancı, mimar ve yazardır. Bir mimar olarak eğitilen Stein, New York'un Queens kentindeki Sunnyside Bahçeleri için "bahçe şehri" planları da dâhil olmak üzere, 20. yüzyılın en etkili kompleks konut tasarımlarına katılmıştır; Radburn, New Jersey; Pittsburgh'daki Chatham Köyü; ve Los Angeles'ta Baldwin Hills Köyü (bugün Köy Yeşili olarak bilinmektedir). Hem Columbia Üniversitesi'ne hem de Ecôle des Beaux Arts'a katılmıştır.

1921'de Henry Wright ile birlikte Howard'ın "Garden City" güvenli, topluluk temelli konut ideallerine dayanan bir ortaklık geliştirmişlerdir. Wright, Lewis Mumford ve diğer meslektaşları ile Stein, 1923'te ABD planlama ve tasarım uygulamalarında yüksek yoğunluklu kentsel konut ve konut alt bölümlerine odaklanan yaygın bir reform öngören Amerika Bölgesel Planlama Birliği'ni kurmuştur. Tasarımları, manzaraya verdikleri önem nedeniyle büyük ölçüde başarılı olmuştur. Stein ve Wright'ın ortak çalışması, kentlerin planlanma şeklini değiştirmiş ve çağdaş planlama çabalarının altını çizen yöntemler, politikalar ve teorilerdeki önemli ilerlemelere katkı sağlamıştır. Sunnyside Gardens (Şekil 4.111) ve Village Green (Şekil 4.112) bilinen çalışmalarındandır. Radburn, Sunnyside Bahçeleri, Greenbelt, Maryland, Village Green, Stein'in en ünlü çalışmaları arasında bulunmaktadır (Anonim, 2022e).

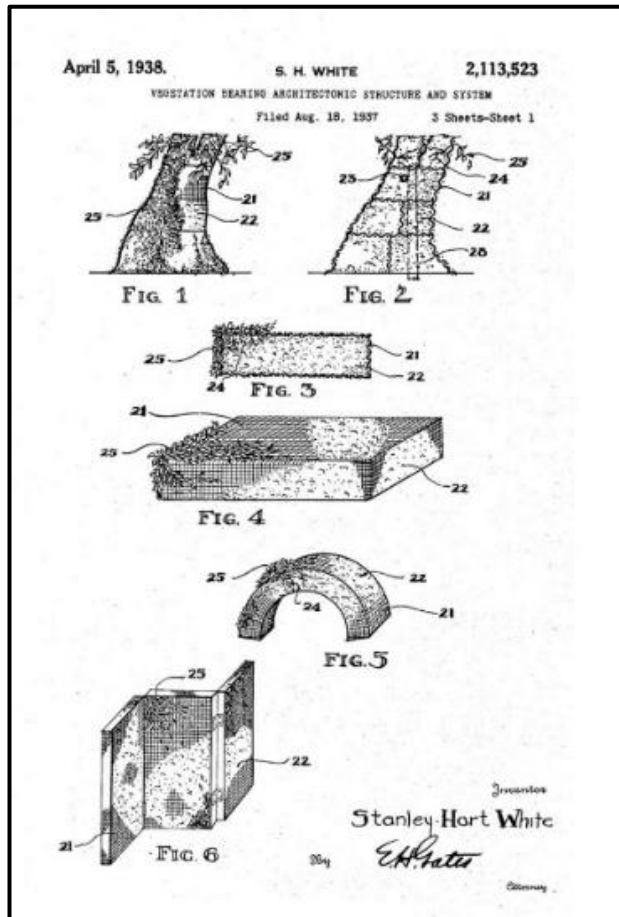
Şekil 4.111. Sunnyside Gardens (Emilio Guerra, 2012)

Şekil 4.112. Village Green (Charles A. Birnbaum, 2011, Url-70).

4.2.23. Stanley White (1891-1979)

Profesör Stanley Hart White, Dikey Bahçenin “mucidi” olarak tanınmaktadır. Dikey bahçe 1938 yılında Stanley Hart White tarafından patentlenmiştir. Daha sonra Stanley White tarafından “Botanik Tuğlalar” olarak adlandırılmıştır. Şekil 4.113’da görülen bitki örtüsü taşıyan mimari yapı ve sistemini geliştirmiştir. 1922’den itibaren Illinois Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı profesörüdür. Urbana, Illinois’in arka bahçesinde prototipler geliştirmiştir. White, hızlı manzara etkileri, çiçekli sarmaşıklarla kaplı dikey yüzeyler veya herhangi bir yüksekliğe kadar inşa edilebilen bitki birimleri olan 'Botanik Tuğlalar' adlı bir buluş üzerinde bir patent almıştır. Bu fikrin fuarlar, şehir bahçeleri, kapalı mekanlar ve diğer birçok proje için büyük olasılıkları olduğunu düşünmüştür. White, 1926’da doğal alanlarda yetişen ve korunması gereken bitkiler üzerine çalışmıştır ve Doğacının Amerika Rehberi kitabını yazmıştır (Anonim, 2022f).

Şekil 4.113. Stanley Hart White, Bitki Örtüsü Taşıyan Mimari Yapı ve Sistem, 1938 (Url-71).

4.2.24.Geoffrey Jellicoe (1900-1996)

Geoffrey Alan Jellicoe bir İngiliz mimar, şehir plancısı, peyzaj mimarı ve bahçe tasarımcısıdır. En büyük ilgisi peyzaj ve bahçe tasarımı olmuştur. Jellicoe'un en ilgi gören projelerinden ikisi halka açık Hemel Hempsted'deki Su Bahçesi ve Runnymede'deki Kennedy Anıtı'dır. Geoffrey Jellicoe'nun en iddialı bahçe tasarımı ise Surrey'deki Sutton Place olmuştur. Jellicoe, modernist tasarım yaklaşımının eksikliklerini ilk gündeme getirenlerden biri olmuş ve ilk postmodern peyzaj ve bahçe tasarımcısı olmuştur (Anonim, 2007).

Sutton Place Bahçesi, Stanley Seeger için Geoffrey Jellicoe tarafından tasarlanan yirminci yüzyılın büyük bahçesine sahip bir Tudor evidir. Carl Jung'a olan ilgisinin artmasıyla Jellicoe, tasarımı yaradılış, yaşam ve arzu ile insan evriminin bir alegorisi olarak görmüştür. Şekil 4.114'de görülen Cennet Bahçesi, Moss Bahçesi, Müzik Bahçesi, Sürrealist Bahçesi ve İngiliz bahçelerinin en güzel özelliklerinden biri olan Nicholson Duvarı'nı yapmıştır (Anonim, 2007).

Şekil 4.114. Sutton Place (Url-72).

Harvey's Store Roofgarden (Şekil 4.115) Çatı üstü su bahçesi aslen 1958'de Sir Geoffrey Jellicoe tarafından Guildford Harvey's için tasarlanmış ve kurulmuştur.

Şekil 4.115. Çatı üstü su bahçesi (Url-73).

Cliveden Bahçesi, Cliveden Thames Nehri'ne bakan yüksek ormanlık bir plato üzerinde bulunmaktadır. Orijinal ev 1666 yılında inşa edilmiştir. Charles Bridgeman yürüyüşler ve caddeler tasarlamıştır. Lancelot Capability Brown'un, Serpantin Stili'nin karakteristiği olan eğimli su kütlesi olarak Thames'i kullanarak parkta tavsiyelerde bulunduğu düşünülmektedir. Mevcut ev ve bahçe Sir Charles Barry tarafından 1849'da tasarlanmıştır ve araziye Peyzaj Stiline dönüştürmüştür. Bahçe, 19. Yüzyılda yapılmış Rönesans bahçesi tarzındadır. 1896'da Roma'daki Villa Borghese bahçesinden bir korkuluk getirilmiştir. Sir Geoffrey Jellicoe 1959'da Lord Astor için bir Gül Bahçesi (Şekil 4.116) tasarlamıştır (Anonim, 2007).

Şekil 4.116. Cliveden Bahçesi (Url-74).

4.2.25. Russel Page (1906–1985)

İngiliz Russel Page 20. yüzyılın ikinci yarısının en büyük peyzaj mimarlarından biri sayılmaktadır. Bahçelerinde Avrupa geleneğinin etkisi, İslam bahçelerinin kavrayışı, ağaç, bitkiler ve peyzaj hakkında bilgisi ve zenginleştirdiği kültürüyle ön plana çıkmaktadır.

Tasarladığı bahçeler genel veya ana tasarım planının geliştirilmesindeki mükemmelliği ile tanınmıştır. Page kurumsal heykel bahçeleri için çiçek tarhları tasarlamıştır. Bahçe tasarımı düzenli, disiplinli ve tipik olarak büyük olmasına rağmen sade, telaşsız ve ilham verici olarak tanımlanmaktadır. Şekil 4.117’teki Turin Castle bu özellikleri barındırmaktadır (Zuylen, 2015).

Şekil 4.117. Turin Castle, Russell Page Bahçeleri (Url-75).

Şekil 4.118’de görülen PepsiCo’da Heykel Bahçeleri (1981-1985), modern heykel koleksiyonuna sahiptir ve klasik bir şekilde oluşturulmuştur (Anonim, 2014).

Şekil 4.118. PepsiCo’da Donald M Kendall Heykel Bahçeleri (Url-75).

Şekil 4.119. Frick Müze Bahçesi (Url-75).

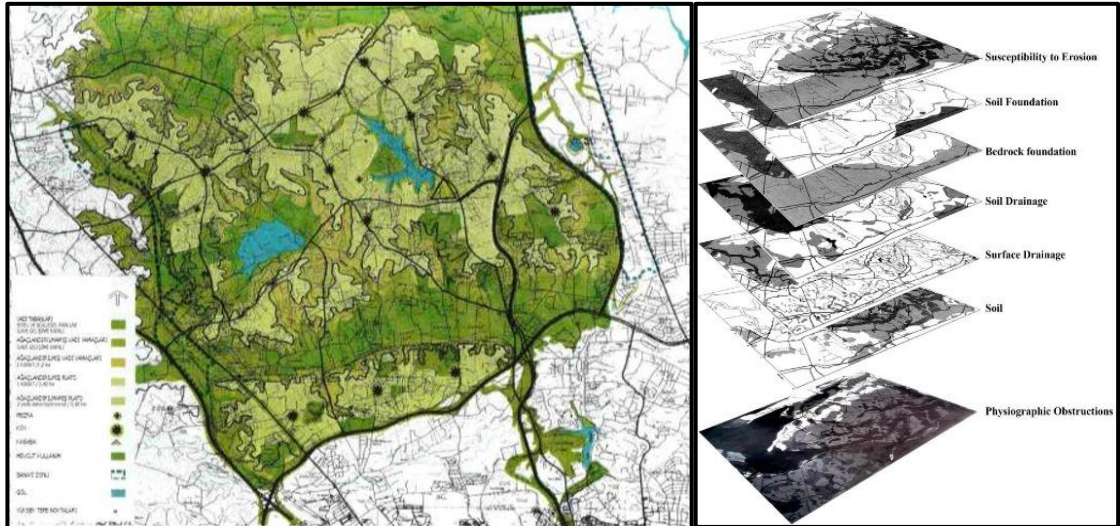
4.2.26. Ian L. McHarg (1920-2001)

Uluslararası düzeyde tanınan ve çevresel hareketin öncülerinden sayılan Ian L. McHarg peyzaj planlama alanında “Doğayla Tasarım” isimli bir kitap yazmıştır. 1970 senesinde kutlanmaya başlanan Dünya Günü için ilham olmuş, altmışı aşkın projeyi yürüten McHarg Amerika ve pek çok ülkede bulunarak alan kullanım planları üzerine çalışmıştır.

McHarg doğal yaşam alanları ve bu alanlardaki kullanım planlarındaki niteleyici etkiler üzerine yoğunlaşmıştır. Kentlerin büyümesindeki olumsuz etkilere doğal bilimlerle yaklaşılması gerektiğini söylemiş, kentlerin fiziksel ve biyolojik süreçlerinin kavranmasını ve çevrenin insan uyumuyla alakalı sorunlarının da bu anlayışla çözülebileceğini belirtmiştir (Yörüklü, 2009).

Ian McHarg peyzaj planlamada, doğal süreçlerin incelenmesiyle oluşan bilgilerle, sistemli olarak süreçlerin ayrılması, sınırlayıcı unsurların anlatımı ile değer kazanması ve son olarak geliştiren politikalar ile alan kullanım kararlarının meydana getirilmesiyle kullanılmaktadır. Bu yöntemle Şekil 4.120’deki McHarg’ın En uygun Alan Kullanım haritası elde edilmiştir (Belknap ve Furtado 1967).

Inner Harbor ve The Woodlands, McHarg’ın örnek çalışmalarındandır

Şekil 4.120. McHarg’ın En uygun Alan Kullanım haritası (Url-76).

4.2.27. Gabriel Guevrekian (1892-1970)

1925'te Gabriel Guevrekian tarafından oluşturulmuş Villa Noailles tablo bahçe olarak tasarlanmıştır. Bu bahçe Su ve Işık Bahçesi ismiyle de bilinmektedir. Bu bahçe, resimle peyzaj ilişkinin eskilere dayanan özelliğinden gelmektedir. İki boyutlu olarak tasarlanan bu bahçe tablo peyzaj ismiyle de tanımlanmaktadır (Erbaş Gürler, 2012).

Peyzaj tasarımlarıyla alakalı işlevsel, sosyal ve mekânsal düşünceleri barındıran tablo peyzaj biçimiyle, yeni oluşumlar ile açık mekânlara iki boyutlu tablo görüntüsü sağlamıştır. Bu bahçede genişleyen üçgenler ile çim alan, çiçek ve camla örtülmüştür. Küçük camların perde olarak kullanılmasıyla boyutu kapatılmış ve bu bahçeler yalnızca görsel deneyim sunmuştur (Erbaş Gürler, 2012).

1925 yılında Paris'te açılan Endüstri ve Sanat Fuarı'nda Kübizm ve Soyut Sanat adlı sergide peyzaj mimarlığı mesleği ilk kez dönüm noktası olarak gösterilmiş ve aynı zamanda sanat dalı olarak ilan edilmiştir (Treib ve Imbert 1997).

Yaşam ile mekânın uzantısı ve sergileme alanı olarak vurgulanan bahçe çağın sanat görüşünün açık alan tasarımındaki etkisiyle uygulanmıştır. Aynı zamanda Art Dekoratif sergisinde vurgulanmıştır (Imbert, 1993).

Gabriel Guevrekian'ın Şekil 4.121'deki Su ve Işık Bahçesi bu fuar sayesinde, peyzaj mimarlığında modernizmin başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Amidon, 2001; Erbaş Gürler, 2012).

Şekil 4.121. Gabriel Guevrekian'ın Su ve Işık Bahçesi (Url-77).

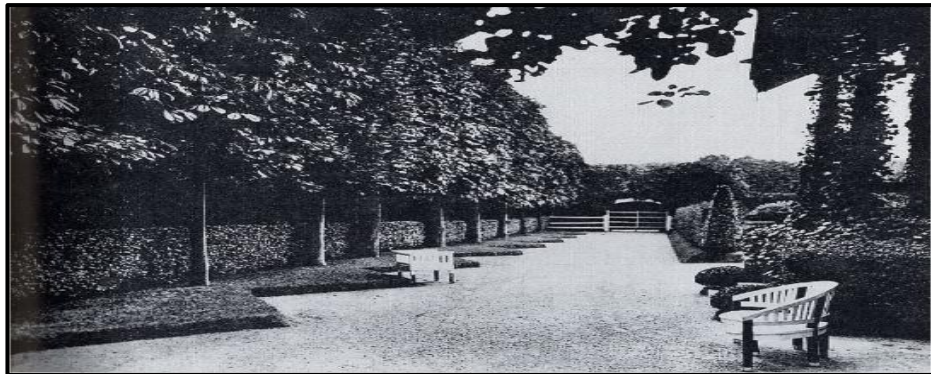
Kübist resim etkisi yaratan bu bahçe Guevrekian'ın alan derinliğini cepheye sıkıştırmasıyla oluşmuş, Şekil 4.121'de görülen cepheler bitki ve suyu yansıtacak şekilde tasarlanmış, kırıklı yüzey alanı eğimlendirilerek değişik yüksekliklerde düzenlenmiştir. Doku ve rengi vurgulayan yer örtücü bitkiler tercih edilmiş, zaman kavramı ise cam ve suyun hareketi ile vurgulanmış renkli yüzeylerin hareketiyle de bütünleşmiştir (Yiğit, 2004).

Gabriel Guevrekian'ın oluşturduğu bahçeler kübist sanat özelliği taşıyan optik illüzyon barındırması ve üçgen şeklinde tasarlanan bitki bölümlerinin geometrik düzeni ile sağlanmıştır. Modernist peyzaj anlayışının bir örneği olan Guevrekian'ın bahçeleri, kübizm etkisinde oluşan bahçeler gibi doğanın taklidine tepki olarak bilinmektedir. 19. yüzyılın son dönemindeki peyzaj anlayışını reddederek mekânın, iç mekân uzantısı ve geometrisiyle biçimlenmiş bir yapı olarak ifade edilmiştir (Yiğit, 2004; Taşdemir, 2011).

4.2.28. Pierre Legrain (1889-1929)

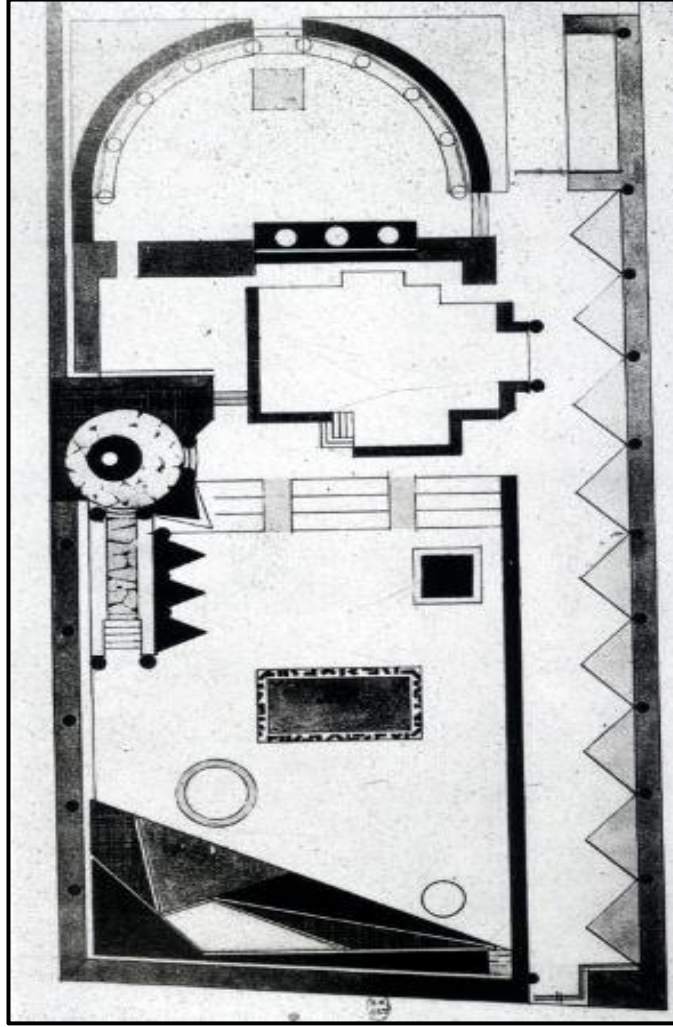
1925 yılında Pierre Legrain tarafından uluslararası modern endüstri ve sanatlar sergisinde Tachard bahçesinin fotoğraflarını ve planlarını sergilemiş, Tachard Bahçesi'nin yüzeylerini ve soyut şekillerini geleneksel peyzaj üslubuna göre düzenleyerek simetriyi yok etmiştir.

Tachard bahçesi yapıldığı çağda natüralizmin yeniden modellenmesi olarak tasarlanmış olsa da geometrisi ve anlatımı sebebiyle günümüzde modernist bahçelerin bir diğer vurgusu olarak kabul edilmektedir (Tonini, 2013).

Şekil 4.122. Pierre Legrain Tachard bahçesi (Url-78).

Plan ve fotoğraflardaki dengesizliklerin aksine bahçede dengelenmiş farklı malzemelerle gizli ve yumuşak düzen oluşturulmuş, tasarımdaki hareketliliğin durağanlığa dönüşmemesi için yapılacak düzenlemeler mevcut düzendeki elemanların dengesindeki küçük bir hareket ile olacağını hissettirmiştir (Campbell, 2007).

Şekil 4.123. Pierre Legrain Tachard bahçesi (Url-78).

Legrain, orijinal tasarımında bilinçli olarak geometrik şekiller ve değişken yüzeyler tercih etmiştir. Bu bahçede çeşitli tonlarda yeşil rengi kullanarak strüktürü vurgulamış ve herdem yeşil bitkiler kullanmıştır. Şekil 4.122 - 4.123’de görülen yeşil koridorlar ile farklı yüksekliklerdeki çim yüzeyleri ve beton elemanlarıyla evin dış mekânını ve mutfak bahçesini tanımlamıştır. Evin düzenlenmesindeki anlayışı bahçeye de yansıtmış ve dolayısıyla uyum sağlamıştır. Tachard Bahçesi’nin hiçbir detayının uygulama esnasında ihmal edilmediği görülmüştür (Yiğit, 2004).

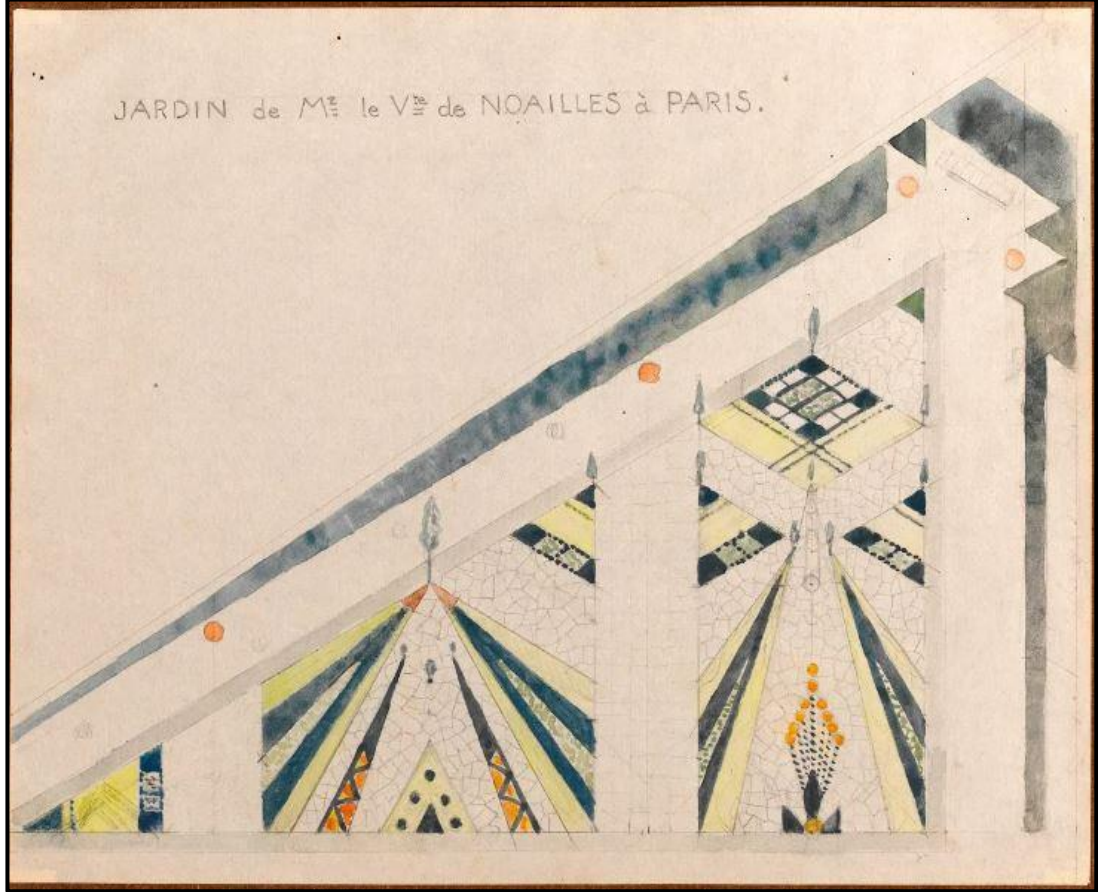
4.2.29.Andre ve Paul Vera (1881-1971)

Otel Noailles Bahçesi, 1924'te kübizm akımıyla şekillenen Andre ve Paul Vera kardeşlerin tasarımıdır. Guevrekian'ın Villa Noailles bahçesi örnek alarak tasarlanmış renkli taş ve çakıllar kullanarak peyzajın genel karakterinden farklı bir döşeme uygulamasına dönüştürülmüştür. Tablo bahçe anlayışının ve işlevselliğin ihmal edildiği bu bahçe yalnızca otelden izlemek üzere bir tablo olarak tasarlanmıştır, Şekil 4.124'de görülen bitkiler doku ve renk ögesi olarak kullanılırken alçak saksılar ve yer örtücüler ile geometrik şekiller oluşturulmuştur (Phaidon, 2008).

Şekil 4.124. Otel Noailles Bahçesi (Url-79).

Bahçeden binaya uzanan basamaklar bina yüzeyine dik iki aks şeklinde simetrik olarak tasarlanmış ve iki set üçgenle oluşturulmuştur. Üçgenlerin köşeleri heykel ve ağaçlar ile birleştirilmiştir. Otel Noailles Bahçesi'nin planı Şekil 4.125'te görülmektedir (Phaidon, 2008).

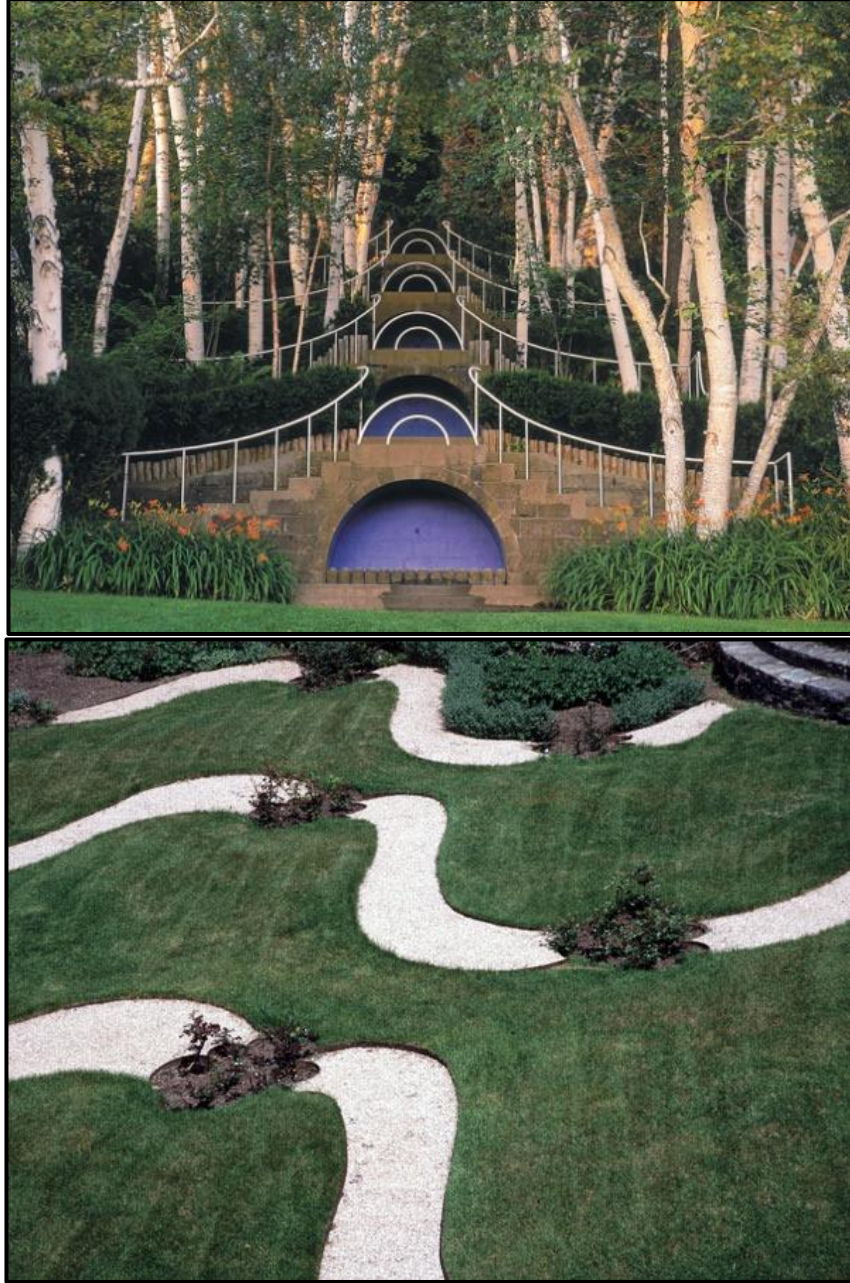
Şekil 4.125. Otel Noailles Bahçesi Planı (Url-79).

Tablo bahçe tasarımının algılanması bakış açısına göre değişmektedir. Bu bahçede bitki renkleri ve dokuları karışmıştır. İki boyutlu bahçe tasarımındaki doku, doğanın kübist bir görüntüsüne dönüşmüştür.

Bahçede bulunan aynalar doğal ve yapay bir karışım olarak hareketli bir etkileşim sergilemiş ve imajın görüntüsü dokuyla arttırılmıştır. Aynı zamanda bu aynalar, iki boyutlu tablo bahçe görüntüsüne insanı da katarak optik anlamda doğa imajıyla bütünleştirmiştir (Phaidon, 2008; Taşdemir, 2011).

4.2.30.Fletcher Steele (1885-1971)

Amerika’da peyzaj mimarlığında yaptığı çalışmalar sayesinde mesleğin ilk çağdaş öncülerinden olmuştur. Fletcher Steele bahçe anlayışına yeni bir bakış açısı getirmiş, materyalleri kullanmasındaki farklılık ve yenilikçi düzenleriyle oluşturduğu tasarımlarıyla tanınmıştır (Campbell, 2007).

Şekil 4.126. Naumkeag, Stockbridge (Url-80).

Naumkeag Bahçesi yenilikçi bir tasarım örneği olmuştur. Amerika'nın ilk çağdaş bahçesidir. Huzurun cenneti anlamına gelen Naumkeag, 40 dönümlük bir alana yayılmış, Yıldızlı Çağ ismiyle bilinirken 19. yüzyılın sonunda oluşan zarafet döneminde yapılmıştır (Campbell, 2007).

Steele, geleneksel bir tasarımla düzenlediği bahçede daha önce görülmemiş parlak renkler kullanmış, yansıtıcı yüzey tercihi ve yeni malzemelerin tasarımında sürrealist birlikteliği tanıtmış ve bu bahçede uygulamıştır (Campbell, 2007).

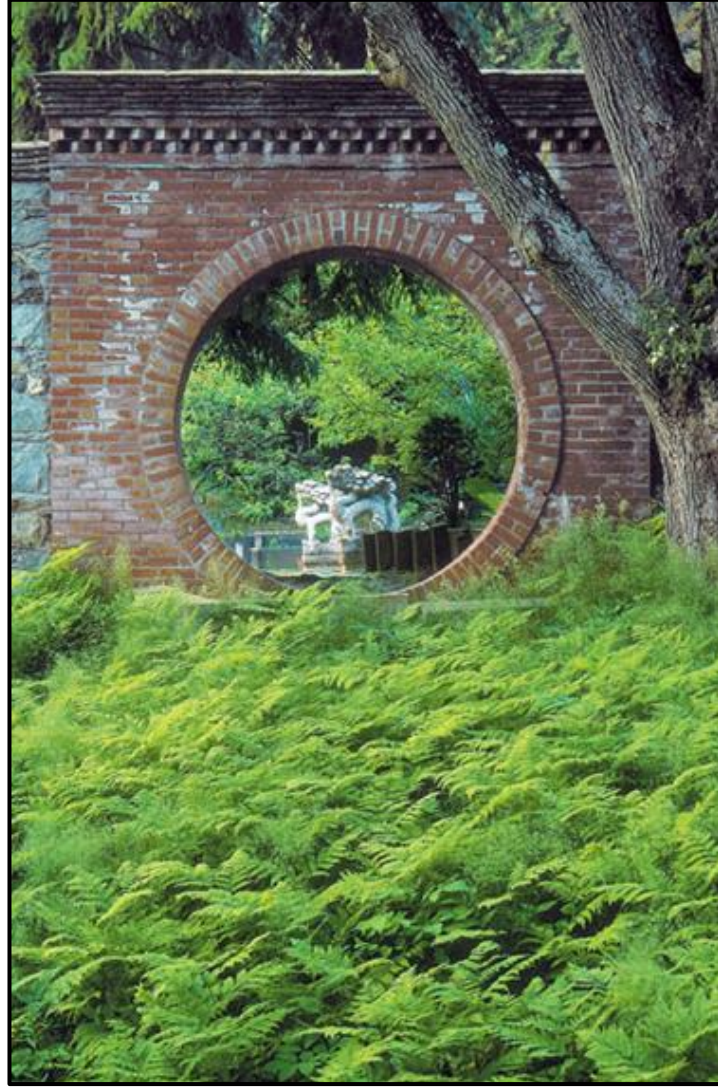
Şekil 4.127. Chinese temple at Naumkeag, Stockbridge (K. McMahon, Url-80).

İlk modern arazi sanatı şeklinde bilinen çim alanı Naumkeag'ta kullanılan en mühim özelliklerden olup kıvrımlı yapısı ile bu alana destek veren çitlerden oluşmuştur. Dağı en güzel açıdan görmek amacıyla tapınak yerleştirilmiş (Şekil 4.127) mermer kullanılarak kıvrılan bir formla dere tasarlanmıştır. Çin bahçesi burada Uzakdoğu'ya has bir vurguyla yansıtmaktadır (Campbell, 2007).

1938'de bahçeye evden ulaşmak için geçit yapılması talebi üzerine Steele, teras üzerindeki düz alana dere ve merdivenler ile akan bir şelale tasarlamış, dere, ev ve bitkisel uyum için malzeme olarak tuğla seçilmiştir (Şekil 4.126 ve Şekil 4.128).

Mavi Kaskatlı Şelale dönemin en ünlü tasarımlarından olmuştur. Klasik akarsu merdivenine, çelik ve beton gibi malzeme seçimiyle modern bir yaklaşım getirmiştir. Modern malzemelerle yapılan bu bahçe bir yandan da Avrupa'nın Barok tarzını anımsatmaktadır (Campbell, 2007).

19. yüzyıl Beaux Arts ve 20. yüzyıl avangart estetiğine modern peyzaj tasarımını tanıtmaya bir köprü görevi görmüştür.

Şekil 4.128. Naumkeag Bahçesi (Url-80)

Camden Kütüphanesi Amfiteyatrosu, Misyon Evi, Naumkeag, Rolling Ridge Retreat ve Konferans Merkezi, Spalding Bahçesi, Tuckahoe Plantasyonu ve Wellesley Koleji Fletcher Steele'in en ünlü çalışmaları arasında bulunmaktadır.

4.2.31.Christopher Tunnard (1910-1979)

İngiliz peyzaj mimarı, bahçe tasarımcısı ve Modern Peyzaj Bahçeleri'nin yazarıdır. Modern Peyzaj Bahçeleri İlk olarak Ekim 1937'den Eylül 1938'e kadar Architectural Review'de bir dizi makale olarak yayınlanan Modern Peyzajdaki Bahçeler, o zamanlar mevcut peyzaj mimarlığı görüşlerine önemli ölçüde meydan okumuştur. Modernizmi bahçe tasarımlarında uygulamayı öneren ilk kitap olmuştur. Geoffrey Jellicoe, Architecture Review dergisinde Modern Peyzajdaki Bahçeleri incelemiş ve Tunnard'ın çalışmalarından büyük bir övgüyle söz etmiştir. Şekil 4.129'de yer alan St. Ann's Court Tunnard'ın bilinen çalışmalarındandır (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.129. St. Ann's Court (Url-81).

1930'lu yıllarda İngiltere'de pitoresk estetik ile Sanatlar ve Zanaatların akımının kullanılması, üretilen bitkiler ve ticari yaklaşım korumacı peyzaj anlayışını oluşturmuştur. Tunnard'ın 1938'de Bentley Wood bahçesinin peyzajını, modernist anlayışın daha az görüldüğü şekilde tasarlamıştır (Taşdemir, 2011).

Gabriel Guevrekian'ın Villa Noailles ile Vera kardeşlerin kübist bahçelerinden etkilenmiştir. Peyzaj mimarlığında belirli bir zamanla oluşan radikal tasarımlar, Tunnard'ın fonksiyonellik, ekoloji, estetik ve modernist görüşü fikirlerinin yerine geçse de; Tunnard'ın peyzaj tasarımı yaklaşımı 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki nesle ilham olmuştur (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.130. Bentley Wood (Url-82).

Bentley Wood bahçe tasarımı, yapının mimarisi, sade ve dengeli bir şekilde evin bahçeyle bütünleşmesi sağlanmıştır. Arazinin doğal yapısı korunarak tasarlanan bahçede çiçeklere ve ağaca odaklanılmıştır (Şekil 4.130) (Taşdemir, 2011).

Geniş arazide hissettirecek şekilde tasarlanan koruluk ve mimari ile 18. yüzyıl peyzaj tarzlarına da gönderme yapmıştır. Bentley Wood, Le Corbusier'in Savoye Villa'sına karşılık tasarlanmış, İngiliz tarzını ve Chermayeff mimarisinin sade modernizmini birleştirmeyi benimsemiştir (Campbell, 2007).

4.2.32.Garret Eckbo (1910-2000)

Peyzaj mimarlığında modernizmin en önemli öncülerinden olan Eckbo, Harvard'daki eğitimiyle geleneksel peyzaj anlayışından uzaklaşıp geniş perspektifle baktığı peyzaj mimarlığı, mimarlık ve sanat ile olan ilgisini, Bauhaus sanatçılarından Walter Gropius ve Marcel Breuer'un etkisiyle şekillendirmiştir (Özdemir, 2005).

Benzer tarzlardan etkilenen diğer meslektaşları gibi Eckbo'da dönemin ruhunu yansıtan ve sosyal değişimin göstergesi olan tasarımlar yapmıştır. Beaux Art tarzının dayattığı doğal ve yapay tasarımların peyzajdaki sert müdahalesini reddedip peyzaj sanatının gelişimini 20. yüzyıla taşıyan önemli bir isim olmuştur (Yiğit, 2004).

Modern sanat akımlarının estetik ve fikirlerinden etkilenecek resim ve heykelden ilham almış, fütürizm ve süprematizm sanatçılarının (Şekil 4.131 Kandinsky, Malevich gibi) kullandığı geometriyi tasarımlarında uygulamıştır (Özdemir, 2005).

Şekil 4.131. Garrett Eckbo'nun ilham aldığı bazı eserler (Sol: Wassily Kandinsky. Composition 1, 1921, Sağ: Pablo Picasso. Figure, 1910) (Url-83).

Yüksek lisanstan sonra Kaliforniya'ya dönmüş mülteci tarım işçilerinin yaşam alanlarının kalitesini arttırmak üzerine çalışmalara başlamıştır. Yaptığı planlamalar (Şekil 4.132) ile rekreatif alanlar yaratıp sıkıcı çözümlerden kaçınan tasarımlar ile bütünleşik mekânlar oluşturulabileceğini göstermiştir. Daha sonra Eckbo işçiler için Amerika'nın batısına 50 farklı yerleşim planı üretmiştir (Yiğit, 2004).

Eckbo'nun Landscape for Living kitabı 1950'de yayımlanmış bu kitapta düşüncelerini ve projelerinin sentezini açıklamıştır. Yeni modern tasarım dünyasını resimlerle anlatmış, modern çağın peyzaj anlayışını da etkilemiştir (Yiğit, 2004).

Şekil 4.132. Garrett Eckbo'nun Mülteci Çiftçiler İçin Tasarladığı Kamplar (Sol: Tulare Camp, Sağ: Shafter Camp) (Url-83).

Los Angeles'te 1949'da daha önce benzeri görülmemiş konut bahçesini tasarlamıştır. Holmby Hills'deki Brody Evi (Şekil 4.133) ve Wohlstetter Evi (Şekil 4.134) yaptığı önemli projelerdendir (Yiğit, 2004).

Şekil 4.133. Brody Evi, 1949 (Url-83).

Şekil 4.134. Wohlstetter Evi (Url-83).

Eckbo 1935 senesinde başladığı 50 yıllık kariyeri süresince, şirketler, kolej kampüsleri, kentsel meydanlar gibi çok çeşitli mekânlar içeren projeler ve tasarımlar yapmıştır (Şekil 4.135 - 4.136) (Fidan, 2018).

Şekil 4.135. Goldstone garden bath house, 1948 (Url-83).

Şekil 4.136. ALCOA Forecast Garden, 1959 (Url-83).

4.2.33. James Rose (1910–1991)

James C. Rose, peyzaj kuramcısı, yazar ve uygulayıcıdır. Amerikalı modernist peyzaj mimarlarından, Garrett Eckbo ve Dan Kiley ile birlikte James C. Rose, Amerikan peyzaj mimarisindeki modern hareketin liderlerinden olmuştur. Oturmuş zevkleri ve yönelimleri sorgulamak amacıyla iğneleyici üslubu ile kendine özgü bir bakış açısı geliştiren Rose, Progresif Mimarlık dergisinde Garrett Eckbo ve Dan Kiley ile yazarlık yapmış, burada kendi fikirlerini aktarabileceği bir yer bulmuştur. Peyzaj mimarlığı bakış açısındaki yorumları ile mimarlar tarafından takip edilmiştir (Rogers, 2001).

Rose, 1939'da yazdığı Bahçede Özgürlük isimli yazısında peyzaj tasarımının konumunu ele almıştır. Gerçek peyzaj tasarımında dış mekân memnuniyet verici bir mekân olarak yaklaşılması gerektiğini belirtmiştir. Bu görüşle beraber peyzaj tasarımında mekânsal tasarımın önemi artmış ve stil/tarz yerine mekân tartışma konusu olmuştur (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.137. Yarbrough Residence (Url-84).

Konstrüktivist düşünce sayesinde bahçede veya herhangi bir dış mekânda kullanılacak olan aks sonsuz sayıda çizgisel sistemle elde edilebilmektedir. Rose, romantizmin informal çizgisini ve pitoresk tasarımların peyzaj tasarımda yapıcı olmayan etkisini ifade etmiştir. Formsuzluk yerine formun kullanılmasının doğalı taklitle değil modern sanatlardaki mekânsal kurguyla olabileceğini savunmuştur. Şekil 4.137'deki Yarbrough Residence'ta kullandığı informal çizgiler görülmektedir. James C. Rose, form özelliği taşımayan öğelerin anlamsız olduğunu ve insanların doğayı düzenlerken veya doğanın insan için algılanabilir hale geldiğinde anlamlı olacağını ifade etmiştir. Doğayı kendi

haline bırakmanın veya taklit etmenin çocukça bir romantizm olduğunu savunmuştur (Rogers, 2001; Taşdemir, 2011).

Şekil 4.138. James C. Rose Residence, Ridgewood, NJ (Phillip Merritt, 2009).

Şekil 4.139. James C. Rose Residence, Ridgewood, NJ (Charles A. Birnbaum, 2017).

Rose; mekân kaygısını ele alan, süslemeyi reddeden, simetriyi ve klasik aksları reddeden mekân tasarım kuralları geliştirmiştir. Bitkilendirmenin; süslemek ve dekoratif amaç için değil mekân oluşturmak için kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu fikirler sayesinde mekâna modernist peyzaj gözüyle bakılmış ve modern peyzaj akımlarının kullanımı yaygınlaşmıştır. Peyzaj mimarlığına en büyük faydanın hacimsel mekân ilişkisiyle hareket eden Konstrüktivizm 'den geldiğini belirtmiştir. Rose'a şeffaflık ve görünürlük hissiyatını dış mekân malzemeleriyle elde etmiş böylece aksiyel sistemin kısıtlayıcı etkisinden kurtulmuştur. Bu etki Şekil 4.138 ve Şekil 4.139'da James Rose Residence örneğinde görülmektedir (Taşdemir, 2011)

4.2.34. Daniel Urban Kiley (1912-2004)

Daniel Urban Kiley, peyzaj mimarlığında modernizmin öncülerindendir. Kiley de grup arkadaşları Eckbo ve Rose'un gibi Harvard Tasarım Okulu'ndan mezun olmuştur. Modern peyzaj mimarlığı için önemli çalışmaları bulunmaktadır. Eckbo'nun aksine peyzaj mimarlığına tutumu deneysel ve yenilikçi olmuştur (Yiğit, 2004).

Peyzaj mimarlığına yaklaşımında etkili olan Le Notre'un bahçelerini modernist anlayışla birleştirerek kendi tarzını oluşturmuştur.

Peyzaj tasarımını etkileyen bir diğer ilhamı ise modern mimarlığın temellerinden kabul edilen Mies van der Rohe'un Barselona Pavyonu'dur. İlk modern peyzaj projesi Barselona Pavyonu'ndan esinlenerek yaptığı Miller Bahçesi'dir (Şekil 4.140) (Rogers, 2001; Taşdemir, 2011).

Şekil 4.140. Miller Garden, Columbus (Charles Birnbaum, 2006).

Miller Bahçesini tasarlarken alanı bahçe, çayır, ağaçlık şeklinde üç parçaya ayırmıştır. Bu bahçe evi çevreleyerek genişleyen bir yapıdadır. Bitkilerden oluşan çitler sayesinde

sınırları belirlemiş, alle ev ve heykel ögesiyle bağlantı kurmuştur. Ağaçların bulunduğu alan suya dayanıklıdır ve nehirden bakıldığında evin konumu çim bir meydandaymış hissi vermektedir. Bahçe dinamik bir düzende çayır ve ağaçlar pitoresk tarzı ifade eden şekilde oluşturulmuştur. Evi çevreleyen mekânlar modern tarz bir kurguyla oluşturulmuştur (Treib, 1993).

Dan Kiley'in peyzaj tasarımları modern peyzajın başlangıcı olmuştur. Geliştirdiği farklı tasarım anlayışıyla, Fransız bahçeleriyle temellendirerek yeni mekânlara modernist duyarlılıkla yaklaşmış ve klasik düşüncesin sertliğinden kaçındığı Şekil 4.141 ve Şekil 4.142'de görülmektedir (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.141. Currier Farm, Danby (Peter Vanderwarker, 2013).

Şekil 4.142. Ford Foundation Atrium, New York (David Leventi, 2013).

Tasarımlarında alıllardan oluşan çitler, yürüyüş yolları ve sürprizli alanlar kullanmış ve yeni yerler üretmesini sağlayan örnekler oluşturmuştur (şekil 4.143 - 4.147). Bu rnekler doğayla insanı romantik bir duyguda bir araya getirirken modernist duyarlılığı da içermektedir (Treib, 1993).

şekil 4.143. Hamilton Garden, Columbus (Millicent Harvey, 2013).

şekil 4.144. Dallas Museum of Art, Dallas (Alan Ward, 2013).

Şekil 4.145. Kiley Garden, New York (Frederick Pirone, 2013).

Şekil 4.146. Agnes R. Katz Plaza, Pittsburgh (Richard A. Stoner, 2013).

Şekil 4.147. Patterns, Wilmington (Roger Foley, 2013, Url-86).

4.2.35. Thomas Church (1902-1978)

Peyzaj tasarımlarında detaylara oldukça önem veren Church, renk, çizgi, doku gibi tasarım elemanlarını orijinal bir şekilde kullanmış, hareketli ve simetrik akslarla mekânları geliştirerek yeni usullerle kurgulamıştır.

Tasarımlarında temel olarak ev ve bahçeyi bütünleştirmeye yönelik yaşam alanları elde etmiştir. Bahçelerini genellikle ifade ettiği kavramlara göre tasarlamıştır. Bunlar, güneşe göre konumlanan ev ve oturma odası, giriş ön kapı ve park arasında belirli bir düzendedir. Bahçe ile ev arasında bunlardan bağımsız canlandırılmış bir dış mekân, bahçeyi çevre ve peyzajdan ayıran belirli bir sınır, köpek kulübesi vb. fonksiyonlar için tanımlı mekânlar, bakım rahatlığı ve bahçeye uygun bitki seçimidir (Rogers, 2001).

Bu ilkeler 1948’de yaptığı Donnel Bahçesi’nde görülmektedir. Modern üslupla tasarlanan bu bahçe biçimsel göstergelerin, kübik ve biyomorfik şekillerin kullanılmasıyla sağlanmış modern koşulların dış mekân yaşamına yansımaları ifade etmiştir (Şekil 4.148) (Taşdemir, 2011).

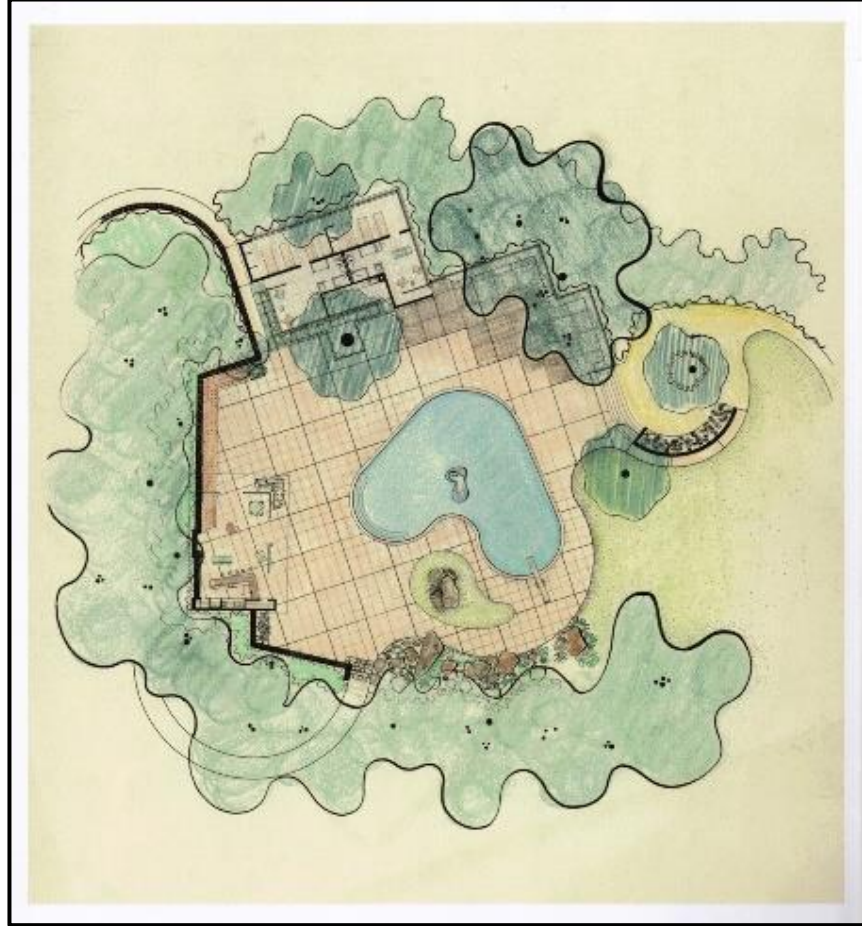
Donnel Bahçesi’ne formal yönden bakıldığında, bahçedeki şekillerin kübizm, sürrealizm, gibi modern sanat akımlarından esinlenilerek tasarlandığı görülmektedir. Bu bahçe ayrı tasarım düzlemleriyle akslara ve şeffaflıklara sahiptir (Şekil 4.150) (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.148. Konstrüktivizm El Novillero Bahçesi - Donnell Bahçesi (Url-87).

Şekil 4.149. Konstrüktivizm El Novillero bahçesi - Donnell bahçesi (Url-87).

Şekil 4.150. Donnell bahçe planı (Url-87).

Thomas Church Beaux Art geleneğinden tamamen vazgeçmemiş, eski akımları veya tarihi peyzaj üsluplarını tasarlayacağı alana uygun bulduğunda kullanmıştır. Garret

Eckbo, geleneksel anlayış ile modernizm arasında köprü olan Thomas Church hakkında en büyük sonuncu geleneksel ve en büyük ilk modernist sanatçı olduğunu söylemiştir (Rogers, 2001). Çağın eğitimi ve kültür seviyesi sebebiyle, Fletcher Steele gibi iki tasarım dönemi arasında kalan Church, kendisinden sonra gelişen peyzaj mimarı dönemlerini kapsayarak, fikir ve görüşlerini modernizm yönündeki bakış açısıyla ilerletmiştir (Rogers, 2001).

4.2.36.Burle Marx (1909-1994)

Brezilyalı Peyzaj mimarı ve ressam olan Marx, Modernist peyzaj tasarımı ile Brezilyayı buluşturan ilk isim olmuştur. 1949 yılında satın aldığı Barra de Guaratiba alanında Brezilya'nın pek çok yerinden getirdiği bitkileri yetiştirmiş, 365.000 metrekareden oluşan bu alan daha sonra milli anıt statüsünde devlet tarafından koruma altına alınmıştır (Campbell, 2007).

Şekil 4.151. Mineral Roof Garden, 1983 (Url-88).

Hayatı boyunca tasarladığı yaklaşık 2000 bahçe ile elliye yakın yeni bitki türü keşfetmiştir. Marx, Brezilya'nın egzotik bitkilerini ve doğasını kullanarak, barok sanatın yapısından ve tropikal bitkilerden oluşan bölgesel bir bahçecilik anlayışını oluşturmaya çalışmıştır (Campbell, 2007).

Peyzaj tasarımlarında soyut sanatları kullanarak, bölgenin doğal bitkileriyle patikalar, süslü balkonlar ve şekilsiz havuzlarla bütünleşen büyük sarmallar oluşturmuştur. Sahip olduğu emsalsiz botanik koleksiyonuyla, Japonya'dan alınmış hissi uyandıran bitkileri, kendi bahçelerinde canlı, renkli, tropikal bitkileri, bölgesel bitki örtüsü tarzında derlemiştir. Benimsediği tasarım anlayışı işlevsel yapıların sert çizgilerini yumuşatarak, mekânlara zenginlik katmıştır (Campbell, 2007).

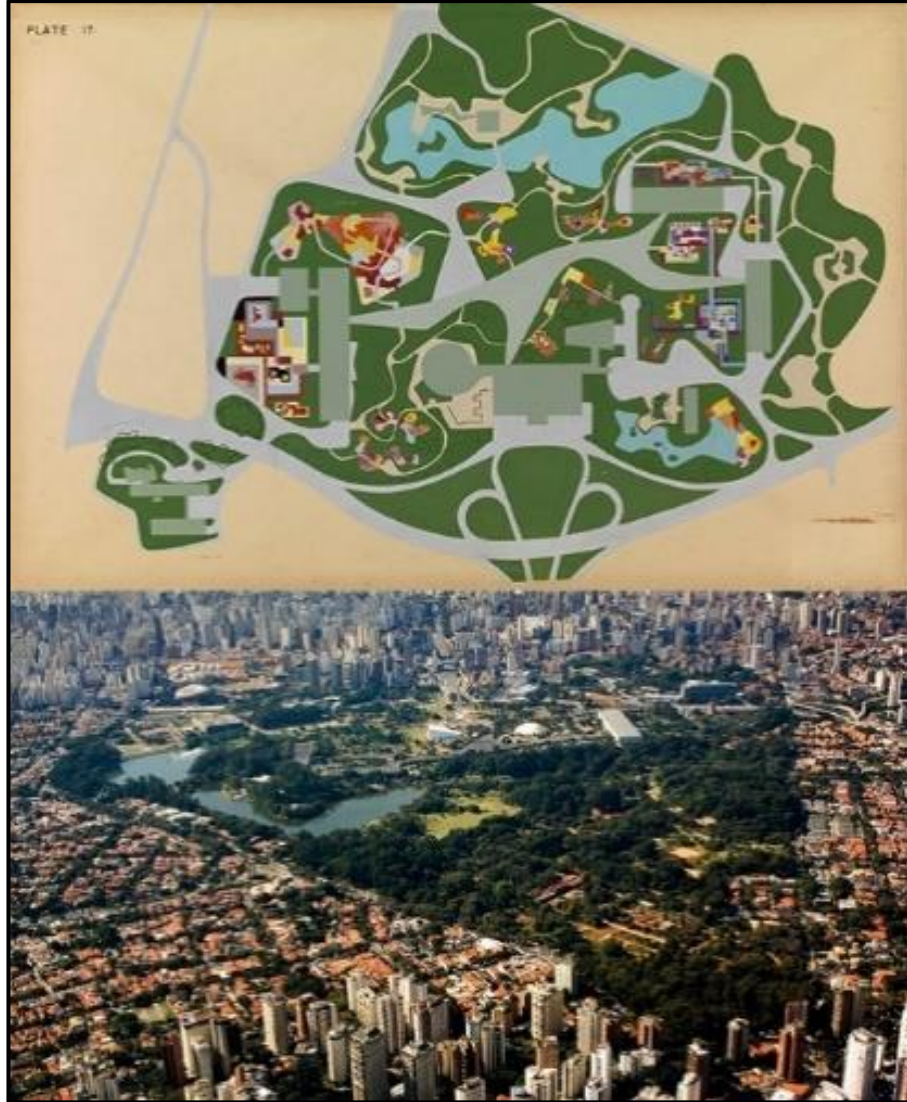

Şekil 4.152. Copacabana kordonu, Rio de Janeiro (Url-88).

Resme ve peyzaj tasarımına benzer şekilde yaklaşmış olan Marx, oluşturduğu grafik tarzıyla, araziye Le Notre'un soyut yaklaşımı gibi şekillendiren Jean Arp ve Joan Miro'nun sanat eserlerindeki biyomorfik formları ve kıvrımlı hatları barındıran modernist üslup kullanmıştır. Bu üslup Copacabana Kordonu (Şekil 4.152) örneğinde görülmektedir (Taşdemir, 2011).

1965'te modern bahçelerin gerçek yaratıcı unvanını Amerika Mimarlar Birliği tarafından veren Marx, uzun süreli ve aktif geçen kariyerinde, küçük şehirsels yeşil çatılardan (Şekil 4.152), kırsal alanlara, doğal parklardan plazalara kadar birçok alanda peyzaj projeleri yapmıştır. Modern peyzaj tasarımına, çarpıcı ve biyomorfik

tasarımlarıyla oluşturduğu anlayış ve tasarım ondan sonra gelen pek çok projeye örnek olmuş, sonraki dönemlerde kullanılmıştır (Rogers, 2001).

Şekil 4.153. Parque Ibirapuera, 1953 (Url-88).

Marx, tüm projelerinde, ilerici tarzıyla, modern peyzaj tasarımlarıyla, milli kimliği duyurmaya yardımcı olan, kırsal bölgeleri canlandıran, bölgesel vejetasyonu önemseyen ve doğal kaynakları korumasını destekleyen tutumuyla Brezilya'nın ulusal bir kahramanıdır (Fidan, 2019).

Peyzaj tasarım tarzıyla tropik peyzajın yaratıcısı Marx yerel bitkileri soyut sanatların estetik kurallarına göre düzenleyerek uluslararası düzeyde peyzaj tasarımına yeni ve modern bir görüş yaratmıştır (Taşdemir, 2011).

4.2.37.Luis Barragan (1902-1988)

Meksikalı mimar ve peyzaj mimarı olan Luis Barragan, sürrealizm ve ekspresyonizm gibi sanat akımlarından etkilenecek, yerleşim alanlarını doğa ile çevreleyen etkileyici bir yöntem oluşturmuştur.

Sürrealist sanat eserlerinden ilham alarak, kendi tarzını ve fikirlerini yansıtan iç ve dış mekânların birleşimiyle oluşturulan bir yaklaşım edinmiştir. Modernist gelişmeler aracılığıyla şekilsel özgünlüğü olmayan ve yerel nitelikler taşıyan tasarımlar yapmıştır (Rogers, 2001; Taşdemir, 2011).

Işık, gölge, doku, form ve rengin vurgulanarak kendine özgü mimari özellikleri yansıtan evi Meksiko’da kendisi için tasarlamış ve 1948’de uygulaması tamamlanmıştır.

Dıştan sert gözüken yapısı ile iç mekânına dair kendini belli etmeyen bu yapıda, düz yüzeyler, yapay veya doğal ışık kullanımı öne çıkan özellikler olmuştur. Evin tavan pencereleri bu sebeple tasarlanmış ve gün boyu ışığın mekânlarda takibi amaçlanmıştır (Taşdemir, 2011).

Luis Barragán bu eserinde, suyun mükemmel kullanımını, değişik düzlemlerin geometrik soyutlamasını ve toprak tonlarında, pembe, mor duvarlardan oluşan şiirsel bir bütünlük ile tasarlandığı görülmektedir (Şekil 4.154). Bu tasarımı modern başyapıt niteliğinde sayılmaktadır.

Luis Barragan’ın bahçe ve peyzaj tasarımlarında kullandığı iç içe geçmişlik, modern yapının doğa ile kaynaşması, peyzajın ev ile bütünleştirmesini gösteren yeni ve etkili tasarım stili edinmiştir (Taşdemir, 2011).

Uydu Kuleleri, Capuchinas Şapeli, Cuadra San Cristóbal ve Fuente de los Amantes, Luis Barragan’ın en önemli eserleri arasında sayılmaktadır.

Şekil 4.154. Luis Barragan Evi (Url-89).

4.2.38. Isamu Noguchi (1904-1988)

Isamu Noguchi Japon asıllı Amerikalı sanatçı, yaptığı çalışmalarıyla estetik kavramlarda yeni oluşumlar sağlamıştır. 20. yüzyılın mühim yaratıcı isimlerindendir. Doğa ve geometriyi birleştiren eserleri ile doğaya ait estetik, soyut, biyomorfik şekilleri tasarımlarında tercih etmiştir (Taşdemir, 2011).

Doğu ve batıyla sentezlediği çağdaş ve soyut elemanlarla oluşturduğu bahçelerinde modernist estetik unsurlarını mimarlık, heykel ve bahçecilik ile birleştirerek yakalamıştır. Noguchi'nin tarzının yansımaları Lawrence Halprin, Maya Lin ve Geoffrey Jellicoe gibi sanatçıların eserlerinde görmek mümkündür (Taşdemir, 2011).

1958'de yaptığı Unesco Bahçesi peyzaj ile heykeli birleştiren Isamu Noguchi'nin belirgin tasarımını yansıttığı en olgunlaşmış eseridir (Şekil 4.155). Noguchi'nin büyük ölçekli ilk peyzaj projesi olan bahçe arazinin, suyun, kayaların heykel şeklinde yorumlanan bir tarzda oluşturulmuştur (Yiğit, 2004).

Noguchi, Unesco Bahçesi'ni (Şekil 4.155) yaparken geleneksel öğelerden faydalanmış ve yeniden yorumlamıştır. Buradaki amacı ise doğal yeteneğin özünü şekillere taşımak ve yeniden biçim verilen doğayı oluşturmaktır (Campbell, 2007).

Açıldığı dönem tepkiler alan bu bahçeyi, Noguchi Japon bahçesi oluşturmaya çalıştığını söylese de, Unesco Bahçesi'ni doğulu uzmanlar fazla yeşil ve gösterişli bulmuş, Avrupalılar ise sade bulduklarını ifade etmiştir. Aslında bu bahçe Japon felsefesiyle oluşmuş modernist estetiğin kişisel yansımasını ifade etmektedir. Noguchi burayı "alan heykelciliğindeki ilk büyük çalışmam" diye betimlemiş, sonraki peyzaj tasarımları ise daha fazla heykelsi, soyut ve daha az insancıl şeklinde olmuştur (Campbell, 2007).

Şekil 4.155. Isamu Noguchi, Unesco Bahçesi, 1957 (Url-104).

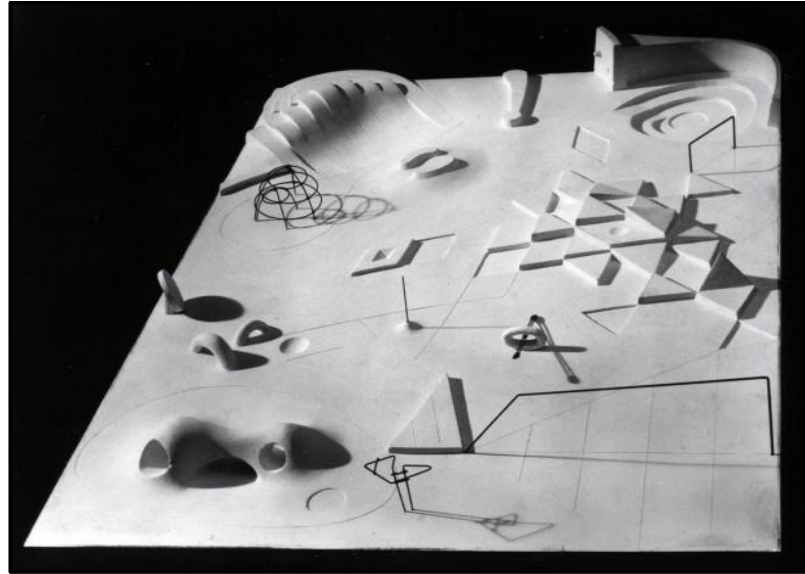
Isamu Noguchi projelerinde çağdaş sanattan sürrealizme, soyut sanata ve biyomorfizme döneminin mühim estetik algılarını yansıtmış, ekoloji, sembolizm, arazi sanatına dönüş tarzında ilgi alanlarını bütünleştiren eşsiz bir tarz oluşturmuştur (Campbell, 2007).

1933'de oluşturduğu Plow Anıtı'nda zeminden ortaya çıkan büyük düşey şekiller, toprağın yontulmasıyla oluşup metrelerde yükseğe taşınan piramit şeklinde bir anıt özelliği taşımaktadır. Yüzeyin kendisini kullanarak elde ettiği heykeller ile Land Art sanat akımını projelerinde kullanarak geliştirmiştir (Campbell, 2007).

Isamu Noguchi'nin ön plana çıkan tasarımlarından olan oyun alanı önerileri, geleneksel peyzaj mimarlığı tarzından farklı bir şekilde özel açık alanlarda uygulanma olanağı yarattığı (Şekil 4.156 ve Şekil 4.157) görülmektedir. Noguchi'nin sanat anlayışı kullanım ve işlevsellik ile sağlanmış, iletişim aracı olarak kullanılan heykel tarzını, oyun alanlarında (Şekil 4.158) kullanmıştır. Heykelin sınırlayıcı estetik tarzının aşarak, sanat ve tasarımın doğasını, tanımını soruşturan, sanatı anlamamanın yolunu gösteren Noguchi, yarattığı oyun alanlarıyla durgunluktan uzaklaşmış, yeni perspektifler geliştirmiştir. (Şekil 4.159 ve Şekil 4.160) (Şengüenalp, 2018).

Şekil 4.156. Isamu Noguchi, Hawaii Ala Maona Parkı Oyun Elemanları Tasarımı, 1939 (Url-104).

Şekil 4.157. Isamu Noguchi, Birleşmiş Milletler Oyun Alanı Maketi, 1951 (Url-104)

Şekil 4.158. Isamu Noguchi, Chase Bahçesi 1961-1964 (Url-104).

Şekil 4.159. Isamu Noguchi Piedmont Park Atlanta, 1976 (Url-104).

Şekil 4.160. Isamu Noguchi, Moerenoma Park, Japonya, 1988 (Url-104).

4.2.39. Lawrence Halprin (1916-2009)

Amerikalı peyzaj mimarı Halprin, aynı zamanda öğretmen, araştırmacı ve sanatçıdır. Halprin, ekolojik alanda benimsediği çevre ve toprak bilimlerine olan ilgisi ile doğayı iyileştirme inancıyla kentlerde büyük ölçekli projeler geliştirmiştir. Çevre bilincini ve doğanın sürecini övdüğü çalışmaları ile tanınmıştır. Geliştirdiği bitkilendirme tarzı ile belirli bir motifi tekrarlayarak oluşturduğu öğeler üzerinde biçimselliğini Church'un soyut stiline de kazandıran bir üslup geliştirmiştir (Campbell, 2007).

Halprin, kentsel peyzajın daha fazla ilgisini çekmesiyle, site, kent parkları, alışveriş merkezleri ve taşıma sistemlerini barındıran büyük ölçekli projelere yoğunlaşmıştır. Halprin, halkı şehir merkezlerine çekerek yaşamaya ve çalışmaya yönelmeleri için çarpık kentleşmeyle mücadele etmiştir.

Halprin, 1960'lı yıllarda, kentsel alanlarda yeni tür projeler üstlenmiştir ve sadece form ve mekânlarla değil, tasarım süreciyle de yenilik yapmaya başlamıştır. Peyzaj mimarının Amerikan kentini yeniden canlandırmadaki rolünü tekrar gözden geçirmiştir. Bu projeler, tarihi sanayi kompleksleri, otoyolların üstündeki/altındaki alanlar gibi sosyal ve yaya alanları yaratmıştır. Aynı zamanda peyzaj pratiğinin ekolojik tasarım ve ekolojik bilimlerle nasıl ilişkilendirileceğini göstermiştir (Yiğit, 2004).

Şekil 4.161. Freeway Park, Seattle (Url-105).

Şekil 4.162. Ira Keller Fountain, Portland (Url-105).

Ira Anı Çeşmeleri parkı Halprin'in en önemli tasarımlarından olup burada suyu ana eleman olarak kullanmış, işlevsel ve çok yönlülüğünden faydalanarak etkili bir sembolizmi yansıtmıştır. Sürekli akan suyun yaşamın devamlılığını sembolize etmesi ve su kaskatları ile meydana gelen ağaçlardan akıp gelen suyun yapısı ve sesi ise doğaya bir övgü niteliği taşımaktadır (Campbell, 2007).

Konstrüktivizm sanat akımının yansımaları, Ira Çeşmeleri Parkı'nda görülmektedir. Tasarımında konstrüktivizmin form dili, noktalar ve yüzeyler düzeni kullanıldığı Şekil 4.161 ve Şekil 4.162'de görülmektedir. Bu sistem içerisinde düşey düzlemde sistemin parçalarını işleyen elemanlar farklı yüksekliklerdedir. Parkı, bu özellikleriyle üç boyutlu heykele benzetilmektedir (Kirby, 2009).

Lawrence Halprin'in Ira Çeşmeleri Parkını yaparken yararlandığı sert sınırlar, gürleyen su kaskatları ve konstrüktivist duvarlar ile Olmsted'in pitoresk parkları ve beautiful city hareketinin klasik fikirlerine zıtlık oluşturarak fark edilir modernist bir tarz haline gelmiştir.

Halprin bu tasarımı konstrüktivizmin form dilini; noktalar, yüzeyler, çizgiler düzenini kullanmıştır. Bu sistem içerisinde düşey düzlemde sistemin parçalarını bir araya getiren elementler farklı yükseltilerde konumlanmıştır. Ira Çeşmeleri Parkı, Amerika'daki biyomorfik ya da Fransa'daki kübist örneklere nazaran daha gelişmiş bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Yiğit, 2004).

4.2.40. Edward James Las Pozas (1907-1984)

Sürrealizm sanat akımıyla düzenlenen bahçe örneklerinin en başarılı örneklerinden olan Las Pozas, Edward James tarafından yapılmıştır. Asıl amacı roma stilinde villa tasarlamak olan James'in, Meksika'da yer alan heykel bahçesi tamamlanamamıştır. Las Pozas, bulundurduğu, heykelleri, sürreal beton şekilleri, olağanüstü merdivenleri ve egzotik bitkileriyle korunması beklenen bir sanat alanı olmuştur (Delaqua, 2022).

Birbiriyle alakasız görünen şekil ve objelerin birlikteliğiyle bütünleşen ve bunların bir perspektifte yer alan derinliğe yerleştirmek ana özelliklerindendir. Düz yüzeylerde Şekil 4.163'te görülen şaşırtıcı şekillerin varlığı sürrealizmin öne çıkan özelliklerindendir (Kızıldere, 2009).

Şekil 4.163. Edward James, Las Pozas, sürrealist heykel bahçesi (Url-106).

4.2.41. Robert Smithson Spiral Jetty (1938-1973)

Postmodern sanat akımlarından peyzaj mimarlığına en çok yansıyan bir diğer sanat akımı Land Art olmuştur. Arazi ve doğaya ait malzeme kullanımı peyzaj mimarlığı ile oldukça yakın ilişkidir. Bu akım ile resim, heykel gibi sanatların peyzaj mimarlığıyla birlikteliğine olanak sağlamıştır. İnsan ile doğa ilişkisinin güçlendirilmesini sağlayan Land art çevreci sanat ile doğa sanatı kavramlarının gelişimine katkı sağlamıştır (Hodge, 2011).

Land Art sanat akımının peyzaj mimarlığındaki en çok bilinen uygulamalarından biri “Spiral Jetty”dir (Şekil 4.164). 1970’de Robert Smithson, Amerika’nın Utah eyaletinde bulunan büyük tuz gölünün kıyısına yapmıştır.

Geniş bir doğal atık alanı, çok büyük bir Arazi Sanatı eserine dönüştürmüştür. Çamur, tuz kristalleri, siyah bazalt taşları ve topraktan yapılmış spiral bir dalgakırandır. 460 metre uzunluğunda ve 4,60 metre genişliğinde olan spiral, yalnızca gölün seviyesi 1.279,50 metrenin altına düştüğü zaman görülebilmektedir. Başlangıçta, su yosunlarının ve bakterilerin kıvılcı ile boyadığı Büyük Tuz Gölü üzerindeki bu siyah spiral, suların çekilmesiyle kolayca göze çarpmaktadır. Tuz kristallerinin kireç bağlamasından dolayı siyahtan çok beyaz renktedir (Seyrek, 2009; Hodge, 2011).

Şekil 4.164. Robert Smithson, Spiral Dalgakıran (Url-107).

4.2.42. Martha Schwartz (1950-)

Günümüzde en çok tanınan peyzaj mimarlarından Amerikalı Martha Schwartz (1950), eğitimi ve çalışma hayatı boyunca güzel sanatlar ve peyzaj mimarlığıyla ilgilenmiş, tasarımlarını sanatsal bir anlayış içerisinde yorumlayarak gerçekleştirmiştir.

Mesleğine günümüzde de devam eden Schwartz yenilikçi, orijinal, modern, ve alışılmışın dışında çalışmalara sahiptir. Kentsel alanlara sanatsal yaklaşımlarıyla şekillenmiş projeleri ile tanınmıştır. Schwartz'ın, bir süre beraber çalıştığı Peter Walker ve Hideo Sasaki de bu alandaki önemli isimlerdendir (Richardson, 2004).

Etkilenip esinlendiği sanat akımları minimalizm, pop art, kavramsal sanat, land art, de stijl, ve sürrealizmdir (Campbell, 2007).

Post-modern sanat akımlarından etkilenecek projeler yapan Schwartz, bu sebeple post-modern peyzaj mimarı olarak tanımlanmaktadır. Peyzaj mimarlığına yaklaşımında en çok minimalizm ve kavramsal sanatın etkisi görülmüştür. Peter Walker ile gerçekleştirdiği minimalist projelerinde, düzeni vurgulamak amacıyla çeşitli ritmik tekrarlar (Şekil 4.165) ve hareketli alanlar kullanarak (Şekil 4.166) mekanlara farklı bir gözle bakma imkânı sunmuştur. Schwartz ve Walker oluşturdukları alanı gridlerle tasarlayarak sert alanlarda minimal çözümler sunmuştur. Postmodern anlayışını Kaliforniya ve ticari bahçelerde kullanmış ve farklı tasarımlar gerçekleştirmiştir (Campbell, 2007).

Şekil 4.165. Jacob Javits Plaza, New York, 1996 (Url-108).

Şekil 4.166. Hud Plaza, Washington, 1998 (Url-108).

Farklı malzemeleri ve sıra dışı renkleri karıştırarak geleneksel anlayış ve doğal peyzajdan uzak durmuş, kavramlara farklı yaklaşımı yeniden tanımlamalarıyla bir öncü haline gelmiştir.

Sanatsal obje olarak gördüğü tasarımlarıyla heykelsi alanlar oluşturmuş, cesur yaklaşımı ve doğala karşı formal fikirleriyle de tartışmalı bir tarz oluşturmuştur.

Modernist peyzaj ile sanatı birleştirirken Le Notre'un prensiplerinden etkilenmiştir. Le Notre bahçelerinde barok sanatını tercih ederken, Schwartz ise kübizm ve postmodern sanat prensiplerini tasarımlarında kullanmıştır.

Martha Schwartz olağanüstü peyzaj mimarlığı görüşünde modern sanatlardan ilham alan Burle Marx ile Isamu Noguchi'yi yol göstericileri olarak kabul etmiştir.

Burle Marx'ın biyomorfik formları kullanışı, bitkilendirmesi ve doku tercihi, Noguchi'nin renkleri, geometriyi, ışığı kullanım tarzı Schwartz'ı etkileyen faktörlerdendir (Campbell, 2007).

Schwartz tasarımlarında alışılmış tarzın dışında oluşturduğu alanlarda modern ve postmodern akımlardan etkilenmiştir. Pop-Art akımındaki malzemeler ve renklerle, kentsel peyzajda farklılık yaratan kavramlar kullanmıştır (Şekil 4.167).

Şekil 4.167. Splice Garden, Whitehead Institute, Cambridge, 1986 (Url-108).

Schwartz'ın peyzaj anlayışına yansımış bir diğer sanat akımı arazi sanatıdır. Arazi sanatında kullanılan öğeleri Schwartz'ın tasarımlarında da görmek mümkündür (Şekil 4.169).

Malzeme ve obje kullanımına mizahi bir bakışla yaklaşan Schwartz Pop Art'ın etkilerini peyzaj tasarımlarına da yansıtmıştır. Tasarımlarında tercih ettiği sıra dışı ve görülmemiş malzemelerle esprili ve sürreal tasarımlar (Şekil 4.168) yapmıştır (McGuire, 2009).

Şekil 4.168. Exchange Square, Manchester, 2000 (Url-108).

Mekanlara yenilikçi ve modern yaklaşımıyla sanat akımlarının yansımalarının yanında kentlere kayıp alanların kazandırılması ve kenti doğaya katma fikirlerini de savunmuştur.

Bu düşüncelerle Schwartz, kullanım potansiyeli güçsüz alanlarda estetik ve işlevsel tasarımlar yaparak, kent gelişimi ve modernleşmenin peyzaj mimarının görevi olduğunu belirtmiştir (Campbell, 2007).

Şekil 4.169. Grand Canal Square, Dublin, 2007 (Url-108).

Şekil 4.170. Davis Garden, El Paso, Texas, 1994 (Url-108).

Şekil 4.171. Littman Wedding, Deal, New Jersey 1995 (Url-108).

Çocuk Parkı ve Gölet (San Diego, 1995), Federal Adliye Meydanı, ABD Konut ve Kentsel Gelişim Bakanlığı ve Yorkville Parkı Köyü, Schwartz'ın en ünlü çalışmaları arasında bulunmaktadır.

4.2.43. Peter Walker (1932-)

Amerikalı peyzaj mimarı Peter Walker birçok önemli proje tasarlayan, kendisini 1950’li yıllarda yetiştirilmiş 2. Nesil son modernist peyzaj mimarı olarak nitelendirmiştir. Thomas Church, Garret Eckbo, James Rose gibi ilk kuşak peyzaj mimarlarının bakış açılarından ilham alıp bunu daha iyi seviyelere getirmeye çalışmıştır. Walker kendisinin de içinde olduğu, Hideo Sasaki, Lawrence Halprin gibi peyzaj mimarlarını ikinci kuşak Modernistler şeklinde tanımlamıştır (Kirby, 2009).

Walker, bir süre beraber çalıştığı Lawrence Halprin’in ekolojik temelli görüşlerinden, kentsel tasarım yaklaşımlarından ve su plazası projelerinden etkilenmiştir. Peter Walker mesleğinin ilk zamanlarında modernizm fikrine yakın durmuş, 1960’lardan sonra ise Modernizmle ilişkili bulduğu Minimalizm ve Land Art akımlarıyla ilgilenmeye başlamıştır. Bu dönemde yaptığı bazı çalışmalarında Soyut Sanat’tan da faydalanmıştır (Taşdemir, 2011).

Peter Walker, özellikle çatı bahçesi ve meydan tasarımlarıyla göze çarpmaktadır. Sony Center önemli eserlerindendir (Şekil 4.172).

Şekil 4.172. Sony Center, Berlin, Peter Walker Çatı Bahçeleri (Url-90).

Walker’ın peyzaj mimarlığına bakışında modernizm ve minimalizm gibi akımlar oldukça önemli bir etkiye sahiptir. Walker modernizmin sadeliği ve usule yatkın gücünden ilham almıştır. Konstrüktivizm, sürrealizm gibi sanat akımlarının birleşmesiyle Modernizm, bazı sanat akımlarından doğan farklı formal yaklaşımlarla peyzaj teorilerini anlaşılabilir kılmaktadır. Walker’a göre minimalizm ise, hafızalarda

araziyi görülmemiş yer duygusuyla canlandırabilen geometrik stil, ritim, hareket ve diğer araçlar vasıtasıyla kavramsal düzen ve değişen natürel sistemler düşüncesine dayanmaktadır. Peyzajda minimalizm doğanın güçlerinin entelektüel, teknik veya endüstriyel olarak üstesinden gelmeyi reddeden yaklaşıma işaret etmektedir. Peyzaj mimarlığında minimalizm yaşamımızda meydana gelen birtakım zor geçişler yoluyla bize öncülük eden ve bizi aydınlatan soruların bir kısmını açığa çıkarmaktadır. (Kirby 2009).

Minimalizm, günümüzde karşılaştığımız atıklar ve azalan doğal kaynaklar gibi çevre problemleriyle mücadele etme yönüyle sanatsal bir tutum sunmaktadır (Şekil 4.173). Walker'ın minimalist peyzaj yaklaşımı 'indirge ve odaklan' fikriyle gelişmiştir (Kirby, 2009).

Şekil 4.173. 11 Eylül Anıtı (Url-90).

Peter Walker'ın peyzaj tasarımı anlayışında açık alanlar; kentsel, kültürel ve modern sosyal hayat için oldukça önemlidir. Açık alanlar, tüm sanatlar içerisinde insan yaşamının karmaşıklığı ile en yakın ilişki içinde olandır. Walker'a göre tasarlanmış bir peyzaj, herhangi bir binanın ön cephesi, mimari biçimi ve boyutu kadar gizemli ve önemli bir etki oluşturabilmektedir. Walker, açık alanların önemini vurgulamak için, Isamu Noguchi, Burle Marx, Luis Barragan Dan Kiley ve Lawrence Halprin'in çalışmalarına dikkat çekmektedir (Kirby, 2009; Taşdemir, 2011).

4.2.44.Hideo Sasaki (1919-2000)

Uluslararası tanınırlığa sahip olan peyzaj mimarı Hideo Sasaki, Japon asıllı bir Amerikalıdır. Harvard’da master eğitimini bitirmiş ve 18 sene boyunca Harvard Üniversitesi’nde profesör olarak çalışmıştır. Peyzaj mimarlığında modernist bir anlayış benimsemiş, modernist fikirler geliştirmiş ve pratik çözümler üretmeyi hedeflemiştir. Tasarımlarında tarihi, sosyal, kültürel kavramlar gibi belli karakteristik özellikleri göz önünde bulundurmuştur. “Yeşil Tasarımlar” ismini verdiği anlayış doğrultusunda çevreyi iyileştirme amacıyla çalışmalar yapmıştır. Sasaki’nin anlayışında yaratıcılık kavramı da çok önemlidir. Bu düşüncesini “peyzajın olduğu her yerde yaratıcılık olmalıdır” şeklinde aktarmıştır. Bu yaratıcılık Baltimore Sanat Müzesi, Heykel Bahçesinde (Şekil 4.174) görülmektedir (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.174.Baltimore Sanat Müzesi, Ryda ve Robert H. Levi Heykel Bahçesi (Url-92)

Şekil 4.175. Anayasa Meydanı (Jason Hellendrung, 2013).

Şekil 4.176. Greenacre Park, New York, NY

4.2.45.Charles Jencks (1939-2019)

Charles Jencks Amerikalı tasarımcı, peyzaj mimarı ve mimarlık kuramcısıdır. Harvard'da tasarım ve mimarlık eğitimi almış, modernizm ve post-modernizm hakkındaki kitaplarıyla tanınmıştır. Charles Jencks post-modern dönemin de önemli bir ismidir bununla birlikte modernizm döneminin bittiğini ve post-modern dönemin başladığını bildiren bir mimardır. "Postmodern Mimarlığın Dili" isimli eserinde modern mimarlığın bittiğini ifade etmiş, post-modernizmin sınıflandırılması ve tanımıyla ilgilenmiştir. Charles Jencks postmodern yaklaşımında farklı bilim dalları ile sanatı birleştiren faaliyetler göstermiştir. Jencks bu olağandışı yaklaşımında biyoloji, fizik ve astronomi teorilerinden yararlanarak yeni ve farklı bir peyzaj tasarımı anlayışı oluşturmuştur (Wainwright, 2019).

Kozmik Spekülasyon Bahçesi, 1989 yılında bilim ve matematikten yararlanarak tasarlanmıştır. Jencks'in peyzaj ile bilimi birleştiren projelerinin ilk örneği Şekil 4.177 ve Şekil 4.178'de görülmektedir. Jencks, bu bahçenin oluşturulmasında oransal kırılmalardan, küçük zerrelere, karadeliklerden, DNA'dan, kaostan, doğal afetlerden ve kuantum teorilerinden esinlenmiştir. Soyut bilimsel veriler taşıyan bu bahçe, estetik ve bilimin yanında 18. yüzyıl İngiltere'sinin peyzaj parklarıyla benzerlik taşımaktadır (Campbell, 2007; Wainwright, 2019).

Şekil 4.177. Kozmik Spekölasyon Bahçesi İskoçya (Url-93).

Şekil 4.178. Kozmik Kurgu Bahçesinin bölümleri (Url-93).

4.2.46. Peter Latz (1939-)

Peyzaj Mimarlığının öncülerinden sayılan, post-endüstriyel peyzajın düzeltilmesi, iyileştirilmesi ve dönüştürülmesi konusunda yeni bir çağ başlatmıştır. Peter Latz, kadim sanayi havzalarının ıslahı ve dönüştürülmesini ihtiva eden çalışmaları, projeleri ve bu husustaki ihtisası ile bilinen bir peyzaj mimarıdır. Landschaftspark Duisburg-Nord projesi hem post-endüstriyel transformasyon projelerinin hem de Latz'ın ortaya koyduğu en önemli örneklerden (Şekil 4.179) biridir. Aynı zamanda bu proje 90'ların başında uluslararası bir yarışmada birincilik getirmiştir (Fidan, 2019).

Şekil 4.179. Duisburg Nord (Url-94).

Latz+Partners tarafından tasarlanan Duisburg-Nord parkının inşaatı 2002 yılında sonlanmıştır. 1985 yılında iş görmez hale gelen demir çelik fabrikalarının yer aldığı eski sanayi bölgesi olan Ruhr Bölgesi'ni, paslanmış ambar ve depolama alanlarının yabani bahçelerle dolduğu, emektar bir gaz tankının dalgıçlarının idman havuzu olarak değerlendirildiği çok yönlü bir rekreasyon bölgesi haline getirmiştir (Fidan, 2019).

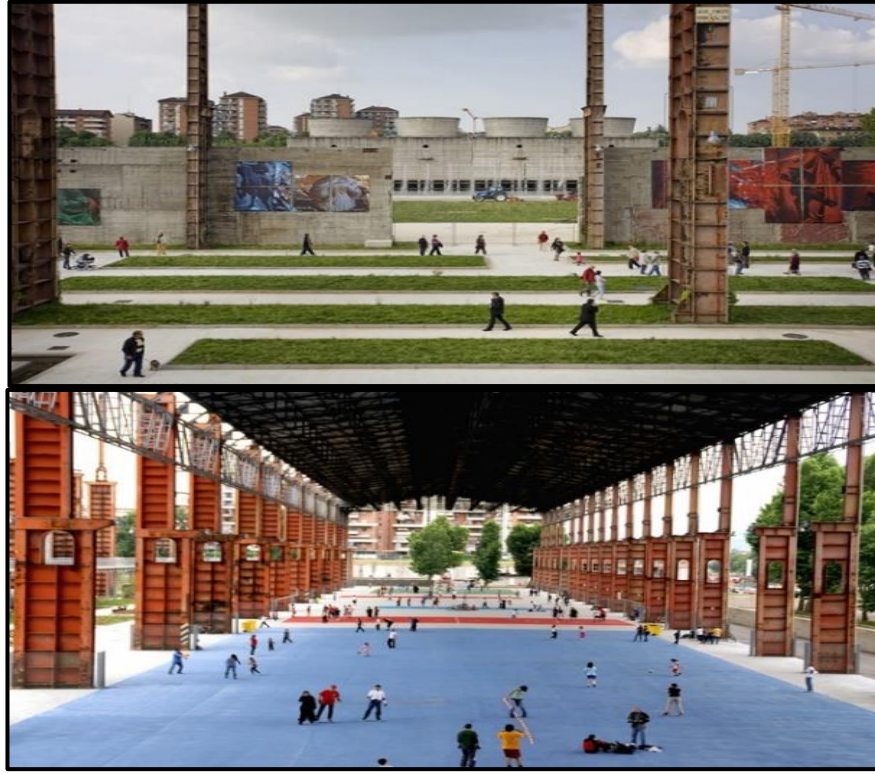
Temel imalathane, fabrika ve tesis yapılarının etrafını topiary çitlerle çevirerek parterler ve çalılıklar serpiştirerek düğüm bahçeler ve gül bahçeleri ekleyerek geleneksel stilde bir dizi bahçe oluşturmuştur. Böylece ana fabrika yapılarını koruyarak peyzajın içinden bir parça haline getirmiştir. Bu şekilde sanayi yapıları peyzaj dokusunun içinde yeni bir görsel stil ve manzara olarak biçimlendiği Şekil 4.180'de görülmektedir.

Şekil 4.180. Duisburg Nord (Url-94).

İtalya, Torino'da bulunan ve Latz'a ait olan bir başka post-endüstriyel tasarım ise Şehir merkezine yakın olan kentsel-endüstriyel atık merkezi, artık şehir parkı olarak

kullanılmaktadır. Parkın etrafını anayol, yeni yerleşim alanları ve Dora nehri sarmaktadır. Eski mülki hak usullerine göre tasarlanan park, fonksiyonel farklılıklara ve sanayi bakiyesinin oluşturduğu değişik estetik durumlara göre birbirinden farklı beş bölüme ayrılmış ve bu bölümler. Köprü, merdiven ve rampa gibi unsurlarla bu farklı birbirine ve çevre bölgelere bağlandığı Şekil 4.181’de görülmektedir (Fidan, 2019).

Şekil 4.181. Parco Dora (Url-94).

4.2.47. Tadao Ando Awaji Yumebutai Uluslararası Konferans Merkezi (1941-)

Farklı amaçlarla kullanılabilen tesis Tadao Ando tarafından 2000 yılında yapılmıştır. Öncesinde farklı bir proje sebebiyle doldurulan bir yamaç üzerine konumlanmıştır. İç-dış mekân teşkilatlanması ve birleşimi bakımından karmaşık bir yapıdır. Proje bozulmuş bir peyzaj yeniden ayaklandırmasının yanında 1995 te yaşanan Kobe depreminde ölenler için de bir anıt niteliği taşımaktadır. Çok fonksiyonlu yapılar barındıran tesis geometrik parçalardan oluşmaktadır (Şekil 4.182) ve bu parçaların kesişimi de bütünü tamamlar niteliktedir. Birbirini içine geçen alanlar kullanıcıya için ve dışın belirsizleştiği yoğun bir deneyim sunmaktadır. Yapıların peyzajın bir parçası olduğu hatta peyzajla bütünleştiği söylemek mümkündür.

Şekil 4.182. Awaji Yumebutai Uluslararası Konferans Merkezi (Url-96).

Konferans merkezi Mecazi olarak "hayal kurulacağı bir yer", adı, adanın ekolojisini restore etme amacını ifade etmektedir, Osaka'da toprak ıslahı için toprağı kısmen kaldırılmıştır. Kompleksin en ayırt edici özelliklerinden biri, birkaç eğime yayılmış ızgaralarda düzenlenmiş 100 çiçek yatağıdır (Şekil 4.183) (Anonim, 2022g).

Şekil 4.183. Iızgaralarda Düzenlenmiş Çiçek Yatağı (Url-96).

4.2.47. Bernard Tschumi Parc de la Vilette (1944-)

Paris’te bulunan daha önce mezbaha bölgesi olarak değerlendirilen alanın kentsel yenileme projesini mimar Bernard Tschumi yapmıştır. Parc de la Vilette dekonstrüktivizm akımının peyzaj mimarisinde en önemli örneğidir. Yapıların hepsi farklı fonksiyonları olan kırmızı konstrüksiyonlardır ve parkın noktalar sistemini oluştururlar. Örneğin belirli bir düzende düzensiz bir şekilde yerleştirilen yapılar oldukça küçüktür. Parkta bunun dışında çeşitli peyzaj donatı alanları, bol miktarda yeşil alanlar, çok farklı tematik bahçeler, birçok su kanalı, çeşitli oyun alanları son olarak da bilim ve endüstri müzesi yer almaktadır. Bernard Tschumi, tasarımıyla (Şekil 4.184) Parc de la Vilette geleneksel peyzaj tasarımında bir kırılma noktası olduğunu söyleyerek parkın 21. yüzyıla ait olan bir peyzaj tasarımı olduğunu dile getirmiştir (Kızıldere, 2009).

Şekil 4.184. Parc de la Vilette (Url-97).

Parc de la Vilette (Vilette Parkı) 1998 yılında kullanıma hazır hale gelmiştir. 1982 yılında uluslararası bir müsabaka sonunda ortaya çıkmıştır. Proje yarışmasında Zaha Hadid, Jean Nouvel, Reem Koolhaas (OMA) gibi ünlü mimarlar bulunmasına karşın Bernard Scumi tarafından bu proje seçilmesi tavsiye edilmiştir (Kızıldere, 2009).

Tscumi parkı ziyaretçiler keşfedilmeyi bekleyen geniş bir alan olarak tanımlamıştır. Parc De La Villette kendisini ziyaret edenlere bir referans noktası verir ve özgürlük hissiyle yapabilecekleri pek çok aktivite ve etkileşim alanları sunar. Parc de la Vilette'in bir diğer özelliği de ziyaretçilerin rastgele bulmaları sağlanan 10 farklı tematik bahçeyi bünyesinde barındırmasıdır. Her bir bahçe kullanıcılarını medite, motive, rehabilite edebilecek ve dahi oyun oynanabilecek alanlar (Şekil 4.185) sunmaktadır (Kızıldere, 2009).

Şekil 4.185. Parc de la Villette Görünüş ve Plan (Url-97).

Parc de la Villette pek çok eleştiriye maruz kalmıştır. Eleştirilerin sebepleri insan ölçeğini dikkate almayan kocaman bir bölge olması ve inşası esnasında alanın önceki

karakterini ve tarihini dikkate almayan bir yaklaşım sergilemesidir. Ancak parkın amacı; büyük kentsel bir alanda, insanın hislerinin ne olacağı konusunu çalışan çözümsel ve kavramsal bir yaklaşımı ifade etmektedir. Parkın alanları ve büyüklüğü aslında, aktiviteleri, mekânları, hareketi daha geniş bir evrende bir araya getiren şehir hayatını ve faaliyetlerini eleştiren bir manifestasyondur. Tscumi'nin şehir hayatını tenkitinin bir yansıması olan Parc De La Villette bu sebeple şehrsel ölçekte meydana getirilmiş projeler için çok önemli bir örnektir (Kızıldere, 2009).

4.2.48.Mary Mis (1944-)

Bir sanatçının zamanımızın meselelerini ele almasının mümkün olduğu kamusal alanın vizyonunu dile getirerek heykel, mimari, peyzaj tasarımı ve enstalasyon sanatı arasındaki sınırları yeniden şekillendirmiştir.

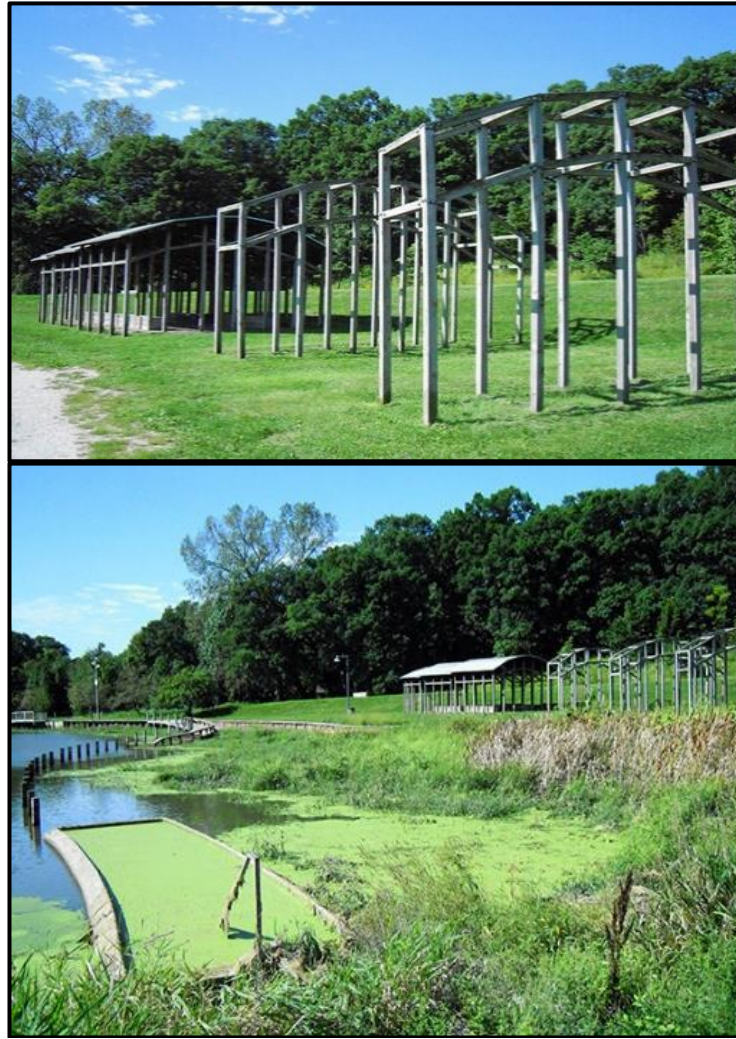

Şekil 4.186. Battery Park, South Cove, New York, 1988 (Url-98).

Şekil 4.187. Laumeier Heykel Parkı (Url-98).

Sürdürülebilirlik konularını işbirliği ve sanat yoluyla somut hale getirmek için bir çerçeve olan “Yaşayan Şehir Olarak Kent”i geliştirmiştir. Bir heykeltıraş olarak eğitilmiş çalışması (Şekil 4.187), bir sitenin geçmişini, ekolojisini veya fark edilmeyen çevrenin yönlerini vurgulayan durumlar (Şekil 4.188) yaratmaktadır. Mary Miss, 1970'lerin başından beri sanatın kamusal alana nasıl entegre edildiğini yeniden tanımlamıştır. Sanatçıların zamanımızın karmaşık meselelerini ele almada nasıl daha merkezi bir rol oynayabilecekleri çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği somut deneyimlere dönüştürmekle ilgilenmektedir (Anonim, 2022h).

Şekil 4.188. Greenwood Pond (Url-98).

Pil Parkı Şehri Greenwood Göleti, Hills ve Dales MetroPark, Indianapolis Sanat Müzesi, Newfields, Laumeier Heykel Parkı Güney Koyu, Mary Miss’in en ünlü çalışmaları arasında bulunmaktadır.

4.2.49. James Corner (1961-)

İngiltere'nin Preston kentinde 1961'de doğan ve 21. yüzyılın en yenilikçi peyzaj mimarlarında sayılmaktadır. Yüksek lisansını Peyzaj Mimarlığı ve Kentsel Tasarım üzerine Pennsylvania Üniversitesi'nde 1986 yılında tamamlamıştır. Corner'in ortaya koyduğu açık alan tasarımındaki bir yaklaşım olan peyzajın el değmemiş, tabii ve çevre bilimsel şekilde işlenmesi yaklaşımını geri getirmiştir. Corner'in bu tutumu Frederick Law Olmsted ile mukayese edilmiştir. Aynı zamanda Peter Latz'den de post-endüstriyel kentsel dönüşümü üzerine olan çalışmalar hususunda etkilenmiştir (Fidan, 2019). Philadelphia Navy Yards Central Green (Şekil 4.189) tasarımlarındandır.

Şekil 4.189. Philadelphia Navy Yards Central Green (Url-99).

Corner, şimdiye kadar pek çok ödül alan peyzaj mimarlarından biridir. TIME dergisinde 2010 yılında “En Etkili 10 Tasarımcı” (10 Most Influential Designers, 2010) ve Fast Company'nin “En Yenilikçi 50 Şirket” (Most Innovative Companies, 2012) sıralamasında bulunmaktadır.

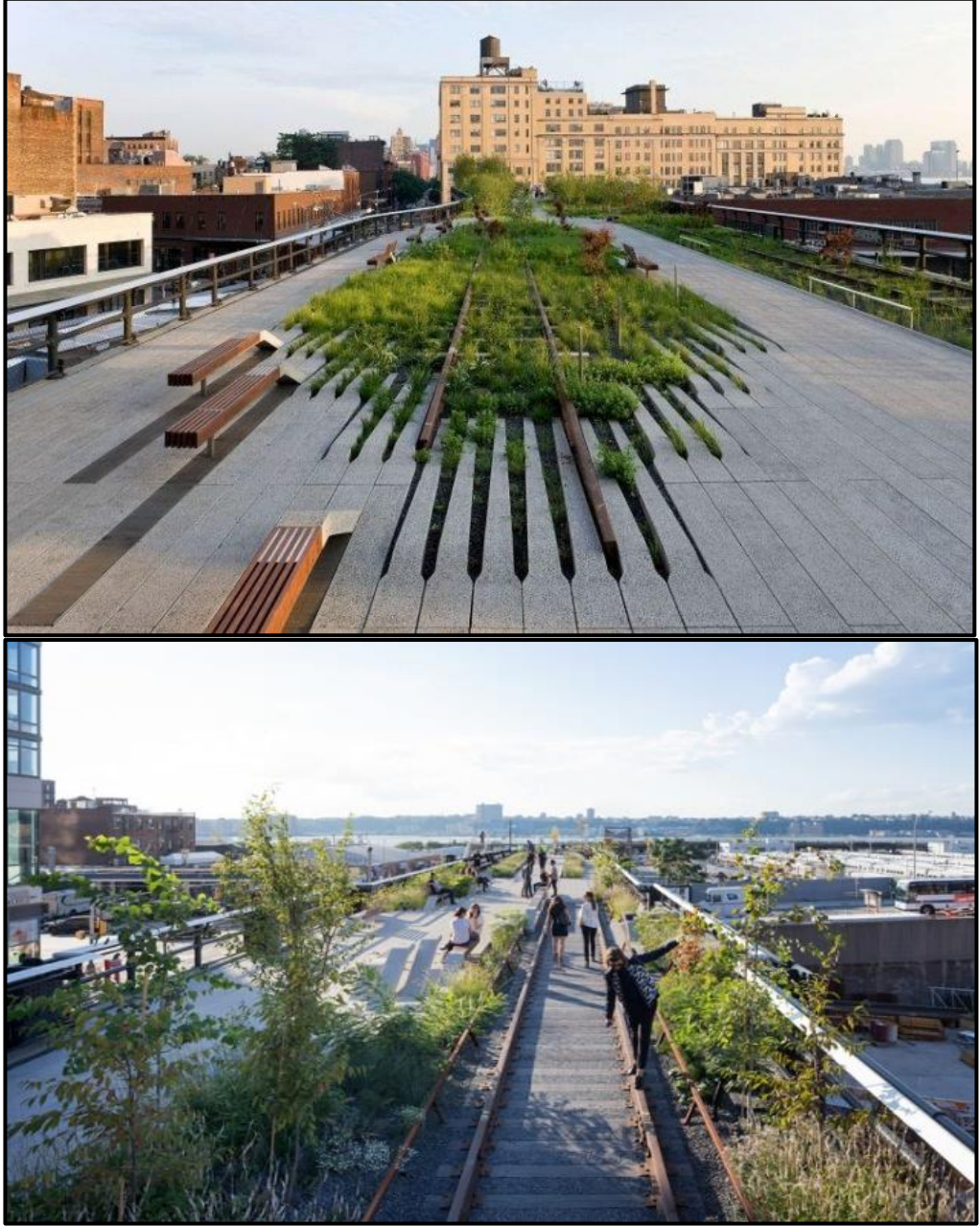
Şekil 4.190. James Corner High Line Parkı (Url-99).

2005 yılında oluşturulan James Corner Field Operations ekibinin en ünlü çalışması olan High Line benzersiz ve alışılmadık bir peyzaj projesidir. 2003 yılında düzenlenen uluslararası bir yarışmada Diller Scofidio + Renfro işbirliğinin getirdiği galibiyet sonucu ortaya konan parkın ilk bölümü 2009'da (Şekil 4.190) tamamlanmıştır. Ekolojik sürdürülebilirliği önemseyen High Line kentsel yenilenme ve koruma yönüyle örnek bir kent parkıdır (Şekil 4.191) (Fidan, 2019).

Şekil 4.191. High Line Parkı (Url-99).

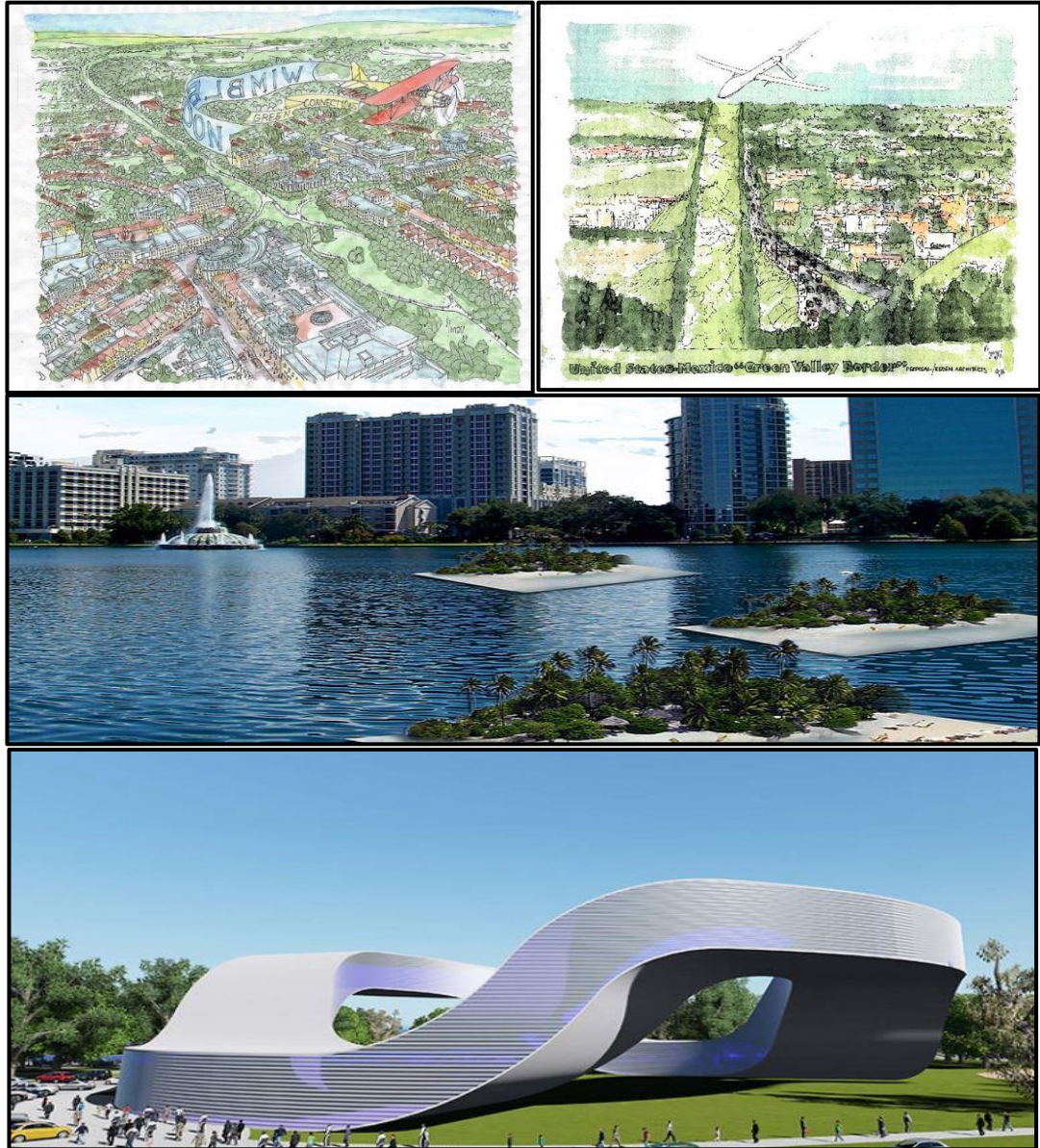
Projenin ilk dokuz bloğu 2009’da açılmıştır. High Line doğrusal bir parktır. Manhattan batı yakası boyunca ilerlemektedir. 2,3 kilometrelik kullanılmayan tren rayları kamusal açık alana dönüşmüştür. Kente getirdiği yeni bakış açısı ve hareket açısından yepyeni bir model olan High Line’in son etabı olan (Şekil 4.192) “greening” (yeşillendirme) 2014 yılında sona ermiştir (Fidan, 2019).

Şekil 4.192. High Line Parkı (Url-99).

4.2.50.Sunay Erdem (1971-)

Türkiye'nin en yaratıcı peyzaj mimarlarından olan Sunay Erdem'in tanınmış birçok kentsel tasarım projesi mevcuttur. 1992'den itibaren serbest el çizimini tercih etmiş 700'den fazla serbest el çizimi vardır. Philadelphia Mimarlık Merkezi'nin 2013'te düzenlediği Sketch Showdown Yarışmasında, renkli çizimi, Karışık Medya'da birinci olmuştur. ABD-Meksika sınırında bulunan duvar projesi ise yine Sunay Erdem geliştirdiği önemli projelerdendir (Anonim, 2022k).

Şekil 4.193. Wimbledon Town Centre Yarışması, Orlando 2040 Vision, Orlando, 2013 Barack Obama Başkanlık Merkezi, Abd, Chicago, 2016 (Url-100).

4.2.51.Mary Reynolds (1974-)

Chelsea’de 2002 yılında düzenlenmiş Flower Show’da birincilik ödülü alan ilk İrlandalı Brigit’s Garden eseriyle Mary Reynolds’tur. Pek çok tasarımcı Mary Reynolds’un işlerini aşırı sade olmasına karşın yüksek seviyede estetik ve zarif olduğunu belirtmektedir. Brigit’s Garden kendisinin en büyüleyici tasarımıdır ve İrlanda’da Country Galway’da yer almaktadır. Eserlerinde doğal malzemeler ve Kelt sembolizmini (Şekil 4.194 ve Şekil 4.195) kullanmıştır. Modern ve antik materyalleri bir araya getirmiştir (Reynolds, 2022).

Şekil 4.194. Brigit's Garden (Url-101).

Şekil 4.195. Brigit's Garden (Url-101).

Şekil 4.196. Cornish Sahilinde Taştan Spiraller (Url-101).

Mary Reynolds'un bilinen diğer önemli tasarımlarından doğa ile sembolizmi birleştiren taştan spiraller tasarımında Şekil 4.196'da görülmektedir.

Şekil 4.197. Disart (Url-101).

4.2.52. Maya Lin (1959-)

Storm King, Land Art sanat akımının yakın tarihteki örneklerinden mimar ve sanatçı Maya Lin tarafından yapılmıştır. Dalga Tarlaları anlamına gelen eser deniz dalgalarının meydana getirdiği kum tepelerinden ilham alarak oluşturulmuştur. Dalgalar, biçimlendirilmiş toprak tepelerinin üzeri çim ile kaplanarak (Şekil 4.198) oluşturulmuştur. Bu tasarım natürel malzeme kullanıldığı için yani toprak ve çimden

oluştugu için doğal olan tüm peyzaj ögeleri gibi sürekli bir hareket değişim ve dönüşüm içerisindedir (Taşdemir, 2011).

Şekil 4.198. Storm King Dalga Tarlaları, Maya Lin, 2007 (Url-102).

Maya Lin, çevre üzerinde düşünmek amacıyla sistemlerin gelişimini keşfederek, doğal çevrenin entelektüel, duysal ve fiziksel düşüncesine davet eden nesneler yaratarak, yer kavramlarıyla eleştirel bir şekilde ilgilenmiştir.

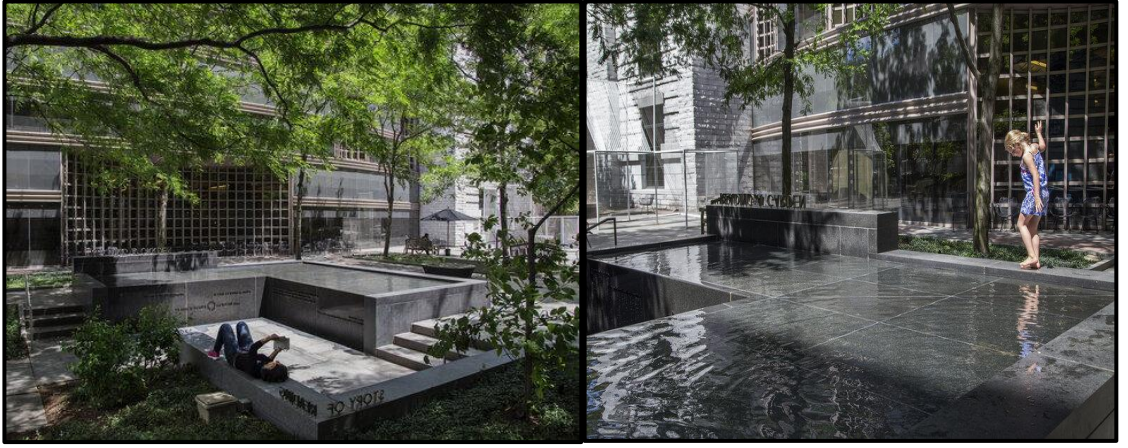
Kadınlar masası Anıtı, Lin'in bir sanatçı olarak ilerlemesinin başlangıcını ve feminist değerleri vurgulamaktadır. Lin'in soyut eserlerinden ve izleyiciyi içine çektiği için su kullanımını (Şekil 4.199) tercih ettiği önemli eserlerindendir.

Şekil 4.199. Maya Lin, Kadın Masası (Url-102).

Şekil 4.200. Laurentide altında , 2015 Hunter Labs, Brown Üniversitesi (Url-102).

Şekil 4.201. Bir Bahçe Okumak, 1998 (Url-102).

Şekil 4.202. The Princeton Line, 2018 (Url-102).

Şekil 4.203. Einstein'in Masası , 2019 Princeton Üniversitesi (Url-102).

Şekil 4.204. Input (Girdi), Ohio Üniversitesi, Atina (Url-102).

5.TARTIŞMA ve SONUÇ

Tez kapsamında tarihsel süreç içerisinde sanat akımlarının etkisiyle gelişen toplumların kültürleri ve yaşam biçimlerinden doğan, bulunduğu dönemin özelliklerini yansıtan parklar, bahçeler ve açık alanlar ile bu sanat akımlarından etkilenen peyzaj mimarlarının fikirleri incelenmiştir.

Sanat akımlarının birbirleriyle ilişkisinin anlaşılması böylelikle geçmişten günümüze sanat akımlarının kronolojik olarak bilinmesi ve peyzaj mimarlığı tarihsel gelişim sürecindeki etkilerinin ortaya konulması önemlidir.

Sanat akımlarının bilinmesi kentsel açık alanların üretimindeki peyzaj mimarlığının anlaşılmasında önem arz etmektedir. İlk çağlarda görülen küçük ölçekli bahçelerden, günümüzdeki peyzaj mimarlığı dalında gelişen açık mekânlara kadar bahçe kavramı ve sanat akımları çeşitli evreler geçirmiştir. Sanat akımlarını ve bahçe özelliklerini bilmek, günümüzde bulunan açık ve yeşil alanları daha iyi anlamak açısından önemlidir.

Yapılan çalışmalar Peyzaj Mimarlığı'nın bazı dönemlerinin daha çok ön plana çıktığını göstermiştir. Kökdoğan B. ve Dönmez Ş. (2021), Yılmaz S. Düzenli T. ve Alpak M. (2021), Çelikel A. ve Özer S. (2019), Irmak M. ve Bilge C. (2019), Yayım (2004), Demiröz (2003), Taş (1998) yaptıkları çalışmalarda, sanat akımı çerçevesinde gelişerek bulunduğu dönemi etkileyen ve günümüzde de hala izleri devam eden sanat akımlarının daha ağırlıklı olarak incelenmiş, bu akımların peyzaj mimarlığının temeli olarak kabul edildiğini ortaya koymuşlardır.

İlkçağlardan itibaren başlayıp Barok'a kadar gelen süreçte Taş (1998) Rönesans dönemine odaklanmış ve örnekler üzerinden açıklamıştır. Bu dönem, günümüzdeki akımların ve Peyzaj Mimarlığı'nın izlenmesi açısından büyük öneme sahiptir.

14. yüzyıldan sonra yeni bir çağın başlangıcı olan Rönesans sanat akımında bilim, sanat ve mimarlık dallarında, hümanizmin etkisi tabiata galip gelme uğraşı, bu yapıların ve şehirlerin ölçekteki meydan ve kentsel mekân planlarını etkilemiştir. Etkilenen yapılarda perspektif bilgisi ve oran, simetri, denge, uyum gibi kavramlar ön plana çıkarak etkisi kent mimarisi, planlaması ve peyzajda görülmüştür (Erbaş Gürler, 2012).

17. yüzyıl ve Barok dönem ile kentsel tasarım ve planlama projeleri geliştirilmiştir. Saraydan açılan ışınal oluşumlu tasarımın izleri, kentlerde ve meydanlarda yoğun olarak kullanılmıştır. Düzen, simetri ve anıtsallıkla şekillenen Barok dönemde bahçe sanatı zirve yapmış ve vakit geçtikçe Fransız bahçe sanatı tanımıyla Avrupa'da yaygınlaşmıştır (Aydoğdu Ünlü, 2007).

Bireylerin doğaya karşı davranışları ve onu idare etme durumları bahçe ve çevre tasarımlarındaki oluşumlarda formal tasarımın öne çıkmasını sağlamıştır. İnanılan durumun aslında bireylerin doğayla birlikte olduğu ve onun anlaşılması gerektiği olduğundan dolayı 14. yüzyılın sonu ile 18. yüzyıllar arası Avrupa'da egemen olan durum, Rönesans ve Barok tarzlarının tabiata egemen olmasına karşı bir tutum sergilemişlerdir. Böylelikle, 18. yüzyıl itibariyle Avrupa'yı da etkisi altına alarak natüralizm akımının oluşumunu sağlamıştır (Lyll, 1991).

Sanayi, teknoloji ve bilimsel değişmelerin sonucunda 18. yüzyılda bireylerin geçmiş, filozofik düşünceler, mimari tasarımlar ve tabiata karşı görüşlerinin farklılaşmasıyla ortaya çıkan çıkmış olan romantizm akımını doğurmuştur. Romantizm ve Natüralizm akımlarının tesiriyle farklılaşan bağlar daha iç açıcı bir durum olduğunu göstermiş ve neticede peyzaj mimarlığında doğal tasarım kullanımını daha yaygın duruma getirmiştir (Erbaş Gürlü, 2012).

Ülkelerin her alandaki faaliyetlerinin farklılaşmasıyla oluşan Sanayi Devrimi ile beraber 19. yüzyılda şehirlerde toplumsal yükseliş ve bu farklılaşmanın kırsallıktan kente geçiş yapılaşmanın ilk adımı olmuştur. Zamanla oluşan ve artan yeşil alan gereksinimi ve doğayı koruma ihtiyacı şehir tasarım ve peyzajında günümüzde daha fazla ortaya çıkmıştır (Taşdemir, 2011).

20. yüzyılda, sanayi devrimiyle birden fazla sanayide oluşan farklılıklar şekil ve alan ile ilgili kurallarda yeni bakış açılarının oluşmasına sebep olmuş, tasarım ve mimarlıkta geçmişini tanımayan ve hiçbir şeye benzemeyen yaratıcılığı modernizm bünyesine almıştır. 19. yüzyılın yarısından sonra kamusal açık alanlar artık peyzaj olarak tanımlanmaya başlamıştır. Öncesindeki romantik düşünceler 20. yüzyıla doğru ise,

realizm, nesnellik ve ölçülebilirlik gibi kavramlarla benimsenmiştir (Erbaş Gürler, 2012).

20. yüzyılın başında gelişen modernizm etkisindeki sanat akımlarına Aydoğdu Ünlü (2007)'nin çalışmasında ve birçok güncel araştırmada daha fazla ağırlık verilmiştir. Postmodernizm sonrası gelişen sanat akımlarından Land Art akımının peyzaj mimarlığına etkisi üzerine, diğer sanat akımlarına göre fazla çalışma yapıldığı görülmektedir (Kökdoğan ve Dönmez, 2021; Yılmaz ve ark., 2021). Bazı araştırmalar ise tek bir sanat akımını değerlendirip incelemiştir (Demiröz, 2003; Yayım, 2004; Çelikel ve Özer, 2019; Irmak ve Bilge, 2019). Ariaslan (2003), Topal (2004), Çağlın (2010), Karagüler ve Korgavuş (2014), Sivashoğlu Özaltın (2015), Hayta (2016) Yenidoğan (2019), Parlakkalay (2020) yaptıkları çalışmalarda özellikle kent ve açık alanlar üzerine etki gösteren sanat akımlarını incelemiştir. Kaynak araştırması sonucu yapılan çalışmaların hepsinin önemli, fakat tek başına her bir sanat akımının peyzaj mimarlığına yansımalarını anlamak için yetersiz olduğu düşünülmektedir.

1920'lerde art arda çıkan sanat akımları modern mimarlığını etkileyerek yeni peyzaj mimarlığı anlayışını başlatmıştır. Sonrasındaki 10 yıl boyunca peyzaj mimarlığının modernist fikirlerinden etkilemesiyle ilk ayrılma gerçekleşmiştir. Bu kırılma Gabriel Guevrekian, Andre ve Paul Vera tarafından gerçekleştirilmiş olup kübizm akımından gelen bazı fikirleri peyzaj mimarlığında hiç kullanılmamış bu niteliği yani biçimsel özelliği ve malzemeyi kullanılmıştır. Bahçelerin mimarileri, sanat akımlarının bu özelliğini peyzajda pratiğe döktüğünü ve iki boyutlu görsel yazıtlar oluşturulduğu göstermiştir (Taşdemir, 2011).

Peyzaj mimarlığının kübizmden etkilenmesinden sonra sürrealizm, biyomorfizm, konstrüktivizm gibi diğer akımların fikirleri de etkisini sürdürmüştür. Amerika Avrupa'ya göre modern peyzaj tasarımlarını geliştirip merkezi olmuştur (Taşdemir, 2011).

Amerika'da ilerleyen peyzaj tasarımları Olmsted'in pitoresk tarzını ve geleneksel peyzaj mimarisini kabul etmemiş ve pratikte mekanın tasarımın daha önemli olduğunu vurgulayarak işlevselliği ön plana çıkarmıştır (Taşdemir, 2011).

Eckbo ve arkadaşları peyzaj mimarlığına modernist düşünce çerçevesinde yaklaşarak tasarlanan mekânlarda biçimsel olarak yorumlanan sanat akımlarını işlevsel, teknik ve mekânsal hale getirecek tasarımlar yapmışlardır (Erbaş Gürler, 2012).

Peyzaj mimarlığını sanattan çok çevre bilimi olarak gören Eckbo modern peyzaj mimarlığında önemli bir yerdedir. Le Corbusier, Mies Van Der Rohe ve Frank Lloyd Wright'ın anlayışları Eckbo ve arkadaşlarının mekânsal sorunlara yaklaşımları peyzaj mimarlığını etkilemiştir (Erbaş Gürler, 2012).

1950'lerin sonunda doğru savaşın ardından gelen banliyöleşme ile kentsel alanlardaki gelişen projeler peyzaj mimarlarına etkin çalışma olanağı tanımıştır. 1960'lardaki disiplinler arası farkındalıkla ekoloji odaklı gelişme fikri 1990'lar ile yeni bir boyut kazanarak peyzaj tasarım ve peyzaj planlamada yerini almıştır (Erbaş Gürler, 2012).

1950'lerden sonra yeni yaklaşımlar ve uygulamalar peyzaj tasarımlarını etkilemiştir. Soyut Sanatları peyzaj mimarlığına dönüştüren Marx'ın yaklaşımı, bitkileri sanatsal ve işlevsel eleman olarak tasarımlarda kullanması sürrealizm, ekspresyonizm ve konstrüktivizm gibi sanat akımlarının peyzaj mimarlığındaki yansımalarını göstermektedir (Taşdemir, 2011).

Postmodernizm etkisiyle Peyzaj mimarlığı, pop art, kavramsal sanat, land art ve minimalizm gibi akımlarından modern dönemden farklılaşan malzeme ve biçim kullanımındaki değişiklikler ile biçimlenmiştir (Taşdemir, 2011).

1970'lerde Soyut Sanat, peyzaj mimarlığında çeşitli mekânsal çözümler ve bilimsel yaklaşımlar göstermiştir. Postmodern dönemde farklı tasarımlar ve farklı fonksiyonlar gösteren arazi kullanımı da bireylerin gereksinimlerini karşılayan tasarımlar oluşmasını sağlamıştır. Martha Schwartz kentlere sanat ögesi içeren, mizahi peyzaj uygulamalarını farklı şekilde yansıtmıştır (Taşdemir, 2011).

Peyzaj mimarlığında postmodern dönemde en etkili sanat akımlarından biri arazinin ve doğanın tasarım olarak kullanıldığı Land Art olmuştur (Taşdemir, 2011).

20. yüzyılın gelişimi, geleneksel peyzaj mimarlığının reddedilişiyle modern ve postmodern sanat akımlarının etkisiyle oluşan ve günümüze gelen süreçleri kapsamaktadır. Bu dönemlerin belirgin başlangıç ve bitiş tarihi bulunmamaktadır ve tasarımcının hayal gücü ile gelişmeye devam etmektedir (Taşdemir, 2011).

20. yüzyılın sonlarına doğru kentlerde yeşil alanlara karşı halkın ilgisi ve duyarlılığı artmıştır. Kentlerde yeşil alanların artırılması ve doğala yakın peyzaj uygulamaları modern peyzaj mimarlığı tarafından benimsenmiş ve yeşil alanların düzenlenmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Peyzajı korumaya yönelik çevreye duyarlı yaklaşımların geliştirilmesi yeşil alanların önemini vurgulamaktadır. Sanat akımları ve yaklaşımlar günümüzde pek çok uygulamada görülmekte ve peyzaj mimarlığında yeni fikirlerin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Taşdemir, 2011).

Peyzaj mimarlığının çevre sorunlarının azaltılması ile doğal kaynakların korunması için yaklaşımlar geliştirmesi, sanatsal ve teknik yönünü geliştirdiği gibi çağımızın problemlerini de uygun şekilde çözmesi beklenmektedir.

Peyzaj, çevremizdeki oluşumlardır. Mekânlara özgünlük katmak ve geliştirebilmek için etrafımızdaki geniş sistemlerin tüm bilgi ve birikimleri göz önüne alınmalıdır. Böylece mekânları açık fikirli stratejiler ile oluşturmak mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abrams, C. (1970). Şehirleşen Dünya Ve İnsanların Mesken Mücadelesi, MSÜ Mimarlık Fakültesi Bölüm Kütüphanesi, İstanbul.
- Akdoğan, G. (1974). Bahçe ve Peyzaj Sanat Tarihi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Ders Kitabı.
- Akdoğan, G. (1972). Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 536, Ders Kitabı:309, Ankara.
- Altun, A. (2000). İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Güzel Sanatlar Başkanlığı, Güzel Sanatlar Ders Notları, İstanbul
- Amidon, J. (2001). Radical Landscapes: Reinventing Outdoor Space, Thames & Hudson Ltd., London.
- Antmen, A. (2009). Sanatçılardan Yazılar ve Açıklamalarla 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar. İstanbul: Sel. :123,177.
- Aslanoğlu, G. (1972). Tarihte Peyzaj Anlayışı, Mimarlık, 72/7, 32-38.
- Aslanoğlu Evyapan, Gönül (1972). Eski Türk Bahçeleri ve Özellikle Eski İstanbul Bahçeleri. Ankara: ODTÜ Yay.
- Atasoy, Nurhan (2003). Hasbahçe - Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek. İstanbul: Koç Kültür Sanat Tanıtım.
- Ariaslan, G. T. (2003). Kentsel Açık Alanlarda Peyzaj-Sanat İlişkileri, İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul.
- Atasoy, N., Tükel U. (2000). Güzel Sanatlar Ders Notları, İ.Ü. Rektörlüğü, Güzel Sanatlar Başkanlığı, İstanbul.
- Avşar Karabaş, P., Polat, A. (2016). Yükselişi ve Öncü Sanatçılarıyla Soyut Dışavurumculuk DOI: 10.7816/sed-04-01-03 sed, Cilt 4, Sayı 1, Volume 4, Issue 1
- Avşar Karabaş, P., Damar M. B. (2016). Avangard Sanatçı Kazimir Maleviç Ve Süprematizm Oı: 10.7816/İdil-05-20-08 İdil, Cilt 5, Sayı 20, Volume 5, Issue 20 101
- Avşar Karabaş, P., Güdür, A. (2016). Neo Plastisizm Akımı Kapsamında De Stijl Hareketi ve Piet Mondrian. International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS) December 2016 : 2(2) ISSN : 2458-9381
- Ayaydın, A. (2015). Empresyonizm (İzlenimcilik) Akımının Güncel Bakış Açısıyla Bazı Yönlerden İncelenmesi. DOI: 10.7816/sed-03-02-05 sed, 2015, Cilt 3, Sayı 2, Volume 3, Issue 2

- Aydoğdu Ünlü, S. A. (2007). Cumhuriyet Dönemi Kentsel Açık Alanlarının Sanat Akımları Açısından İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Örneği. Yüksek Lisans Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bakan, K., Konuk, G, (1987). Türkiye’de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, Tübitak Fotoğraf Klişe Laboratuvar ve Ofset Tesisleri, İstanbul
- Bayhan, İ. (1991). Şehirciliğe Giriş I - II Ders Notları, YTÜ. Mimarlık Fakóltesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Belknap, R. K., Furtado, J.G. (1967). Three Approaches to Environmantal Resource Analysis. The Conservation Foundation, Washington, D.C. USA.
- Benson, R. (1984). German Expressionist Drama: Ernst Toller and Georg Kaiser. London: Macmillan Press.
- Birik, M. (1996). Kentsel Sanat, Kentsel Tasarım İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Birsel, S. (1967). Fransız Resminde İzlenimcilik, Ankara: Dost Yayınları:65.
- Büyükgökçesu, Z. (2011). Arazi Sanatının Çağdaş Peyzaj Tasarımı Üzerine Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bulut, Y., Atabeyoğlu, Ö. (2010). Kent Planlamasında Peyzaj Mimarlarının Yeri Ve Önemi. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, (s. 1494-1503). Erzurum.
- Campbell, K. (2007). Icons of Twentieth Century Landscape Design, 166 p., USA.
- Çağlın, P. (2010). Kamusal sanat ve kent ilişkisi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, İstanbul.
- Clark, E. (2017). “İslam Medeniyetinde Bahçe Sanatı”. 191/228. İstanbul: İnkılap Yayınları, 2017.
- Çubuk, M. (1996). Şehircilik Tarihi Notları, Mimarşinan Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- Demiröz, Z., (2003). Tarihsel Süreç İçinde İslam Bahçe Sanatı Hint-Moğol Bahçeleri Örneği ve İslam Bahçeleri’nin Türk Bahçe Sanatı’na Etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Y. Lisans Tezi, 129s, İstanbul.
- Eckbo, G. (1998). People In Landscape, Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Eckbo, G. (1964). Urban Landscape Design, Mc Graw- Hill Book Co., New York.

- Eczacıbaşı (1997). Sanat Ansiklopedisi, Cilt 3. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları. İstanbul, 1997.
- Ender, E. (2015). Açık Alan ve Yeşil Alan Planlaması Açısından Bursa Kenti İçin Bir Model Önerisi. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Adana.
- Erbaş Gürler, E. (2012). Peyzaj Tasarım Kavramlarının Disiplinlerarası Etkileşimler Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. İstanbul.
- Evyapan, A. (1988). İngiliz Bahçe Anlayışına Kısa Bir Bakış. ODTÜ MFD, 8(2), 189-194.
- Eldem, Sedat Hakkı (1976). Türk Bahçeleri. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Erdoğan, Elmas (1997). "Tarih İçinde Türk bahçesi". Çevre ve İnsan 37: 24-29.
- Erdoğan, (2009). Historical Palace gardens of İstanbul. African Journal of Agricultural Research 4 (9): 823-835.
- Fırıncı, M. (2006). Alman ekspresyonizmi (dışavurumculuk), Die Brücke (köprü) ve Türk Baskı Resim Sanatına Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 19: 110-115 (2006).
- Fleming J. ve Honour H. (2016). Dünya Sanat Tarihi, çev. Hakan Abacı, İstanbul: Alfa Yayınları 497.
- Fortenberry, D., Melick, T. (2015). Tarih Boyunca Sanat Dünya Sanat Tarihinden Üsluplar Ve Akımlar s. 53-240.
- Foster, H. (2009). Gerçeğin Geri Dönüşü. Esin Hoşsucu (Çev.). İstanbul.
- Geçen, F., Dede, B. (2021). Maniyerizm Sanat Anlayışında Eserlerdeki Biçimsel Bozulmalar Ve Vurgu *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Issn: 1308-9196 Yıl : 14 Sayı : 38
- Germaner, S. (1997). 1960 Sonrası Sanat. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Göktepe, M. (2020). Romantizm Sanat Akımı Ve Sanatçıları Üzerine Bir Değerlendirme *Journal of Arts Cilt / Volume 3, Sayı / Issue 1, 2020, pp. 45-66 E - ISSN: 2636-7718*
- Gül, A., Küçük, V. (2001). Kentsel açık-yeşil alanlar ve ısparta kenti örneğinde irdelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* Seri: A, Sayı: 2, Yıl: 2001, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 27-48, Isparta.
- Güler E, Sansarcı, E. (2017). Görsel Sanatlarda Anlam ve Algı, İstanbul, 2017, s. 137.

- Gürenli E. (2010). Kentsel Yeşil Alanların (Park ve Bahçelerimizin) Bakım ve Onarım Tekniği Kitabı. Ankara.
- Harrison, C. (2011). Sanat Ve Kuram, 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi, İstanbul, s.281
- Haşlakoğlu, O. (2015). Picasso ve Sanatsal Eylem: Kübizm'in Doğuşu. Mavi Atlas, 4/2015: 108-119.
- Hayta Y. (2016). Kent Kültürü Ve Değişen Kent Kavramı, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt/Volume:5 Sayı/Number:2 Ss.165-184.
- Hodge, S. (2011). 50 Art Ideas: You Really Need to Know gerçekten bilmemiz gereken 50 sanat fikri Editör: Gözgülü, E., s. 107,200
- Huntürk, Ö. (2011). Heykel ve Sanat Kuramları, Kitabevi, İstanbul, s.247.
- Irmak, M. A., Bilge, C. (2019). Peyzaj mimarlığında minimalist yaklaşımlar ve tasarım kriterleri. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi* (Enar Özel Sayı) 89-103.
- Imbert, D., (1993). The Modernist Gardens in France, Yale University Press, London.
- İpşiroğlu, N. (1991). Sanatta Devrim, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Karacan, A., Şele, M. F., Söyleyici, V. (2019). Çağdaş dünya sanatı tarihi MEB kitabı devlet kitapları Çağdaş Dünya Sanatı
- Karagüler, S., Korgavuş, B. (2014). Kent Kimliğinin Kent Peyzajı Üzerinde Oluşturduğu Etkiler, Silüetler, Görünümler Ve Dengeleri, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, GU J Sci Part:C 2(2):203-212
- Karahan, F. (2005). Tarih Boyunca Bahçe Sanatının Gelişmesinde Su. Ulusal Su Günleri Sempozyumu. 28-30 Eylül, Trabzon.
- Kavut, İ. E., Alici, N. (2021). 1920–1945 Akımlar Dönemi Kapsamında İç Mimarlıkta Form *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi* Araştırma makalesi MBUD 2021, 6 (2), 621-637 e-ISSN: 2548-0170
- Khabbazi, P.A., Erdoğan, E. (2012). İslam Bahçeleri . Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 9/2,20-31.
- Kaşif, B. (2010) Osmanlı Saraylarında Dış Mekan Tasarımı Üzerine Bir Değerlendirme: Dolmabahçe ve Yıldız Örnekleri. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010
- Kızıldere, A. E. (2009). Sanat akımları açısından Türkiye ve diğer ülkelerdeki başlıca parklar (19.yüzyıl - 21.yüzyıl arası). Yüksek Lisans Tezi, İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul

Kirby, L. (2009). Contemporary Landscape Architecture History, Arkansas University, USA.

Kluckert, E. (2000). European Garden Design: From Classical Antiquity To The Present Day, Könemann, Cologne.

Koca, B. (2017). Kavramsal Sanat. İnönü Üniversitesi *Kültür Ve Sanat Dergisi İnönü University Journal Of Culture And Art Cilt/Vol. 3 Sayı/No. 2* (2017): 97-103

Köseliören, H. Ö. (2018). Art Nouveau Da Gaudi Örneklemesi. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı. İstanbul

Kökdoğan, B., Dönmez, Ş. (2016). Arazi Sanatının “Land Art” Bitkisel Tasarıma Yansıması; Isparta İli Örneği. Journal of Architectural Sciences and Applications Research article JASA 2021, 6 (2), 428-443 e-ISSN: 2548-0170. Isparta, Türkiye.

Küçük yıldız, N. (2021). Sanat Tarihi. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ankara.

Lourie, M. (1986). An Introduction to Landscape Architecture, Prentice- Hall, Inc, New Jersey.

Lyall, S., (1991). Designing The New Landscape, Van Nostrand Reinhold Co., New York.

Malevich, K. (2013). Nesnesiz Dünya “Süprematizm Manifestosu”, Çev. F. Cansu Tapan, Dedalus Yayınevi. İstanbul. 77-78.

McGuire, (2009). The Dualities of Reinventing Space Profile, Martha Schwartz, USA.

Motloch, J. L. (2001). Introduction To Landscape Design, Wiley, New York.

Nane, E. E. (1994). Kentsel Dış Mekanlarda Yer Alan Heykel Ve Benzeri Plastik Elemanların Peyzaj Mimarlığı Açısından İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Odabaş Uslu, A. (2022). Bahçe Ve Peyzaj Sanatı Tarihi. Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Bahçe Ve Peyzaj Sanatı Tarihi Dersi Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Öndin, N. (2009). XX. Yüzyıl Sanatının Kuramsal Dili, Anlamsal Sorgulamalar, MSGSÜ Yayınları s.44

Özbilen, A. (1991). Kentiçi Açık Alanlar ve Dağılımı, Tarihi Eserler ve Gelişen Yeni Yapılaşma, K.T.Ü. Orman Fakültesi, Genel Yayın No:155,F.Y.N: 17, Trabzon.

Özdemir, A. D. (2005). Kentsel Tasarımda Çağdaş Yaklaşımların Değerlendirilmesi: İstanbul'da Yeni Yerleşme Alanları Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özer, A., Akyüz, U. (2016). Kinetik Heykel Sanatı Öncüleri *Akdeniz Sanat Dergisi*, 2016, Cilt 9, Sayı 19 74

Özer, B. (1993). Yorumlar- Kültür, Sanat, Mimarlık, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.

Özol, E. (2005). Fransa'da Peyzaj Mimarlığının Gelişimi ve Çağdaş Akımlara Etkileri Üzerine Araştırmalar, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Öztan, Y. (2004). Yaşadığımız Çevre ve Peyzaj Mimarlığı, Ankara.

Öztan, Y. (1992). Peyzaj Mimarlığının Gelecek Yüzyıl için Sorumlulukları ve Görevleri. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*. Sayı 22, 30:13-18, Ankara.

Öztan, Y. (1968). Ankara şehri ve çevresi yeşil saha sisteminin Peyzaj Mimarisi prensipleri yönünden etüt ve tayini, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

Öztürk, Z. A. (2020). Modernin İçindeki Postmodern İki Öncü: Fütürizm Ve Dada. *Journal of Modernism and Postmodernism Studies*. Submitted: Volume: 1 Issue: 1DOI: 10.47333/modernizm.2020164899

Öztürk Kamışoğlu S. (2012). Jackson Pollock Ve Jung İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne Tezi. Eğitim Fakültesi, Resim Öğretmenliği Bölümü, İstanbul.

Pamay, B. (1978). Şehirci (Kent Plancısı) mimarlar için Kentsel Peyzaj Planlaması, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İstanbul.

Parlakkalay, H. (2020). Kamusal Alanda Sanat Ve Sanat Eserleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* / Cilt: 22, Sayı: 4, 1157-1172.

Pevsner, N. (1974). Picturesque Garden and Its Influence Outside The British Isles, Dumbarton Oaks Center Studies, 0884020509.

Phaidon, E. (2008). The Contemporary Garden, 108 p., USA.

Prette, M. C. (2012). Capire L'Arte. Çev: Z.Aslıhan Kuşoğlu Öztürk. Firenze: Giunti, 318-319

Richardson, T. (2004). The Vanguard Landscapes and Gardens of Martha Schwartz, USA.

Ringas, D., Christopoulou, E., Stefanidakis, M. (2011). Urban Memory in Space and Time”, Styliaras, G., Koukopoulos D., Lazarinis, F. (Eds.) Handbook of Research on Technologies and Cultural Heritage. Information Science Reference, New York.

Rogers, E. (2001). Landscape Design: A Cultural and Architectural History, 520 p., USA.

Sarkowicz, H. (2003). Bahçelerin ve Parkların Tarihi. (Esra Kayaoğlu). Birinci Baskı. Dost Kitab Evi Yayınları. Ankara. 275s

Seyrek, E. (2009). Land Art ve Peyzaj Mimarlığı, 65s, Ankara

Serullaz, M. (1991). Empresyonizm Sanat Ansiklopedisi (Çev. Devrim Erbil), İstanbul: Remzi Kitabevi

Sivaslıoğlu Özeltin, G. (2015). Kentsel Tasarım Sürecinde Kamusal Sanatın Yeri: İstanbul'daki Mahalle Ve Semt Parkı Örnekleri Yüksek Lisans Tezi İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.

Stelter, G. A. (2000). Rethinking the significance of the city beautiful idea in Urban Planning in a Changing World, pp. 98- 113, Ed. Freest one, Routledge, Newyork

Sürmeli, K. (2012). Dada Hareketinden Kavramsal Sanata. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 2(6), 337-345.

Sürsal, E. (2011). El Greco ve Francis Bacon'ın “Varlık ve Zaman” Bağlamında Deformasyon İlkesine Yönelik Bir Anoloji. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.

Şengüenalp, C. (2018). İsamu Noguchi'nin Heykelsi Bahçe ve Oyun Alanı Tasarımları idil, 2018, cilt / volume 7, sayı / issue 51

Şentürer, A. (1990). Mimaride Estetik Olgusunun 'Mutlak Değişmez' ve 'Bağımlı Değişken' özellikleri açısından İrdelenmesi, Doktora Tezi, İTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Şentürk, L. (1999). Değer Çatışmaları ve Sanat, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt.XI, Sayı.1, ss.297- 305.

Tazebay, İ., Akpınar, B. (2010). Türk Kültüründe Bahçe. bilig Yaz 2010 Sayı 54: 243-253

Taş, A. (1998). Rönesans Devri Bahçe Sanatı ve Ülkemizdeki Yansıması Olarak Beylerbeyi Sarayı ve Set Bahçeleri. Yüksek Lisans Tezi. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Taşdemir, D. (2011). Çağdaş Peyzaj Mimarlarının Yaklaşımları Çerçevesinde Peyzaj Mimarlığının Gelişim Süreci. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.

Taşkesen, S. (2018). Soyut Dışavurumculuk Akımının Performans Sanatına Etkisi ve Rol Değiştiren Beden Olgusu *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* Journal of the Fine Arts Institute ayı/Number 41, ERZURUM 2018,166-182, DOI: 10.32547/ataunigsed.414197

Taşkesen, S. (2018). Ekspresyonizm Akımının Köprü Ve Mavi Atlı Gruplarına Yansımalarının Beden Olgusu Üzerinden Sorgulanması *Sanat Dergisi* , (31) , 6-18.

Topal, A. K. (2004). Kavramsal Olarak Kent Nedir Ve Türkiye’de Kent Neresidir? *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 6, Sayı:1.

Treib, M., Imbert, D. (1997). Garrett Eckbo: Modern Landscapes For Living, University of California Press, Berkeley.

Treib, M. (1993). Modern Landscape Architecture, A Critical Review, 300 p., USA.

Tunalı, İ. (2008). Felsefenin Işığında Modern Resimden Avangard Resme. İstanbul: Remzi, 207.

Tunbiş, M., (1980). Dış Mekan Düzenlemeleri ve Bu Düzenlemelerde Zamanın Etkisinin Belirlenmesi, Doktora Tezi, YTÜ. Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Turani, A. (2010). Dünya Sanat Tarihi, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Uyanık, O. (2012). Rodchenko Ve El Lissitzky’nin Grafik Sanatına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uzun, G. (1990). Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi, Adana.

Waterman, T. (2012). The Fundamentals of Landscape Architecture. Peyzaj Mimarlığının Temelleri. Editör: Akder, F., s. 8-47.

Varol, E.B. (2004). İnsan Çevre Etkileşimi Açısından Kamusal Mekânda Sanatın Rolü, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Verin, H. (1991). Techonology In The Park: Engineers and Gardeners In Seventeenth Century France In The History Of Garden Design, pp. 135-143, Ed.Mosser, M. Teyssot, G., Thames & Hudson, London.

Yayım, Ş. D. (2004). Gertrude Jekyll’in Çalışmaları Ve Bahçe Sanatına Katkıları Üzerine Araştırmalar. Yüksek Lisans Tezi, İU Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul

Yenidoğan, M. (2019). Kentsel Açık Alanda Toplumsal Sorunları Ele Alan Sanat Üretimi Ve Mekân İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.

Yılmaz, S. Düzenli, T., Alpak, E. M., (2021). Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde “Land Art” Etkisi. *Çevrimiçi Sanat Ve Tasarım Dergisi*. Cilt 9, Sayı 1, Ocak 2021.

Yılmaz, M. (2005). Modernizmden Postmodernizme Sanat. Ankara: Ütopya yayınevi.

Yiğit, B. (2004). Yirminci Yüzyıl Modern Tasarım Akımlarının Peyzaj Tasarımına Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Ankara.

Yerli, Ö., Kaya, S. (2015). Bahçe Sanatının Tarihsel Gelişimi Konferans: Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu

Yörüklü, N. (2009). Peyzaj Mimarlığı Meslek Disiplini İçinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi. TMMOB Coğrafi Bilgi Sistemi Kongresi, 02-06 Kasım 2009, İzmir.

Zuylen, G. V. (2015). Dünyanın Tüm Park ve Bahçeleri, Çeviri, Elif Gökteke, KYK yayınları İstanbul.

İnternet Kaynakları

Akat, B., (2018). Maniyerizm (Üslupçuluk) Sanat Akımı Ve Sanatçıları. TarihliSanat. <https://www.TarihliSanat.Com/Maniyerizm-Sanat-Akimisanatcileri/> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Alpay, S., (2021). Soyut Dışavurumculuk Sanat Akımı Nedir? Soyut Dışavurumculuk Sanat Akımı Nedir? - Sanatla Art (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

Alpay, Z., (2019). Post-Empresyonizm Sanat Akımı Nedir? <https://www.Sanatlaart.Com/Post-Empresyonizm-Sanat-Akimi-Nedir/#:~:Text=Post%2dempresyonizm%20veya%20Yeni%2D%C4%B0zlenimcilik,%C3%B6znel%20bir%20yakla%C5%9F%C4%B1m%E2%80%9D%20olarak%20tan%C4%B1mlanabilir> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Anonim, (2009). Donie Marot. Gardenvisit Marot, Daniel (gardenvisit.com) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2011). Jean Charles Adolphe, Gardenvisit Alphand, Jean Charles Adolphe (gardenvisit.com) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2012). Robinson, William Robinson, William (gardenvisit.com) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2014). Bahçe Tasarımı Üzerine Russell Sayfası <https://www.toddhaimanlandscapedesign.com/blog/russell-page-on-garden-design> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022). Patrick Geddes İskoçya Ulusal Kütüphanesi <https://www.nls.uk/learning-zone/politics-and-society/patrick-geddes/> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022a). IFLA Jens Jensen, The Cultural Landscape Foundation Kültürel Peyzaj Vakfı Jens Jensen | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022b). IFLA John Nolen The Cultural Landscape Foundation Kültürel Peyzaj Vakfı <https://www.tclf.org/pioneer/john-nolen?destination=search-results> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022c). Edwin Lutyens, GardenVisit Lutyens, Edwin (gardenvisit.com) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022d). Patrick Abercrombie, English Heritage, <https://www.english-heritage.org.uk/visit/blue-plaques/sir-patrick-abercrombie/> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022e). IFLA Clarence Stein The Cultural Landscape Foundation Kültürel Peyzaj Vakfı <https://www.tclf.org/pioneer/clarence-stein> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022f). IFLA Stanley Hart White The Cultural Landscape Foundation Kültürel Peyzaj Vakfı Stanley Hart White | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2007). Geoffrey Jellicoe, GardenVisit Jellicoe, Geoffrey (gardenvisit.com) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022g). Awaji-Yumebutai, Tadoa Ando. <https://arquitecturaviva.com/works/yumebutai-isla-awaji-> (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022h). IFLA Mary Miss The Cultural Landscape Foundation Kültürel Peyzaj Vakfı Mary Miss | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Anonim, (2022k). Sunay Erdem (arkiv.com.tr) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022)

Çetin, M., (2021). Pop Art Sanat Akımı Öncüleri Ve Etkileri - Markut Dergi (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

Çetin, C., (2021). Bauhaus Akımı: Tasarım İlkeleri, Fikirler Ve İlham Bauhaus Akımı: Tasarım İlkeleri, Fikirler Ve İlham | Atölye (Atolye.Com) (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

Delaqua, V. (2022). Las Pozas'ın İçinde, Edward James'in Meksika Ormanındaki Sürrealist Bahçesi ArchDaily <https://www.archdaily.com/790389/inside-las-pozas-edward-james-surrealist-garden-in-the-mexican-jungle> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Fidan, I. (2018). André Le Notre Ve Bahçeleri.

<https://www.arkitera.com/Haber/Andre-Le-Notre-Ve-Bahceleri/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Fidan, I. (2018). Peter Joseph Lenné ve Prusya'da İngiliz Bahçeleri
<https://www.arkitera.com/haber/peter-joseph-lenne-ve-prusyada-ingiliz-bahceleri/>
(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Fidan, I. (2018). Lancelot 'Capability' Brown Ve Doğanın Gökemli Taklidi - Arkitera
(Erişim Tarihi: 12.12.2022).

Fidan, I. (2018). Garrett Eckbo Ve Geç Gelen Modernizm
<https://www.arkitera.com/Haber/Garrett-Eckbo-Ve-Gec-Gelen-Modernizm/> (Erişim Tarihi: 14.12.2022).

Fidan, I. (2018). Roberto Burle Marx Ve Tropikal Modernizm - Arkitera (Erişim Tarihi: 14.12.2022).

Fidan, I. (2019). Peter Latz ve Post-Endüstriyel Peyzaj Alanları - Arkitera (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Fidan, I. (2019). James Corner ve Yenilikçi Peyzajlar
<https://www.arkitera.com/haber/james-corner-ve-yenilikci-peyzajlar/> (Erişim Tarihi: 20.12.2022).

Gazan, S. (2018). Art Nouveau (Sezesyonizm) Sanat Akımı, Sanatçıları Ve Eserleri
<https://www.tarihli-sanat.com/Art-Nouveau-Sezesyonizm-Sanat-Akimi/> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Kocabaş, E., (2014). Art Nouveau-Peter Behrens MISIR SANATI Ve ZİGGURATLAR
(Ecemkocabas.Blogspot.Com) (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Ladonne, J. (2013). André Le Nôtre: Magnificent Masterpieces of the Gardener's Art
First published: September 10, 2013 André Le Nôtre: Magnificent Masterpieces of the Gardener's Art - France Today (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Mehmetoğlu, F., (2021). Kübizme Karşı Bir Duruş: Pürizm. Kübizme Karşı Bir Duruş: Pürizm (Gzt.Com) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Palaz, M., (2021). Natüralizm Sanat Akımı Nedir?
<https://www.sanatlaart.com/Naturalizm-Sanat-Akimi-Nedir/> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Reynolds, M. (2022). Mary Reynolds - Reformed Landscape Designer | The Gardening Awakening: Designs to Nurture Our Land and Ourselves (marymary.ie) (Ziyaret Tarihi: 10.12.2022).

Savaşer, I., (2022). Kavramsal Sanatta Marcel Duchamp Ve Joseph Kosuth Etkileri. <https://www.mecmuaistanbul.com/kavramsal-sanatta-marcel-duchamp-ve-joseph-kosuth-etkileri/> (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

Sidelnikova, A., (2020). Minimalism The Art Of Reduction. <https://arthive.com/encyclopedia/4459~Minimalism> . (Erişim Tarihi: 05.12.2022).

Scott, D., (2018). Noktacılık Sanat Hareketinden Ne Öğrenebilirsiniz? <https://drawpaintacademy.com/pointillism-art-movement/>(Erişim Tarihi: 10.12.2022).

Sunal, B., (2016). Pürizm Nedir? Erişim Adresi <https://www.makaleler.com/purizm-nedir> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Thompson, C. V., (2006). Patrick Geddes and the Edinburgh Zoological Garden: Expressing Universal Processes Through Local Place <https://www.jstor.org/stable/43323733> (Erişim Tarihi: 12.01.2023).

Tırıç, G., (2021). Sanat Akımları-3: Dadaizm. [https://mozartcultures.com/sanat-akimlari-3-dadaizm/#:~:Text=Dadaizm%20\(Dada%2C%20Dadac%C4%B1%C4%B1k\)%2C,Duchamp%20ve%20Man%20Ray'dir.](https://mozartcultures.com/sanat-akimlari-3-dadaizm/#:~:Text=Dadaizm%20(Dada%2C%20Dadac%C4%B1%C4%B1k)%2C,Duchamp%20ve%20Man%20Ray'dir.) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Tonini, F. (2013). Tachard Garden – La Celle-Saint Cloud, Paris, France Tachard Garden – La Celle-Saint Cloud, Paris, France | Oldgardens (Wordpress.Com)

Yıldırım, Ö., (2018). Optik Sanat (Op Art) Nedir, Ne Demektir? Optik Sanat (Op Art) Nedir, Ne Demektir? - Sanatsal (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

Yıldırım, Ö., (2018). Foto Gerçekçilik (Hiperrealizm) Nedir, Ne Demektir? Foto Gerçekçilik (Hiperrealizm) Nedir, Ne Demektir? - Sanatsal (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
Wainwright, O. (2019). Charles Jencks Obituary | Architecture | The Guardian (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Görsel Kaynakları

Url-1. https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1816-0610-19 (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-2.

[https://tr.wikipedia.org/wiki/Galata_Kulesi#/media/Dosya:Galata_Tower_\(Francois_Le_maitre,_1840\).jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/Galata_Kulesi#/media/Dosya:Galata_Tower_(Francois_Le_maitre,_1840).jpg) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-3.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Notre_Dame_Katedrali#/media/Dosya:NotreDameDeParis.jpg (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-4. https://tr.wikipedia.org/wiki/Atina_Okulu (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-5.

https://www.wikiwand.com/tr/Villa_Farnese#Media/Dosya:Palazzo_Farnese_Alto.jpg (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-6. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/SK-C-5>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-7. https://tr.wikipedia.org/wiki/Neoklasisizm#/media/Dosya:Giovanni_Paolo_Panini_-_Fantasy_View_with_the_Pantheon_and_other_Monuments_of_Ancient_Rome_-_61.62_-_Museum_of_Fine_Arts.jpg
https://tr.wikipedia.org/wiki/Bulutlar%C4%B1n_%C3%9Czerinde_Yolculuk#/media/Dosya:Caspar_David_Friedrich_-_Wanderer_above_the_sea_of_fog.jpg (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-8. <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0005V1962>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-9. <https://www.musee-orsay.fr/en/artworks/langelus-345> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-10. <https://www.marmottan.fr/notice/4014/>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-11. https://en.wikipedia.org/wiki/Vision_After_the_Sermon#/media/File:Paul_Gauguin_137.jpg(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-12. https://www.moma.org/learn/moma_learning/vincent-van-gogh-the-starry-night-1889/(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-13. <https://www.belvedere.at/en/permanent-collection>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-14. https://en.wikipedia.org/wiki/Art_Nouveau#/media/File:Abbeesses.JPG(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-15. https://en.wikipedia.org/wiki/Henri_Matisse#/media/File:Matisse-Open-Window.jpg(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-16. https://tr.wikipedia.org/wiki/Grande_Jatte_Adas%C4%B1%27nda_Bir_Pazar_%C3%96%C4%9Fleden_Sonras%C4%B1#/media/Dosya:A_Sunday_on_La_Grande_Jatte,_Georges_Seurat,_1884.jpg (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-17. [https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F%C4%B1k_\(tablo\)#/media/Dosya:The_Scream.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F%C4%B1k_(tablo)#/media/Dosya:The_Scream.jpg) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-18. <https://tr.painting-planet.com/mavi-suvari-vassily-kandinsky/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-19. <https://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-k/kandinsky-wassily/wassily-kandinsky-kompozisyon-08-8489/>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-20. <https://www.wikiart.org/en/georges-braque/portuguese-1911>(Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-21. Portuguese Woman (The Large Portuguese) - Delaunay, Robert. Museo Nacional Thyssen-Bornemisza (museothyssen.org) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-22. <https://www.gzt.com/arkitekt/kubizme-karsi-bir-durus-purizm-3580513> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-23. <https://www.arkitektuel.com/unite-dhabitation/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-24. <https://www.moma.org/collection/works/81179> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-25. <https://www.staatsgalerie.de/g/sammlung/sammlung-digital/einzelansicht/sgs/werk/einzelansicht/66B8E02544619F6E238C4BACB44FFF69.html> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-26. <https://www.museum-schwerin.de/en/museum/highlights/duchamp/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-27. <https://www.moma.org/collection/works/35993> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-28. Untitled-1909-Max-Ernst-WikiArt_org.jpg (867×463) (mozartcultures.com)

Url-29. http://www.artnet.fr/artistes/jean-hans-arp/collage-sur-fond-blanc-ulyWzxHasYUvMouIDEKH_Q2

Url-30. Kazimir Malevich | MoMA (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-31. https://tr.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Tatlin (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-32. <https://www.moma.org/collection/works/4044> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-33. <https://www.wassily-kandinsky.org/Yellow-Red-Blue.jsp> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-34. Open Culture (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-35. <https://encyclopedia.design/2022/09/27/herbert-bayer-universal-typeface/>

Url-36. https://www.moma.org/collection/works/80419?artist_id=1106&page=1&sov_referrer=artist (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-37. Salvador Dalí. The Persistence of Memory. 1931 | MoMA (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-38. <https://www.moma.org/audio/playlist/268/3459> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-39. <https://www.nga.gov/audio-video/audio/collection-highlights-east-building-english/mountains-and-sea-frankenthaler.html> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-40. <https://buffaloakg.org/artworks/k19566-new-york-ny> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-41. Jackson Pollock | Autumn Rhythm (Number 30) | The Metropolitan Museum of Art (metmuseum.org) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

Url-42. <https://www.peramuzesi.org.tr/blog/marcel-duchamp%E2%80%99in-bisiklet-tekerlegi/1459>

Url-43. <http://faculty.smc.edu/lnscheer/lecture%20web%20pages/208open/open.html>

Url-44. <https://www.moma.org/collection/works/79809>

Url-45. https://tr.wikipedia.org/wiki/Op_sanat%C4%B1#/media/Dosya:Hungary_pecs_-_vasarely0.jpg

Url-46. <https://www.moma.org/collection/works/197081>

Url-47. Duchamp Fountaine - Marcel Duchamp - Vikipedi (wikipedia.org)

Url-48. <https://www.moma.org/collection/works/81435>

Url-49. <http://www.richardlong.org/Sculptures/2011sculptures/sixstone.html>

Url-50. <http://www.leblebitozu.com/fotorealizm-akimi-ressamlari-ve-tablolari/#:~:text=Fotoger%C3%A7ek%C3%A7ilik%2C%201960'lar%C4%B1n%20sonu%2C,olduk%C3%A7a%20y%C3%BCksek%20eserler%20ortaya%20%C3%A7%C4%B1km%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.>

Url-51. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/11798/mod_resource/content/1/2.%20Hafta%20M%C4%B1s%C4%B1r%20Uygarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Bah%C3%A7e%20Sanat%C4%B1.pdf

Url-52. <https://nereye.com.tr/hadrian-villasi-imparatorlara-yakisir-bir-saray/>
<https://www.yollardan.com/topkapi-sarayi-fotograflari/>

Url-53. www.ryoanji.jp

Taj Mahal N-UP-A28-a - Tac Mahal - Vikipedi (wikipedia.org)

Url-54. <https://docplayer.biz.tr/49136653-Italyan-ronesans-bahceleri-villa-lante.html>

Url-55. Berthold Werner - Ykleyenin kendi alışması, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2191514>

Url-55. Jardín de Fin, Kashan, Irán, 2016-09-19, DD 22 - Fin Bahçesi - Vikipedi (wikipedia.org)

Url-56. André Le Notre ve Bahçeleri - Arkitera

Url-56. Lancelot 'Capability' Brown ve Doğanın Görkemli Taklidi - Arkitera

Url-57.<https://www.arkitera.com/haber/peter-joseph-lenne-ve-prusyada-ingiliz-bahceleri/>

Url-57. Parc des Buttes Chaumont (gardenvisit.com)

Url-57. Frederick Law Olmsted ve Amerikan Kentinde Kırsal Manzaralar - Arkitera

Url-58. gravetye_manor_original.jpg (603×451) (gardenvisit.com)

gravetye_manor_1266_jpg_original.jpg (1024×683) (gardenvisit.com)

Url-59. Hestercombe House Gardens (gardenvisit.com)

hestercombe_gardens_somerset_original.jpg (600×401) (gardenvisit.com)

Url-60. hestercombe_original.jpg (640×360) (gardenvisit.com)

Url-61. Deanery Garden (gardenvisit.com)

Url-62. Humboldt Park | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)

Url-63. Garfield Park - Chicago | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)

Url-64. <https://www.venicegov.com/government/nolen-s-plan>

Url-65. Hestercombe House Gardens (gardenvisit.com)

Url-66. Heywood Gardens (gardenvisit.com)

Url-67. Castle Drogo Garden (gardenvisit.com)

Url-68. <https://digital.library.cornell.edu/catalog/ss:8329950>

Url-69.<https://thesemaphoreline.files.wordpress.com/2013/05/abercrombie-plan-communities-map-1942.jpg>

Url-70. Clarence Stein | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)

Url-71. <http://grahamfoundation.org/grantees/4834-reconstructing-the-vegetation-bearing-architectonic-structure-and-system-1938>

Url-72. sutton_place_garden_852_jpg_original.jpg (1728×1300) (gardenvisit.com)

Url-73. Harvey's Store Roofgarden (now House of Fraser) (gardenvisit.com)

Url-74. Cliveden Garden (gardenvisit.com)

Url-75. RUSSELL PAGE on GARDEN DESIGN — Todd Haiman Landscape Design

Url-76. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/98573/mod_resource/content/1/%2B%2B7.%20HAFTA_EKOLOJ%C4%B0K%20PLANLAMA%20ve%20IAN%20L.%20McHARRG.pdf

Url-77. https://en.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Guevrekian#/media/File:Cubist_Garden_Villa_de_Noailles_Hyeres.JPG

Url-78. <https://oldgardens.wordpress.com/2013/01/08/tachard-garden-la-celle-saint-cloud-paris-france/pierre-legrain-tachard-garden-2/#main>

Tachard Garden – La Celle-Saint Cloud, Paris, France | oldgardens (wordpress.com)

Url-79.<http://designluminy.com/robert-mallet-stevens-le-jardin-comme-art-du-sol-autour-des-jardins-de-gabriel-guevrekian-camille-lesouef/paul-et-andre-vera-jardin-de-lhotel-noailles-paris-1926-man-ray-1/>

Url-80. Fletcher Steele (1885 - 1971) - Landscape Architect + Designer Profiles (weebly.com) <https://www.tclf.org/landscapes/naumkeag>

Url-81.<https://playtusu.com/haber/2019/05/londranin-en-ikonik-evlerinden-st-anns-court-satista/>

Url-82. For Sale: Bentley Wood, Nr. Lewes, East Sussex | The Modern House

Url-83. <https://www.arkitera.com/haber/garrett-eckbo-ve-gec-gelen-modernizm/>
Url-84. Yarbrough Residence | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)
James C. Rose Residence | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)
Url-85. Palais Het Loo (gardenvisit.com), Kasteel Rosendaal - Rozendaal (gardenvisit.com), Twickel (gardenvisit.com)
Url-86. Daniel Urban Kiley | The Cultural Landscape Foundation (tclf.org)
Url-87. <https://www.tclf.org/landscapes/donnell-garden>
Url-88. Roberto Burle Marx ve Tropikal Modernizm - Arkitera
Url-89. <https://www.arkitektuel.com/barragan-evi/>
Url-90. Peter Walker (1932-) - Landscape Architect + Designer Profiles (weebly.com)
Url-91. Peter Walker (1932-) - Landscape Architect + Designer Profiles (weebly.com)
Url-92. <https://www.tclf.org/baltimore-museum-art-ryda-and-robert-h-levi-sculpture-garden>
Url-93. Charles Jencks obituary | Architecture | The Guardian (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-94. Peter Latz ve Post-Endüstriyel Peyzaj Alanları - Arkitera (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-96. Awaji-Yumebutai, Higashuira - Tadao Ando | Arquitectura Viva
Url-97. <http://www.tschumi.com/projects/3/>
<https://www.archdaily.com/92321/ad-classics-parc-de-la-villette-bernard-tschumi>
<https://www.arkitektuel.com/parc-de-la-villette/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-98. <https://www.tclf.org/pioneer/mary-miss> <https://www.tclf.org/laumeier-sculpture-park> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-99. James Corner ve Yenilikçi Peyzajlar - Arkitera (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-100. <https://www.sunayerdem.com/orlando> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-101. <https://marymary.ie/galleries>
<https://www.gardenista.com/posts/landscape-designer-visit-spirals-in-stone-on-the-cornish-coast-by-mary-reynolds/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-102. <https://www.artsy.net/artwork/maya-lin-storm-king-wavefield> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
<http://ladprofile.weebly.com/maya-lin-1959.html>
<https://www.mayalinstudio.com/>
Url-104. <https://www.tclf.org/pioneer/isamu-noguchi?destination=search-results>
<https://interiordesign.net/designwire/isamu-noguchi-s-creative-playground-designs-exhibit-at-sfmoma/> <https://blog.we-designs.com/image/176684989177> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-105. The Landscape Architecture of Lawrence Halprin (The Cultural Landscape Foundation) (tclf.org) (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-106. Inside Las Pozas, Edward James' Surrealist Garden in the Mexican Jungle | ArchDaily (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
<https://www.seturday.com/kultur-sanat/yagmur-ormanlarinin-ortasinda-surrealist-heykel-bahcesi-las-pozas-meksika> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-107. https://en.wikipedia.org/wiki/Spiral_Jetty#/media/File:Spiral-jetty-from-rozel-point.png (Erişim Tarihi: 08.12.2022).
Url-108. <https://www.arkitera.com/haber/martha-schwartz-ve-renklerin-peyzaji/>
<https://www.tclf.org/martha-schwartz> <https://msp.world/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022).

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Zeynep Eyüpoğlu
Doğum Yeri ve Tarihi : Bursa, 08.02.1996
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Durumu
Lise : Bursa İpekçilik Anadolu İmam Hatip Lisesi
Lisans : İstanbul Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı
Yüksek Lisans : Uludağ Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı

Çalıştığı Kurum/Kurumlar :

İletişim (e-posta) : zeynepyupoglu87@gmail.com

Yayınları :

Ender Altay, E., Şenay, D. & Eyüpoğlu, Z., (2021). Outdoor Indicators for the Healthy Development of Children. *Child Ind Res* 14, 2517–2545 (2021).
<https://doi.org/10.1007/s12187-021-09855-8>

Ender Altay, E., Eyüpoğlu, Z., Bozkurt, A., (2021). Mekânların Benimsenmesi ve Olumlu Değerler Yüklenmesi: Bursa Orhangazi Meydanı *Bartın Orman Fakültesi Dergisi* Yıl 2021, Cilt 23, Sayı 3, 846 – 858.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1906634>

Ender Altay, E., Eyüpoğlu, Z., (2021). Peyzaj Mimarlığı ve Sürdürülebilirlik İlişkisi. Uluslararası Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Kongresi